

52273

1 9 3 1

*

ZADRVŽNI KOLSDAR

LJUBLJANA * MARIBOR

hripavosti, katarju pomagajo sigurno

KAISER ^{-JEVE} **prsne karamele**

v 35 letih milijonkrat preizkušene, učinkujejo hitro pri vseh prehladih

Zavoj Din 5—

Doza Din 12—

Dobijo se v vseh lekarnah in drogerijah in kjer so vidni plakati

Že 50 let

uporablja na tisoče ljudi v mestu
in na deželi kremo za čevlje
„Schmolli-Pasta“, katera vse-
buje pravi terpentini in je dvakrat
tako izdatna kot cene vodne kreme.

Ob mokrohladnem vremenu vzemi-
te **Šmolovo gumitrans-mast**
za usnje, katera mehča usnje in
ga dela nepremočljivega

P. n. železničarji !

Poslužite se ugodne prilike in
kupite le proti nakaznici nabav-
ljalne zadruga po najnižjih cenah
samo prvovrstno blago pri

»ELITE«

KONFEKCIJA D. Z. O. Z.

LJUBLJANA

Prešernova ul. 7 - 9

Vsa damska in moška dela se
izvršujejo solidno in točno tudi po
meri.

Oglejte si brezobvezno
našo veliko zalogo !

Tiskarna Merkur

Ljubljana
Gregorčičeva 23

Telefon šte. 25-52

tiska dnevnik

Jugoslovan

Uprava v Gradišču št. 4
Telefon šte. 30-68

Službeni list

kraljevske banske uprave
Dravske banovine

Tiska tudi knjige, cenike, račune, ta-
bele, kuverte, sploh vse uradne, trgovske
in industrijske tiskovine
Lastna knjigoveznica

Dobava točna!

Cene zmerne!

Koledar

Nabavljalne zadruga uslužbencev
državnih železnic

Ljubljana VII.

za leto

1931

Vsi za enega, eden za vse!

Letnik 5.

Samozaložba N. |Z. U. D. Ž., Ljubljana

Uredil in odgovoren za vsebino: Ponikvar Ciril, Ljubljana

52273

1

JANUAR

Vsemu cenjenemu članstvu naših
zadru^g in ^železničarjem želimo
srečno in veselo Novo leto

Predvsem pa želimo, da se tudi
naši črni armadi zjasne vremena
in da bi dosegli ono pozicijo mo-
ralno, kakor materijalno, ki jim
po njihovem delu v človeški družbi
pripada. Ne podcenjujte samega
sebe in svojega dela in naše želje
se bodo uresničile

Za obnovo
Univerzitetne biblioteke
v Ljubljani
podaril *a železničarska zadruga*
dne 20/7 1944

Natisnila tiskarna Merkur v Ljubljani
(Predstavniki tiskarne O. Mihalek)

Koledar za navadno leto 1931.

Leto 1931 ima 365 dni, med temi 68 nedelj in praznikov.

Obče in državno leto se prične 1. januarja s četrtkom in konča tudi s četrtkom.

Cerkveno leto se prične s 1. adventno nedeljo 29. novembra.

Astronomični letni čas.

Pomlad se začne 21. marca ob 15. uri 7 min.

Poletje se začne 22. junija ob 10. uri 28 min.

Jesen se začne 24. septembra ob 1 uri 24 min.

Zima se začne 22. decembra ob 20. uri 30 min.

PRAZNIKI.

Glasom zakona o praznikih (Sl. nov. šte. 233 od 5. oktobra 1929, Sl. nov. saob. ustanove šte. 20/29 stran 9) praznujejo državni uradi sledeče praznike:

1. **Državni prazniki:** Rojstni dan Nj. Vel. kralja (17. decembra) in Dan Ujedinjenja (1. decembra).

2. **Cerkveni prazniki za rimokatolike:** Božič (2 dni) — Novo leto — Sv. Trije kralji — Sv. Jožef — Vnebohod — Velika noč (2. dan) — Sv. Rešnje telo — Sv. Peter in Pavel — Sv. Ciril in Metod — Veliki Šmaren — Vsi sveti — Brezmadežno spočetje Dev. Marije.

3. **Za pravoslavne:** Badnji dan — Božič (2 dni) — Bogojavljenje — Sv. Sava — Veliki petek — Usrks (2. dan) — Djurdjev dan — Spasov dan — Sv. Ciril in Metod — Duhovi (drugi dan) — Uspenje presv. Bogorodice (Vel. Gospojne) — Sv. Nikola.

Solnčni mrki.

V letu 1931 mrkne solnce trikrat.

1. 17. in 18. aprila od 23. ure 57 min. do 3. ure 32 min.

2. 12. septembra ob 5. uri 13 min. do 6. ure 9 min.

3. 11. oktobra od 12. ure 1 min. do 15. ure 49 min.

Solnčni mrki pri nas niso vidni.

Lunini mrki.

V letu 1931 mrkne luna dvakrat:

1. 2. aprila od 19. ure 23 min. do 22. ure 52 min.

2. 26. septembra od 18. ure 54 min. do 22. ure 42 min.

Oba mrka sta pri nas vidna.

JANUAR		Beleške za	
Za katoličane	Za pravoslavne	perilo	mleko
1 Č Novo leto	19 Bonifatije		
2 P Makarij	20 Ign. Bogon.		
3 S Genovefa	21 Julijana		
4 N Ime Jez. ☉	22 Anastasija		
5 P Telesfor	23 10 muč. K.		
6 T Trije kralji	24 Badnji dan; Evg.		
7 S Valentin	25 Rođenje Hristov.		
8 Č Severin	26 Sab. Bogorodice		
9 P Julijan	27 Sv. Stefan		
10 S Pavel	28 20.000 mučenika		
11 N Higin ☾	29 14 hilj. d. vitlej.		
12 P Ernest	30 Anisija		
13 T Veronika	31 Pr. Melan.		
14 S Feliks	1 Novogodina 1931		
15 Č Maver	2 Silvestar		
16 P Marcel	3 Malah.		
17 S Anton pušć	4 Jevstatije		
18 N Priska ☼	5 Teopentije		
19 P Kanut	6 Bogojavljenje		
20 T Boštjan	7 Sabor Jov. Krst.		
21 S Neža	8 Georgije		
22 Č Vincencij	9 Polijevkt		
23 P Mar. zaroka	10 Grigorije		
24 S Timotej	11 Teodosije		
25 N Pavla spr.	12 Tatijana		
26 P Polikarp	13 Jermil i S.		
27 T Janez Zlat. ☽	14 Sv. Sava		
28 S Karel Veliki	15 Pavle Tibejski		
29 Č Franc Salez.	16 Č. ver. Petra		
30 P Martina	17 Antonije V.		
31 S Peter Nol.	18 Sv. Atanas. V.		
Ako piješ „Buddha“- čaj — uživaš že na zemlji raj!			

Januar

Beleške

1931

Termin v Nabavljalni zadrugi:

Naročnina:

Članarina: pogrebno društvo

organizacija

naročnina

FEBRUAR		Beleške za	
Za katoličane	Za pravoslavne	perilo	mleko
1 N 1. predpep.	19 Makarije		
2 P Svečnica	20 Jeftinije Vel.		
3 T Blaž ☿	21 Maksim		
4 S Veronika	22 Timotej		
5 Č Agata	23 Kliment		
6 P Rotija	24 Ksenija Rim.		
7 S Romuald	25 Grigorije B.		
8 N 2. predpep.	26 Ksenofont		
9 P Polona ☿	27 Jovan Zlatoust		
10 T Šolastika	28 Pr. Jefrem S.		
11 S Deziderij	29 Ignjatine		
12 Č Evlalija	30 Tri jerarha		
13 P Katarina	31 Kiril i Jovan		
14 S Valentin	1 Trifun		
15 N 3. predpep.	2 Sretenje Gosp.		
16 P Julijana	3 Simeon		
17 T P u s t ☿	4 Isidor		
18 S Pepelnica	5 Agatija		
19 Č Konrad	6 Vukolije		
20 P Evherij	7 Partenije		
21 S Eleonora	8 Sava II.		
22 N 1. postna	9 Nikifor		
23 P Romana	10 Haralampije		
24 T Matija	11 Đorđe		
25 S Valburga ☿	12 Meletije		
26 Č Aleksander	13 Simeon Mir.		
27 P Matilda	14 Avksentije		
28 S Roman	15 Onisim		
☿ Ščip 3. ob 1. uri 26 min. ☿ Zadnji krajec 9. ob 17. uri 10 min. ☿ Mlaj 17. ob 14. uri 11 min. ☿ Prvi krajec 25. ob 17. uri 42 min. Dan naraste za 1 uro 27 minut.			

Februar

Beleške

1931

Termin v Nabavljalni zadruzi:

Naročnina:

Članarina: pogrebno društvo

organizacija

naročnina

MAREC		Beleške za	
Za katoličane	Za pravoslavne	perilo	mleko
1 N 2. postna	16 Pamfilije		
2 P Simplicij	17 Teodor T.		
3 T Kunigunda	18 Lav ep. rimski		
4 S Kazimir ☸	19 Arhil		
5 Č Evzebij	20 Lav ep. Kat.		
6 P Friderik	21 Timotej		
7 S Tomaž Akv.	22 N. moš. m. u J		
8 N 3. postna	23 Polikarp		
9 P Frančiška	24 Jov. Kr.		
10 T 40 mučencev	25 Tarasije		
11 S Sr. posta ☾	26 Porfirije		
12 Č Gregor Vel.	27 Prokopije		
13 P Rozina	28 Vasilije		
14 S Matilda	1 Jevdoksija		
15 N 4. postna	2 Teodot		
16 P Heribert	3 Jevtropije		
17 T Jera	4 Gerasim		
18 S Edvard	5 Konon		
19 Č Sv. Jožef ☉	6 42 muč. u Am.		
20 P Nicet	7 Vasilije		
21 S Benedikt	8 Teofilakt		
22 N Tiha. Oktav.	9 40 mučenika		
23 P Viktorin	10 Kodrat		
24 T Gabrijel	11 Sofronije		
25 S Mar. oznan.	12 Teofan		
26 Č Emanuel	13 Nikifor		
27 P Marija 7 žal. ☾	14 Benedikt		
28 S Sikst III.	15 Agapije		
29 N Cvetna. Ciril	16 Savin i Trof.		
30 P Janez Kl.	17 Aleksije		
31 T Benjamin	18 Kiril Jepus.		
Ako piješ „Buddha“-čaj — uživaš že na zemlji raj!			

Marec

Beleške

1931

Termin v Nabavljalni zadrugi:

Naročnina:

Članarina: pogrebno društvo

organizacija

naročnina

APRIL		Beleške za	
Za katoličane	Za pravoslavne	perilo	mleko
1 S Hugo	19 Hrisant i Dar.		
2 Č Franc P. ☉	20 Jovan i Sergije		
3 P Rikard	21 Jakov		
4 S Izidor	22 Vasilije		
5 N Velika noč	23 Sveti		
6 P Veliki poned.	24 Zaharije i Art.		
7 T Herman	25 Blagovesti		
8 S Albert	26 Sabor		
9 Č Marija Kl. ☾	27 Mat. i T.		
10 P Ecehijel	28 Veliki Petak		
11 S Leon	29 Marko i Kiril		
12 N 1. Bela. Julij	30 Vaskr. Hristovo		
13 P Justin	31 Uskrš. ponedelj.		
14 T Božidar	1 Uskrš. utorak		
15 S Helena	2 Tit, Čudotv.		
16 Č Benedikt	3 Nikita		
17 P Rudolf	4 Josif i Georgije		
18 S Apolonij ☼	5 Teodor		
19 N 2. pov. Kresc.	6 Jevtihiје		
20 P Viktor	7 Georgije		
21 T Anzelm	8 Irod. i Ruf		
22 S Soter in Kaj	9 Jevpsihije		
23 Č Vojteh	10 Terentije		
24 P Jurij	11 Antipa		
25 S Marko ☽	12 Vasilije		
26 N 3. povel. Klet	13 Artemon		
27 P Peregrin	14 Martin		
28 T Vitalij	15 Aristarh		
29 S Peter M.	16 Agapije		
30 Č Katarina S.	17 Simeon		

☉ Ščip 2. ob 21. uri 6 min. ☾ Zadnji krajec 9. ob 21. uri 15 min.
☼ Maj 18. ob 2. uri 0 min. ☽ Prvi krajec 25. ob 14. uri 40 min.

in o e za 1 uro 59 minut.

April

Beleške

1931

Termin v Nabavljalni zadrugi:

Naročnina

Članarina: pogrebno društvo

organizacija

naročnina

MAJ		Beležke za	
Za katoličane	Za pravoslavne	perilo	mleko
1 P Filip in Jak.	18 Jovan pr.		
2 S Atanazij ☸	19 Jovan Veth.		
3 N 4. pov. Najd. k.	20 Teodor		
4 P Florijan	21 Januarije		
5 T Pij V.	22 Pr. Teodor Sik.		
6 S Janez Pf.	23 Đurđev dan		
7 Č Stanislav	24 Sava Stratilat		
8 P Mihael	25 Ap. i ev. Marko		
9 S Gregor ☸	26 Vasilije		
10 N 5. pov. Izidor	27 Sp. m. Sv. Save		
11 P Gangolf	28 Jason in Sosip.		
12 T Pankracij	29 Vasilije O.		
13 S Servacij	30 Jakov		
14 Č Vnebohod	1 Jeremija		
15 P Zofija	2 Atanasije		
16 S Janez N.	3 Timot. i Mavro		
17 N 6. p. Bruno ☸	4 Pelagija		
18 P Erik	5 Irina		
19 T Celestin	6 Jov, pravedni		
20 S Bernard	7 Akakije		
21 Č Feliks	8 Vazn. Gospodnje		
22 P Julijana	9 Pr. m. Sv. Nikole		
23 S Deziderij	10 Simon Zilot		
24 N Binkošti ☸	11 Ćirilo i Metod.		
25 P Bink. poned.	12 Epifanije		
26 T Filip	13 Glikerija		
27 S Magdalena	14 Isidor		
28 Č Viljem	15 Pahomije		
29 P Maksimin	16 Pr. Teodor		
30 S Ferdo	17 Andronik		
31 N 1. pobink. ☸	18 Silazak Sv. D.		

Ako piješ „Buddha“-čaj —
uživaš že na zemlji raj!

Maj

Beleške

1931

Termin v Nabavljalni zadrugi:

Naročnina:

Članarina: pogrebno društvo

organizacija

naročnina

JUNIJ		Beleške za	
Za katoličane	Za pravoslavne	perilo	mleko
1 P Gracijana	19 Duh. poned.		
2 T Erazem	20 Duh. utorak		
3 S Klotilda	21 Konst. i Jelena		
4 Č Sv. Reš. Telo	22 Vasilije		
5 P Bonifacij	23 Mihailo		
6 S Norbert	24 Simeon		
7 N 2. pob. Lukr.	25 Sv. J.		
8 P Medard ☿	26 Karpo		
9 T Primož in F.	27 Terapont		
10 S Marjeta	28 Nikita		
11 Č Barnaba	29 Teodosija		
12 P Srce Jezusovo	30 Isakije		
13 S Anton Pad.	31 Jermije		
14 N 3. pob. Bazilij	1 Justin		
15 P Vid	2 Nikifor		
16 T Benon ☿	3 Lukilijan		
17 S Adolf	4 Mitrofan		
18 Č Gervazij	5 Petar Koriš.		
19 P Julijana	6 Visarion		
20 S Silverij	7 Teodot		
21 N 4. pob. Alojzij	8 Teodor		
22 P Ahac	9 Kiril		
23 T Agripina ☿	10 Timotej		
24 S Janez Krst.	11 Vartolomej		
25 Č Henrik	12 Onufrije		
26 P Vigiliј	13 Akilina		
27 S Ladislav	14 Jelisej		
28 N 5. pob. Vid. d.	15 Vidov dan		
29 P Peter in Pavel	16 Tihon		
30 T Sp. sv. Pav. ☿	17 Manuil i Savel		
☿ Zadnji krajec 8. ob 7. uri 18 min. ☿ Mlaj 16. ob 4. uri 2 min. ☿ Prvi krajec 23. ob 1. uri 23 min. ☿ Ščip 30. ob 1. uri 47 min. Dan naraste do 21. za 19 minut in se skrči do 30. za 3 minute.			

Junij

Beleške

1931

Termin v Nabavljalni zadruzi:

Naročnina:

Članarina: pogrebno društvo

organizacija

naročnina

JULIJ		Beleške za	
Za katoličane	Za pravoslavne	perilo	mleko
1 S Oton	18 Leontije		
2 Č Obisk Mar. D.	19 Juda brat Gosp.		
3 P Helijodor	20 Metodije		
4 S Urh	21 Julijan T.		
5 N 6. pob. Cir. i. M.	22 Jevsevije		
6 P Izaija	23 Agripina		
7 T Vilibald	24 Ivanj dan		
8 S Kilijan ☼	25 Fevronija		
9 Č Nikolaj	26 David		
10 P Amalija	27 Sampson		
11 S Pij I.	28 Kir i Jovan		
12 N 7. pob. M. in F.	29 Petar i Pavle		
13 P Marjeta	30 Sabor 12 ap.		
14 T Bonaventura	1 Kuzma i Dam.		
15 S Henrik ☼	2 Halj. Bogorod.		
16 Č Marija Karm.	3 Jakint		
17 P Aleš	4 Andrija i T.		
18 S Friderik	5 Atanasije		
19 N 8. pob. Vinc.	6 Sisoje Veliki		
20 P Elija	7 Toma i Akakije		
21 T Prakseda	8 Prokopije		
22 S Magdalena ☼	9 Pankratije		
23 Č Apolinarij	10 45 muč. u Nikop.		
24 P Kristina	11 Evfemija		
25 S Jakob	12 Proklo i Ilarije		
26 N 9. pob. Ana	13 Sab. arh. Gavr.		
27 P Pantaleon	14 Akila		
28 T Viktor	15 Kirik i Julita		
29 S Marta ☾	16 Atinogen		
30 Č Abdon	17 Marina		
31 P Ignacij Lojol.	18 Jakint		
Ako piješ „Buddha“-čaj — uživaš že na zemlji raj!			

Julij

Beleške

1931

Termin v Nabavljalni zadrugi:

Naročnina:

Članarina: pogrebno društvo

organizacija

naročnina

AVGUST		Beleške za	
Za katoličane	Za pravoslavne	perilo	mleko
1 S Petra verige	19 Makrina		
2 N 10. pob. Porc.	20 Prorok Ilija		
3 P Najd. sv. Štef.	21 Simeon		
4 T Dominik	22 Marija Magd.		
5 S Marija Snežna	23 Trofim		
6 Č Sikst II. ☾	24 Hristina		
7 P Kajetan	25 Us. sv. Ane		
8 S Cirijak	26 Paraskeva		
9 N 11. pob. Rom.	27 Pantelejmon		
10 P Lavrencij	28 Prohor i N.		
11 T Suzana	29 Kalinik		
12 S Klara	30 Anđelina		
13 Č Janez Berh. ☉	31 Jevdokim		
14 P Evzebij	1 Makav.		
15 S Vel. Šmaren	2 Pr. m. arh. St.		
16 N 12. pob. Rok	3 Isakije		
17 P Hijacint	4 7 dece u Efesu		
18 T Helena	5 Jevsignije		
19 S Ludovik	6 Preobr. Gosp.		
20 Č Bernard ☾	7 Dometije		
21 P Ivana	8 Emilijan		
22 S Timotej	9 Matej		
23 N 13. pob. Filip	10 Lavrentije		
24 P Jernej	11 Jevplo		
25 T Ludovik	12 Fotije in Anikit.		
26 S Cefirin	13 Maksim		
27 Č Jožef K.	14 Mihej, pr.		
28 P Avguštin ☉	15 Vel. Gospa		
29 S Jan. obglav.	16 Joakim		
30 N Angelska	17 Miron		
31 P Rajmund	18 Flor i Lavro		
☾ Zadnji krajec 6. ob 17. uri 28 min. ☉ Mlaj 13. ob 21. uri 27 min. ☾ Prvi krajec 20. ob 12. uri 36 min. ☉ Ščip 28. ob 4. uri 10 min. Dan se skrči za 1 uro 34 minut.			

Avgust

Beleške

1931

Termin v Nabavljalni zadrugi:

Naročnina:

Članarina: pogrebno društvo

organizacija

naročnina

SEPTEMBER		Beleške za	
Za katoličane	Za pravoslavne	perilo	mleko
1 T Egidij	19 Andrija Strat.		
2 S Štefan	20 Samuilo		
3 Č Serafina	21 Tadej		
4 P Rozalija	22 Agatonik		
5 S Lavrencij ☿	23 Lup		
6 N 15. pob. Magn.	24 Rodj. Pr. Petra		
7 P Regina	25 Bartol i Tit		
8 T Mali Šmaren	26 Andrijan i Nat.		
9 S Gorgonij	27 Pimen		
10 Č Nikolaj Tol.	28 Mojsije Murin		
11 P Prot in Hijac.	29 Us. gl. J. Krst.		
12 S Ime Mar. ☿	30 Sabor. srp. pr.		
13 N 16. pob. Franc	31 Pol. poj. Bogor.		
14 P Pov. križa	1 S. Stolpnik		
15 T Nikodem	2 Mamant		
16 S Ljudmila	3 Janičije I. p. s.		
17 Č Lambert	4 Vavila i Mojsije		
18 P Tomaž ☿	5 Zaharije		
19 S Januarj	6 Jevdoksije		
20 N 17. pob. Evst.	7 Sozont		
21 P Matevž	8 Mala Gospojina		
22 T Mavricij	9 Joakim i Ana		
23 S Tekla	10 Minodora		
24 Č Rupert	11 Teodora		
25 P Kleofa	12 Avtonom		
26 S Ciprijan ☿	13 Kornelije		
27 N 18. pob. K.i.D.	14 Krstov dan		
28 P Vaclav	15 Nikita		
29 T Mihael	16 Eufimija		
30 S Hieronim	17 Sofija		
Ako piješ „Buddha“-čaj — uživaš že na zemlji raj!			

September

Beleške

1931

Termin v Nabavljalni zadruzi:

Naročnina:

Članarina: pogrebno društvo

organizacija

naročnina

OKTOBER		Beleške za	
Za katoličane	Za pravoslavne	perilo	mleko
1 Č Remigij	18 Evmenije		
2 P Angeli varhi	19 Trofim i Savat.		
3 S Kandid	20 Jevstatije		
4 N Roženven. ☾	21 Kodrat		
5 P Placid	22 Foka i Jona		
6 T Bruno	23 Začēce sv. Jov.		
7 S Justina	24 Simeon		
8 Č Brigita	25 Eufrosinija		
9 P Dionizij	26 Smrt sv. Jovana		
10 S Franc Borg.	27 Kalistrat		
11 N 20. pob. N. ●	28 Hariton		
12 P Maksimilijan	29 Kirijak		
13 T Edvard	30 Grigorije		
14 S Kalist	1 P. Bogorodice		
15 Č Terezija	2 Kiprijan		
16 P Gal	3 Dionisije		
17 S Hedvika	4 Stevan Štilj.		
18 N Žegnanska ☽	5 Haritina		
19 P Peter A.	6 Toma		
20 T Felicijan	7 Sergije i Bakho		
21 S Uršula	8 Pelagija		
22 Č Kordula	9 Stevan Novi		
23 P Kapistran	10 Evlampije		
24 S Rafael	11 Filip		
25 N 22. pob. Krišp.	12 Prov i Tarah		
26 P Evarist ☼	13 Karpo i Papila		
27 T Sabina	14 Pr. mati Parask.		
28 S Simon in Juda	15 Jeftim.		
29 Č Narcis	16 Longin		
30 P Alfonz	17 Osija		
31 S Volbenk	18 Luka P. Cet.		

☾ Zadnji krajec 4. ob 21. uri 15 min. ● Mlaj 11. ob 14. uri 6 min.
☽ Prvi krajec 18. ob 10. uri 20 min. ☼ Ščip 26. ob 14. uri 34 min.
Dan se skrči za 1 uro 43 minut.

Oktober

Beleške

1931

Termin v Nabavljalni zadrugi:

Naročnina:

Članarina: pogrebno društvo

organizacija

naročnina

NOVEMBER		Beleške za	
Za katoličane	Za pravoslavne	perilo	mleko
1 N Vsi sveti	19 Prohor		
2 P Verne duše	20 Artemije		
3 T Hubert ☾	21 Ilarion		
4 S Karel B.	22 Averkije		
5 Č Emerik	23 Jakov		
6 P Lenart	24 Areta		
7 S Engelbert	25 Mark i Mar.		
8 N Zahvalna	26 Dimitrije		
9 P Gorgonij ☉	27 Nestor		
10 T Andrej A.	28 Arsenije		
11 S Martin	29 Anastasije		
12 Č Humbert	30 Milutin		
13 P Stanislav	31 Stahije i Amp.		
14 S Jozafat	1 Kuzma i Dam.		
15 N 25. pob. Leop.	2 Akindin		
16 P Otmar	3 Obn. hr. s D.		
17 T Gregor	4 Joanikije		
18 S Odon	5 Galaktijon		
19 Č Elizabeta	6 Pavle Ispov.		
20 P Feliks	7 Lazar, 33 muč.		
21 S Mar. darov.	8 Sab. arh. Mihail		
22 N 26. pob. Cec.	9 Onisifor		
23 P Klemen	10 Erast i Olimp.		
24 T Janez od križa	11 Stevan Deč.		
25 S Katarina	12 Jovan Milostivi		
26 Č Konrad	13 Jovan Zlatousti		
27 P Virgilij	14 Filip		
28 S Gregor III.	15 Gurije		
29 N 1. adv. Saturn.	16 Matej		
30 P Andrej	17 Grigorije		
Ako piješ „Buddha“-čaj — uživaš že na zemlji raj!			

November

Beleške

1931

Termin v Nabavljalni zadrugi:

Naročnina:

Članarina: pogrebno društvo

organizacija

naročnina

DECEMBER		Beleške za	
Za katoličane	Za pravoslavne	perilo	mleko
1 T Nar. praznik	18 Dan Ujedinj.		
2 S Bibijana ☿	19 Avdija		
3 Č Franc Ks.	20 Grigorije Dek.		
4 P Barbara	21 Vavedenije		
5 S Saba	22 Filimon		
6 N 2. adv. Nikolaj	23 Amfilokije		
7 P Ambrož	24 Katarina		
8 T Mar. spočetje	25 Kliment ep. r.		
9 S Levkadija ●	26 Alimpije		
10 Č Judita	27 Jakov Pers.		
11 P Damaz	28 Stefan		
12 S Aleksander	29 Paramon		
13 N 3. adv. Lucija	30 Andrija Pr.		
14 P Spiridijon	1 Naum i Anan		
15 T Kristina	2 Uroš		
16 S Albina ☾	3 Sofronije		
17 Č Lazar	4 Kraljev rodend.		
18 P Gracijan	5 Sv. Sava		
19 S Urban	6 Sv. Nikola		
20 N 4. adv. Liberat	7 Amrosije		
21 P Tomaž	8 Patapije		
22 T Demetrij	9 Začecje Bog.		
23 S Viktorija	10 Jovan		
24 Č Irmina	11 Danilo S.		
25 P Božič ☿	12 Spiridion		
26 S Štefan	13 Jevstatije		
27 N Pr. n. let. Jan.	14 Tir. i Levkije		
28 P Ned. otroci	15 Elevterije		
29 T Tomaž	16 Agej		
30 S David	17 Danilo		
31 Č Silvester	18 Sevastijan		

☿ Zadnji krajec 2. ob 17. uri 51 min. ● Mlaj 9. ob 11. uri 17 min.
 ☾ Prvi krajec 16. ob 23. uri 43 min. ☿ Ščip 25. ob 0. uri 24 min.
 Dan se skrči do 21. za 20 minut in naraste do 31. za 4 minute.

December

Beleške

1931

Termin v Nabavljalni zadrugi:

Naročnina:

Članarina: pogrebno društvo

organizacija

naročnina

JANUAR

[illegible]

JANUAR

[illegible]

FEBRUAR

[illegible]

FEBRUAR

[illegible]

MAREC

[illegible]

APRIL

[illegible]

APRIL

[illegible]

MAJ

[illegible]

MAJ

[illegible]

JUNIJ

[illegible]

JUNIJ

[illegible]

JULIJ

[illegible]

JULIJ

[illegible]

AVGUST

[illegible]

AVGUST

[illegible]

SEPTEMBER

[illegible]

SEPTEMBER

[illegible]

OKTOBER

[illegible]

OKTOBER

[illegible]

NOVEMBER

[illegible]

NOVEMBER

[illegible]

DECEMBER

[illegible]

DECEMBER

[illegible]

MESEČNI OBRAČUN — JANUAR

[illegible]

MESEČNI OBRAČUN — FEBRUAR

[illegible]

MESEČNI OBRAČUN — MAREC

[illegible]

MESEČNI OBRAČUN — APRIL

[illegible]

MESEČNI OBRAČUN — MAJ

[illegible]

MESEČNI OBRAČUN — JUNIJ

[illegible]

MESEČNI OBRAČUN — JULIJ

[illegible]

MESEČNI OBRAČUN — AVGUST

[illegible]

MESEČNI OBRAČUN — SEPTEMBER

[illegible]

MESEČNI OBRAČUN — OKTOBER

[illegible]

MESEČNI OBRAČUN — DECEMBER

[illegible]

Vsi hočejo

ZLATOROG

TERPENTINOVO

MILO

ker je nedosegljive
kakovosti

Letni [obračun za leto 1931.

Mesec	Mesečni prejemki		I z d a t k i												Prihodek		Primanj- kija)			
			Stanovanje		Hrana		Obleka		Luč, kurjava		Šola								Dolgovri	
			Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p					Din	p
Januar																				
Februar																				
Marec																				
April																				
Maj																				
Junij																				
Julij																				
August																				
September																				
Oktober																				
November																				
December																				
Skupaj																				

Poštna in brzojavna pristojbina.

Poštna pristojbina.

	tuzemstvo	inozemstvo
Dopisnice: navadne	Din 0-50	Din 1-50
priporočene	Din 3-50	Din 4-50
ekspresne	Din 3-50	Din 7-50
ekspresno priporočene	Din 6-50	Din 10-50
Pisma: do 20 g, navadna	Din 1-—	Din 3-—
priporočena	Din 4-—	Din 6-—
ekspresna	Din 4-—	Din 9-—
ekspresno priporočena	Din 7-—	Din 12-—
za vsakih nadaljnjih začetih 20 g	Din 0-50	Din 1-50
Tiskovine: do 20 g, navadne	Din 0-25	Din 0-50
za ČSR		Din 0-25
za priporočene	Din 3-25	Din 3-50
ekspresne	Din 3-25	Din 6-50
ekspresno priporočene	Din 6-25	Din 9-50
za vsakih nadaljnjih začetih 20 g	Din 0-25	Din 0-50
Največja dopustna teža za tu- in inozemstvo 2000 g.		
	tuzemstvo	inozemstvo
Vzorci brez vrednosti: navadni	Din 0-50	Din 1-—
priporočeni	Din 3-50	Din 4-—
ekspresni	Din 2-50	Din 7-—
ekspresno priporočeni	Din 6-50	Din 10-—
za vsakih nadaljnjih začetih 50 g	Din 0-25	Din 0-50
Največja dopustna teža za tu- in inozemstvo 500 g.		

Brzojavna pristojbina.

- a) za tuzemstvo in Reko vsaka beseda Din 0-50, blanket Din 0-50, najmanjša pristojbina za brzojavko znaša Din 5-—. Za ekspresne brzojavke se plača trojna pristojbina.
- b) za inozemstvo (evropske države) se plačuje ena beseda več kakor jih je v brzojavki. Za nujne brzojavke se plača trojna pristojbina.

Pristojbina znaša za posamezne države:

Albanija	Din 1-98	Grčija	Din 1-98	Rhodos	Din 5-06
Avstrija	Din 1-98	Holandija	Din 3-52	Rumunija	Din 1-98
Belgija	Din 3-52	Irska	Din 4-95	Rusija	Din 5-83
Bolgarska	Din 1-98	Italija	Din 2-31	Španija	Din 3-52
Čehoslovaška	Din 2-75	Luxemburg	Din 3-41	Švedska	Din 3-63
Danska	Din 3-52	Malta	Din 5-37	Švica	Din 2-75
Anglija	Din 4-51	Nemčija	Din 3-08	Tripolis	Din 4-95
Estonska	Din 4-29	Norveška	Din 4-40	Tunis	Din 4-07
Finska	Din 4-29	Poljska	Din 2-86	Turčija	Din 5-06
Francija	Din 2-97	Portugalska	Din 4-29	Madjarska	Din 1-76

Telefonske pristojbine.

Tuzemstvo:

za kraje oddaljene do	6 km	zračne črte za 3 minute	Din 1-—
za kraje oddaljene do	25 km	zračne črte za 3 minute	Din 5-—
za kraje oddaljene do	50 km	zračne črte za 3 minute	Din 10-—
za kraje oddaljene do	100 km	zračne črte za 3 minute	Din 15-—
za kraje oddaljene do	200 km	zračne črte za 3 minute	Din 20-—
za kraje oddaljene do	400 km	zračne črte za 3 minute	Din 25-—
za kraje oddaljene preko	400 km	zračne črte za 3 minute	Din 30-—

Za nujni pogovor se plača trikratna pristojbina.

Denarna pisma.

Za tuzemstvo do 20 g teže:

do Din 100.— vrednosti Din 5.— do Din 1000 vrednosti Din 9.—
do Din 500.— vrednosti Din 6.— do Din 5000 vrednosti Din 14.—

Za vsakih nadaljnjih začetih 20 g se plača 50 par več, za vsakih 1000 preko Din 5000.— se plača po Din 1.— več.

Ekspresna dostava več Din 3.— in povratnica Din 3.— več.

Za inozemstvo do 20 g teže: do Din 3000.— vrednosti Din 11.—, za vsakih nadaljnjih 20 g se plača Din 1:50 več.

Ekspresna dostava Din 6.— več. V pismu se sme poslati največ Din 3000.—, odnosno tujih vrednosti do Din 3000.—. Vrednost se označi na naslovni strani s pristavkom vrednosti v zlatih frankih.

Denarne nakaznice.

Navadne nakaznice:

od Din 1.— do Din 25.—	znaša pristojbina Din 1.—
od Din 25.— do Din 50.—	znaša pristojbina Din 1:50
od Din 50.— do Din 100.—	znaša pristojbina Din 2.—
od Din 100.— do Din 300.—	znaša pristojbina Din 3.—
od Din 300.— do Din 500.—	znaša pristojbina Din 4.—
od Din 500.— do Din 1000.—	znaša pristojbina Din 5.—
od Din 1000.— do Din 2000.—	znaša pristojbina Din 6.—
od Din 2000.— do Din 3000.—	znaša pristojbina Din 7.—
od Din 3000.— do Din 4000.—	znaša pristojbina Din 8.—
od Din 4000.— do Din 5000.—	znaša pristojbina Din 10.—

Nakaznice s povzajem:

do Din 1000.—	kakor navadne.
od Din 1000.— do Din 2000.—	znaša pristojbina Din 6.—
od Din 2000.— do Din 3000.—	znaša pristojbina Din 7.—
od Din 3000.— do Din 4000.—	znaša pristojbina Din 9.—
od Din 4000.— do Din 5000.—	znaša pristojbina Din 12.—

Na eno nakaznico se more poslati največ Din 5000.—.

Za dostavo na stanovanje znaša pristojbina do Din 50.— Din 0:50, do Din 100.— Din 1.—, od Din 1000.— do Din 5000.— Din 2.—.

Brzojavne nakaznice:

nakazati se more največ Din 1000.— in se plača poleg normalne takse še Din 3.— za obvestilo. Za obvestilo o izplačilu se plača Din 2.—.

Pristojbina za pakete.

Pristojbina znaša:	do 3 kg Din 6.—
	od 3 kg do 5 kg Din 10.—
	od 5 kg do 10 kg Din 20.—
	od 10 kg do 15 kg Din 30.—
	od 15 kg do 20 kg Din 40.— brez dostave.

Paket ne sme biti težji kot 20 kg. Dostava na dom se računa Din 5.—.

Pristojbina za ekspresne pakete pa znaša Din 6.— več. Obvestilo o prijetju paketa znaša Din 0:50. Od obsežnih paketov, t. j. preko 1:60 m dolžine, in od paketov, katerim se mora posvetiti posebna pažnja (steklo, porcelan), se plača dvojna pristojbina.

Za pakete s povzajem se plača pristojbina:

do Din 25.—	Din 1:50 več
od Din 25.— do Din 50.—	Din 2.— več
od Din 50.— do Din 100.—	Din 3.— več
od Din 100.— do Din 300.—	Din 4.— več
od Din 300.— do Din 500.—	Din 5.— več
od Din 500.— do Din 1000.—	Din 6.— več
od Din 1000.— do Din 2000.—	Din 8.— več
od Din 2000.— do Din 3000.—	Din 9.— več
od Din 3000.— do Din 4000.—	Din 11.— več
od Din 4000.— do Din 5000.—	Din 14.— več

Največje povzetje na pakete je dovoljeno Din 5000.—.

Takse in pristojbine.

Vsaka pismena vloga ali prošnja na državne urade	Din	5.—
če se zahteva tudi odgovor, še	»	20.—
vsaka priloga mora biti kolekovana	»	2.—
ako je priloga kolekovana že s kolekom izpod Din 2.—, se mora kolekovati na Din 2.—		
za pritožbo (priziv) na višjo oblast	»	20.—
trgovski računi do Din 100.—	»	—10
trgovski računi nad Din 100.—	»	—20
pooblastilo generalno	»	20.—
pooblastilo specialno	»	10.—
vsak plakat ali objava, ki se prilepi na vidnem mestu (okna, vrata, zidovi itd.) za vsak izvod	»	—10
menice po monopolnih obrazcih do Din 300.—	»	—60
preko 300.— do 600.— Din	»	120
preko 600.— do 1200.— Din	»	2.—
preko 1200.— do 2000.— Din	»	4.—
predlog za zemljeknjižno zavarovanje do 500.— Din	»	10.—
za vsakih nadaljnjih 100.— Din	»	1.—
tožbe za vlogo do Din 500.—	»	30.—
od 500.— do 1.500.— Din	»	50.—
od 1.500.— do 10.000.— Din	»	70.—
od 10.000.— do 50.000.— Din	»	150.—
nad Din 50.000.— Din	»	300.—
in poleg tega še od spornega predmeta nad Din 300.— 3 odstotke.		
za osnovne šole in nižje razrede srednjih šol	»	5.—
za višje razrede srednj. šol in strok, moških in ženskih pobotnice in zadolžnice od vsote	»	10.— 1/2 0/0
kupne pogodbe od premičnine od vsote	»	1 %
kupne pogodbe od nepremičnine od vsote	»	4 %
najemne pogodbe za trajajoči čas od vrednosti	»	1 %
za tombolo nad 2000.— Din vrednosti dobitka	»	1/2 %
veselična taksa od vstopnine 20% in od teh 20% še 5% je skupaj od vstopnine	»	21 %
zastavljalne listine (garancijska pisma)	»	0.1%
Reklame, stalne izpod 1/2 m ²	»	40.—
Reklame, stalne od 1/2 m ² do 1 m ²	»	80.—
Reklame, stalne nad 1 m ²	»	150.—
Prijave za vozila (avto ali vprežni voz)	»	100.—
Taksa za enovprežni voz letno	»	100.—
Taksa za dvovprežni voz letno	»	200.—
Taksa za avto letno	»	3000.—

Davek za uslužbence in družinske posle.

Od mesečnega zaslužka	Din	201—300	znaša	Din	6.—
	»	301—400	»	»	9.—
	»	401—500	»	»	11.—
	»	501—600	»	»	14.—
	»	601—700	»	»	17.—
	»	701—800	»	»	20.—
	»	801—900	»	»	23.—
	»	901—1000	»	»	27.—

Za uslužbenca, odnosno družinskega posla, ki ima mesečno prejemkov Din 200.—, hrano in stanovanje, se ne plačuje davka.

Za pravilno plačilo tega davka po uslužbencih, odnosno poslih je osebno odgovoren delodajalec, ki mora poskrbeti, da se ta davek plača ob izplačilu zaslužka s predpisanimi davčnimi markicami, ki se dobe v trafikah in davčnih upravah. Delodajalec vpiše v davčno knjižico zasluženi prejemek, za plačilo pripadajočega davka pa nalepi v knjižici v za to določeno rubriko odgovarjajočo davčno matico, ki jo uniči z žigom ali svojim podpisom. Pravilno ubiranje davka kontrolira finančna kontrola pri službodajalcih, vsled česar se mora paziti, da so davčne knjižice vedno v redu. Vsako leto v januarju morajo delodajalci predložiti davčne knjižice v pregled davčni upravi. Ob nastopu službe mora uslužbenec izročiti davčno knjižico delodajalcu, ki mora biti izpolnjena od prejšnjega službodajalca. Ako stopi v službo na novo, si mora nabaviti davčno knjižico pri davčni upravi, odnosno pri občini. Ob izstopu iz službe izroči delodajalec davčno knjižico uslužbencu in vpiše v knjižico dan izstopa.

Dragi sodržavljeni! nehaite se prepirati o vprašanjih, ki se tičejo človeštva, kajti, ko jih začenjate šele umevati, so ta vprašanja že davno rešena.

*

Norčeva vest je vedno čista.

*

Krog nas žive ljudje iz vseh stoletij, tako iz bodočih kakor iz davno minulih: kulturna zgodovina na cesti.

*

Zelo imenitno je to, da je pri vseh dogmah, za katere se prepirajo, navadno tudi nasprotno res.

*

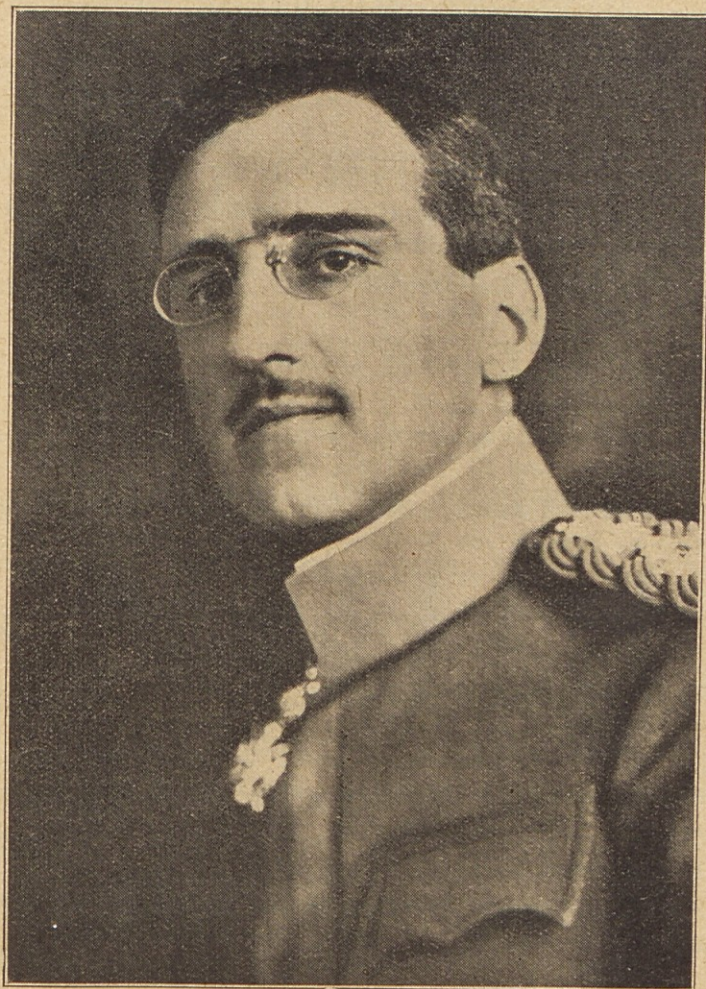
Marsikomu, ki žrtvuje svoje življenje resnici, ostane še tu in tam kaka urica za laž.

*

Kdor se svoje prošlosti kesa, se bodočnosti boji.

NJ. VELIČANSTVO KRALJICA MARIJA.

NJ. VELIČANSTVO KRALJ ALEKSANDER.

Rodovnik kraljevske hiše.

Nj. Vel. kralj Aleksander I., rojen dne 17. decembra 1888 na Cetinju. Vršil kraljevsko oblast od 24. junija 1914. Stopil na prestol 17. avgusta 1921.

Nj. Vel. kraljica Marija, rojena 9. januarja 1900 v Goti.

Nj. kraljevsko Visočanstvo prestolonaslednik Peter, rojen dne 6. septembra 1923 v Beogradu.

Nj. kraljevsko Visočanstvo Tomislav, rojen dne 19. januarja 1928 v Beogradu.

Nj. kraljevsko Visočanstvo Andrej, rojen dne 28. junija 1929 na Bledu.

Nj. kraljevsko Visočanstvo Gjorgje, rojen dne 8. septembra 1887 na Cetinju, brat Nj. Vel. kralja Aleksandra.

Nj. kraljevsko Visočanstvo kneginja Jelena, rojena 5. novembra 1884 na Reki, vdova Nj. Visočanstva kneza Jovana Konstantinoviča, sestra Nj. Vel. kralja Aleksandra.

Nj. Visočanstvo knez Arzenije Karagjorgjević, rojen 16. aprila 1859 v Temešvaru, stric Nj. Vel. kralja Aleksandra.

Nj. Visočanstvo Pavle Karagjorgjević, rojen 27. aprila 1893 v Petrogradu, sin Nj. Vel. kneza Arzena, poročen 22. septembra 1923 z Nj. kraljevim Visočanstvom grško princezo Olgo, hčerjo Nj. Visočanstva grškega kneza Nikole, rojeno v Tatoju 29. maja 1903.

Sin Nj. Visočanstva kneza Pavla, Nj. Visočanstvo knez Aleksandar Karagjorgjević, rojen 13. avgusta 1924.

Sin Nj. Visočanstva kneza Pavla, Nj. Visočanstvo knez Nikola Karagjorgjević, rojen 29. junija 1928.

CENTRALNA VINARNA D. D.

V LJUBLJANI - SP. ŠIŠKA
FRANKOPANSKA ULICA 11

Telefon 25-73

opozarja vse železničarje na svo-
ja **zajamčeno prista prvo-**
vrstna domača štajerska in
dolenjska vina. Na zalogi pa ima
tudi **zajamčeno prista dal-**
matinska vina lastne preše.
„Centralna vinarna“ kupuje
v Dalmaciji le **grozdje in pre-**
ša sama, druga vina pa kupuje
le **od vinogradnikov.**

ENRILO

dovršen nadomestek zrnate kave

priporoča se najtopleje vsakemu gospodinjstvu.

ENRILO z mlekom daje izvrstno belo kavo zelo pri-
jetnega teka in okusa.

Poraba ENRILO je vsled njegove izdatnosti zelo po-
ceni.

ENRILO omogoča uživanje kave tudi vsem onim,
katerim je zrnata kava prepovedana, ali pa jim
ne ugaja.

Izdeluje tovarna:

Henrik Francka sinovi d. d.
Zagreb.

Da ob naši desetletnici ugodimo ljubiteljem testenin tudi v kuharskem pogledu, podajemo v naslednjem par kuharskih receptov za okusno in tečno pripravo priznanih testenin

I. Makaroni na domači način:

Skuhaj $\frac{1}{4}$ kg makaronov »Pekatete« in odcedi jih. Razgrej za 1 jajce presnega masla, prideni makarone »Pekatete«, potresi jih s 3 žlicami parmezana, če je treba, jih še malo osoli in popopraj. Premešaj jih narahlo z velikimi kuhinjskimi vilicami, da jih ne zmečkaš in serviraj prav vroče.

Če hočeš, jih polij še s paradižnikovo omako, ki jo prigotoviš kot sledi:

Paradižnikova omaka. Operi 6–8 lepih, mesnatih, zrelih paradižnikov. Razlomi jih na kose in daj brez vode v kozico. Prideni 1 lovorjev list, 1 vejico materine dušice, 1 na listke razrezano čebulo in 1 strok česna. Pristavi na mil ogenj in duši toliko časa, dokler niso paradižniki mehki. Tedaj jih pasiraj, prideni za 1 oreh presnega masla, ki si ga zgnetla z 1 žličico škrobne moke, osoli, popopraj in počasi kuhaj 15–20 minut.

II. Makaroni »Pekatete« s sokom:

Pripravi, skuhaj in odcedi makarone »Pekatete« kakor navadno. Pogrej in polij jih z 1 kozarcem soka od goveje ali telečje pečenke. Pokrij jih, da vsesajo ves sok, potresi jih še malo s parmezanom in serviraj.

III. Milanski makaroni »Pekatete«:

Pripravi $\frac{1}{4}$ kg makaronov »Pekatete« na domači način, primešaj jim še 3 žlice na rezine zrezane kuhane gnjati ali prekajenega jezika in par žlic na tanke listke razrezanih dušenih gobic.

Ivan Deržič:

Za svoje zadruge.

Zadružni pokret med jugoslovanskim državnim prometnim osebjem je v polnem razmahu. Leto 1930 nam je prineslo novo posestrimo, nabavljialno zadrugo v Zagrebu, ter eno kreditno zadrugo v Mariboru in 3 stanovanjske zadruge in sicer v Sarajevu, Ljubljani in Mariboru. Po drugih pokrajinah oziroma v področju beogradske in subotiske direkcije se vršijo predpriprave za ustanovitev zadrug.

Iz malega početka je zraslo naše zadrugarstvo pod okriljem Saveza nabavljialnih zadrug državnih uslužbencev v naši državi. Ob ustanovitvi Saveza nabavljialnih zadrug državnih uslužbencev se jugoslovanski železničarji niso zavedali ogromnega pomena naredbe pokojnega ministra financ Koste Stojanovića. Iz naših vrst, iz vrst slovenskih železničarjev je vzrasla pobuda in v Ljubljani je bila ustanovljena prva nabavljialna zadruga državnih železničarjev. Prometno osebje ostalih pokrajin je stalo ob strani in to vsled tega, ker so obstojale v Zagrebu in Sarajevu upravne aprovizacije, v Beogradu pa je bila stara železničarska zadruga na osnovi starega srbskega zakona. Bivši južni železničarji pa kot privatni železničarji niso mogli biti člani v Savezu in so povrh temu imeli tudi upravno aprovizacijo.

Vztrajnemu delu prvih naših slovenskih zadružnih pijonirjev med jugoslovanskim prometnim osebjem se je posrečilo tekom nekaj let zadružno misel razširiti po vseh progah naše države. Naša nabavljialna zadruga Šiška je tako postala glavna os, okoli katere se je vrtel ves pokret. Počasi je zmagovalo prepričanje nekaternikov tudi med masami jugoslovanskega prometnega osebja, da je potrebno za jugoslovansko prometno osebje ustvariti velike nabavljialne zadruge za območje vsake direkcije pod okriljem Saveza.

To spoznanje je bilo naravno, oziroma je samo posledica treznega prevdarka in pravilne presoje življenja prometnega osebja kot takega. Vsa zgodovina železnic v Evropi nas uči, da so železniške uprave morale reševati eno najtežjih vprašanj za svoje osebje, to je oskrbo tega osebja z živlenskimi potrebščinami, po enotnih načelih. Po otvoritvi kake velike proge so železniške uprave ustanovile ali upravne aprovizacije — konsume, ali pa so podprle ustanovitev konsumne zadruge za celo svoje omrežje. Zakaj to? Radi tega, ker so železniške proge potekale večkrat na velike razdalje po manj obljudenih in manj kulturnih pokrajinah, v katerih železniško osebje ni moglo dobiti najvažnejših živlenskih potreb-

ščin, a proge so morale biti vzdrževane in po progah se je moral vršiti vlakovni promet. Važno vlogo je pri tem igrala tudi okolnost, da je osebje na novih progah s svojo službo zaslužilo premalo, da bi bilo moglo plačevati v dotičnih krajih običajne cene življskim potrebščinam. Železniška uprava ni mogla ali pa hotela dati visokih plač, ki bi odgovarjale življskemu standardu dotičnih pokrajin in je zato posegla po drugem sredstvu, po direktni ali indirektni oskrbi svojega osebja z življskimi potrebščinami po primerni ceni potom upravnih konsumov-aprovizacij ali zadrug.

To stanje je bilo tudi pri vseh železniških upravah v vseh pokrajinah naše države, ki so bile prej pod Avstroogrsko. In to stanje smo po ujedinjenju obdržali tudi vsled tega, ker so se te upravne aprovizacije vsled vojnih strahot in pomanjkanja razmahnile in razširile v svojem delokrogu na vse predmete, ki so za življenje potrebni. Poleg prehrane so te upravne aprovizacije vpeljale tudi oskrbo z obleko itd.

Naša država se je odločila za oskrbo svojih uslužbencev z življskimi potrebščinami ne potom upravnih aprovizacij ali konsumov, nego potom posebnih zadrug, ki naj jih državni uslužbenci sami ustanove in jim je zato dala denarno pomoč za prva leta potom Saveza nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev. S tem je naša država dokumentirala nedvoumno, da smatra zadrugi princip in sistem za boljša od principa in sistema upravnih aprovizacij.

Jugoslovanski železničarji na žalost niso takoj spoznali velikega pomena naredbe o Savezu nab. zadrug. Zato je bilo več vzrokov in eden od najvažnejših je bil tudi ta, da se v naredbi ni oziralo na značaj železniške službe ter se je hotelo imeti državno prometno osebje v skupnih zadrugah z ostalimi državnimi uslužbenci. Po težkem boju pa smo slovenski železničarji dosegli, da je bila odobrena ustanovitev prve železničarske zadruge v Šiški in je ista postala polnovredna članica Saveza. Z delom te naše zadruge so se tekom nekaj let razbistrili pojmi na vse strani in osnovno načelo nas jugoslovanskih železničarjev, da moramo mi imeti radi značaja naše službe in težkih okoliščin na posameznih progah svoje zadruge za velike teritorije — območja pojedinih oblastnih direktij, je zmagalo. Ob uzakonjenju naredbe leta 1927 se je nam železničarjem dala zakonska baza za ustanavljanje lastnih zadrug vseh 3 panog v okrilju Saveza.

Ta odločitev je prinesla nam popolno zadoščenje za ves trud in vse žrtve, s katerimi je bilo zvezano delo prvih pionirjev in vseh ostalih sodelavcev na zadrugi polju med jugoslovanskim prometnim osebjem. Od leta 1927 smo jugoslovanski železničarji dosegli na zadrugi polju ogromne pozitivne uspehe, ki jih marsikdo ni pričakoval. Vzrasle so tri velike nabavljalne zadruge, vzrasle kreditne zadruge, ena v Sarajevu že do zelo velikega obsega, ustvarjajo se stanovanjske zadruge na dobri in zdravi podlagi. Jugoslovanski železničarji-zadrugarji so tekom par letnega intenzivnega in smotrenega dela dokazali svojim sotovarišem in vsem ostalim državnim uslužbencem, da je z vestnim, požrtvovalnim in

smotrenim delom možno ustvariti veliko dobrega za skupnost. In tako se je zgodilo, da so oni faktorji v vodstvu Saveza nabavljajlnih zadrug drž. uslužbencev, ki so bili od početka skeptični, spoznali pravilno pot zadrugh pionirjev-železničarjev v naši državi. Danes je od nas jugoslovanskih železničarejv zastopana smer dela in razvoja zadrug državnih uslužbencev v naši državi od vseh sotovarišev — državnih uslužbencev priznana kot edino pravilna in uspešna, kar se na vseh zborovanjih in anketah Saveza čisto točno pripozna.

Pa še eno veliko oviro so morali jugoslovanski železničarji-zadrugarji premagati. Ta ovira je bila v vodilnih funkcionarjih naše železniške uprave. Pred leti se je s strani posameznih visokih funkcionarjev železniške uprave odločno in jasno povdarjalo, da jugoslovanski železničarji kot celota ne bodo sposobni za samostojno vodstvo in upravljanje zadrug kot gospodarskih podjetij. Bilo je potrebno z naše strani razpršiti vse te pomisleke. Razpršili smo jih s pozitivnim, konstruktivnim, požrtvovalnim in tovariškim delom med jugoslovanskim prometnim osebjem. Ta skepsa takozvanih vodilnih faktorjev se je v več krajih prenesla tudi v vrste jugoslovanskega prometnega osebja! Velik del osebja je z nezaupanjem motril napore pojedincev pri nas in v območju sarajevske direkcije. Tudi to je tekom zadnjih let počasi sicer, a sigurno bilo odstranjeno. Danes jugoslovansko prometno osebje v ogromni večini priznava zadrugho delo, podpira ustanovljene zadruge, tam pa, kjer jih še ni, pripravlja teren za njih ustanovitev. Priznanje pa imamo tudi od naših najvišjih faktorjev, od našega ministrstva in naše generalne direkcije!

Kaj je naša dolžnost? Započeto delo z vso vztrajnostjo, požrtvovalnostjo, veseljem in če treba tudi z žrtvami enotno nadaljevati! Dosedanji uspehi nas ne smejo speljati na kriva pota! Mi ne smemo postati ošabni in prevzetni, ne smemo postati leni in mlačni. Ostati moramo na začrtani poti in vztrajati z vso žilavostjo pri delu. Ostati moramo kot zadrugarji v vseh naših zahtevah skromni in tovariški! Le tem potom nam bo mogoče ustanovljene zadruge spopolniti do najvišje popolnosti, le tem potom je mogoče iz naših nabavljajlnih, kreditnih in stanovanjskih zadrug narediti veliko gospodarsko ustanovo, ki bo hrbtenica vsemu bodočemu gospodarskemu, kulturnemu in socialnemu napredku našega stanu, ki pa mora biti ob enem zatočišče slehernemu tovarišu v njegovih življenjskih težavah. To svojo vzvišeno nalogo in dolžnost morajo naše zadruge za vsako ceno in brezpogojno vršiti, ker samo zato so bile ustanovljene in vstvarjene. Ni nas strah! Velik je že krog dobrih sodelavcev, še večji je krog dobrih sotovarišev zadrugarjev med jugoslovanskim prometnim osebjem. Ta krog moramo povečavati tako dolgo, da bode vse jugoslovansko prometno osebje kot ena velika družina strnjeno v svojih zadrugah.

S takim našim delom pa koristimo tudi vsem našim sotovarišem državnim uslužbencem ostalih strok državne službe. Ti pripoznavajo poseben značaj naše službe, posebne težkoče življenja naš železničarjev in brodarjev! Iz tega spoznanja se je vstvarilo drugo

spoznanje, ki smo ga že omenili, da namreč samostojne železničarske zadruge v okviru Saveza niso v škodo združnemu pokretu med državnimi uslužbenci, nego jim je vsled narave službe odločena neka samostojna vloga pri skupnem delu. To pravilno spoznanje naših sotovarišev nam mora biti v pobudo, da v svojih zdrugetah tekmujeemo s prevdarnim delom z njimi in s skupnim delom vstvarjamo gospodarsko osamosvojitev celega velikega stanu državnih uslužbencev naše domovine. To ugotavljamo z odkritosrečnim veseljem in ponosom, ugotavljamo pa tudi, da nam vsled tega naraščajo še večje dolžnosti napram skupnosti, katero moramo vsikdar in povsod z vsem našim delom brezpogojno dokumentirati!

Zato vsi iskreni jugoslovanski železničarji in brodarji: na delo s podvojenimi močmi in s še večjim veseljem za naše zadruge, za naš skupen Savez nabavljajnih zadrug drž. uslužbencev!

Iveri.

Kolo pri vozu, ki najbolj kriči, je najslabše.

Šola življenja nima počitnic.

Grenke so korenine dela, a sladek je dela sad.

Marljivost mladosti je krona starosti.

Mladost pravi: delam; starost: sem delal; a delal bom, norost veli.

Chranite si zdravje

mladostno svežost in prožnost z rednim uživanjem

Radenske

zdravilne vode!

Radenska voda osvežuje
kri ter spodbuja ves
človeški organizem do
živahnejšega delovanja

Naše zadružne ustanove.

Da znamo železničarji ceniti vrednost zadružništva, nam dokazuje razmah naših zadružnih ustanov od prevrata do danes. Naša najjačja zadružna ustanova je Nabavljalna zadruga uslužbencev državnih železnic Ljubljana VII s podružnico v Mariboru. V 9 letih je zrastle ustanova iz nič v mogočno zadrugo s ca. 50 milijoni letnega prometa in 7000 članov. Centrala zadruge se nahaja v Ljubljani Mahničeva 7, svoje poslovne prostore pa ima v Ljubljani Mahničeva 7, Masarykova cesta 17, Maribor, Frankopanska cesta 34 in Aleksandrova cesta vis-à-vis glavnega kolodvora. Zadruga preskrbuje svojemu članstvu vsakodnevne življenske potrebščine, kurjavo in manufakturo proti gotovini ali kreditu. Nabavljalna zadruga je poklicana skrbeti vestransko za železničarje brez razlike in mora svoje delo usmeriti za tem, da ima koristi od nje čim več osebja. Njena ideja, da osnuje tudi menzo, se je uresničila preteklo leto, za kar se moramo specijelno zahvaliti direktorju tukajšnje direkcije gospodu dr. Borku, ki je s svojo inicijativo pripomogel zadrugi do potrebnih prostorov v bivši restavraciji Ljubljanski dvor. Menza je ustanova, kjer se hranijo naši tovariši samci in osebje, ki nima prilike, da bi se hranilo redno doma. Da menza zadošča in ustreza svojemu namenu, nam potrjuje dejstvo, da se je med počitnicami hranilo v naši menzi več družin, ki se jim za časa počitnic in vročine ni izplačalo kuhati doma. Hrana se oddaja po izredno nizkih cenah, tako da naša menza konkurira vsem tukajšnjim menzam. Železničarji, ki imajo opravka v Ljubljani, si lahko naroče hrano v menzi, s čimer si prihranijo drage izdatke za hrano v gostilnah. Zadrugo vodi upravni odbor, kateremu predseduje g. Čerček Srečko. Upravni odbor pa tvorijo odborniki: gg. Žemlja Franc, Kobal Albert, Škerjanc Ivan, Železnik Franc, Kuštrin Ivan, Novak Ivan, Mohorko Jože in Ponikvar Ciril. V nadzorstvu zadruge so: gg. Furlan Jože kot predsednik, in kot odborniki Negro Ivan, Klebel Emil, Feldin Hinko, Božič Alojzij in Koprive Ivan.

Nabavljalna zadruga izdaja svoj mesečnik »Zadrugar«, ki služi kot službeni organ naših zadrug in širi med najširše plasti zadružno idejo.

Naslednja močna naša zadružna ustanova je Kreditna zadruga uslužbencev državnih železnic Ljubljana, Masarykova cesta 17. Daljše poročilo o delovanju prinaša zadruga v tem koledarju na drugem mestu. Posle zadruge vodi upravni odbor, ki ga tvorijo gg. Jeras Ernest kot predsednik in odborniki: Fratina Ludvik, Juh Leopold, Punčuh Mirko, Čerček Srečko in Mohorič Ivan. Nadzorstvo tvorijo

gg. Zupanič Karol kot predsednik in odborniki: Zupan Ciril, Luschützky Jože, Vertačnik Albert, Božič Lojze in Gajšek Anton.

Med mlajšimi našimi zadrugarji je Kreditna zadruga uslužbenecv državnih železnic Maribor, Frankopanska 34. Ta zadruga je bila ustanovljena v januarju 1930, s poslovanjem je pričela v aprilu istega leta. Sprejeta je bila v Savez nabavljajških zadrug, pričela se je dobro udeleževati in izgleda, da bo imela na naši severni meji lepe uspehe. Zadrugo vodi upravni odbor pod predsedstvom gospoda Tumpej Rudolfa z upravniki odborniki Regent Franc, Kralj Roman, Kessler Alfonz, Tratnik Franc, Veronek Jakob in Prevoljšek Janko. Nadzorstvo zadruge tvorijo gg. Stanovnik Janko, Šantl Simon, Verlič Srečko in Alt Josip. Razen teh ustanov imamo ustanovljeni zadnji čas stanovanjski zadrugi v Ljubljani in Mariboru, ki s svojim delovanjem še nista mogli pričeti, ker zadeva finansiranja teh zadrug še ni dozorela. Izgleda pa, da bo do seziye stvar urejena in se bodo zadruge pričele uveljavljati svojemu namenu primerno.

Vse te naše zadrružne ustanove so včlanjene v Savezu nabavljajčnih zadrug v Beogradu, ker tvorimo železničarji s svojimi ustanovami, ki so najmočnejše v naši državi, jako močan faktor in se naše zadrružne ustanove postavljajo ostalim zadrugam kot zgled. Naše zadruge so pod državno kontrolo potom Saveza, od katera tudi zadruge prejemale po ugodni obrestni meri potreben obratni kapital.

Ako bomo šli železničarji tem potom tako naprej, kakor smo šli do danes, bomo v doglednem času gospodarsko na zadržni osnovi toliko močni, da se bomo lahko uveljavljali kot gospodarski faktor vsestransko.

Aforizmi.

Tudi ideje niso zrasle trenutno v eni glavi, temveč so mnogi dali svoje misli zraven.

*

Ljudstvo, ki ga napojiš s sovraštvom do kakšnega bližnjega naroda, to ljudstvo je nesposobno videti ne samo, kaj se godi v tujini, temveč tudi ono, kar se hoče zgoditi doma.

*

Misli z lastno glavo, kako bi si pomagal z lastnimi rokami.

*

Razvoj ne skače preko prepadov, temveč polaga mostove čez nje

*

Noben človek ne more biti popoln, toda človek je vsaj lahko dosleden.

*

Nikola Jarak, Sarajevo:

Željezničarske zadružne ustanove u Sarajevu.

Zadrugarstvo željezničara sarajevske oblasne direkcije predstavljaju danas četiri zadruge:

1. Potrošačka zadruga službenika državnih željeznica direkcije Sarajevo s o. j.
2. Željezničarska kreditna i potporna zadruga z. s o. j.
3. Zadruga željezničarskih državnih službenika za nabavku stavova z. s o. j.
4. Željezničarsko opravilište z. s o. j.

I.

Potrošačka zadruga nije bila osnovana u formi zadruge. Još prije 50 godina, kad je Austrija počela sa gradnjom željeznice od Bosanskoga Broda prema Sarajevu, ustanovila je u glavnom za željezničke radnike naročitu aprovizaciju. To je učinila, da bi željezničari imali gdje kupovati životne namirnice, jer bi inače bio njihov život u Bosni jako utešan. To je sličan postupak kao i u slučajima, gdje jedna privatna firma gradi željeznice ili druge objekte i onda ujedno — a naročito u zahtjevnim krajevima — preuzima i opskrbu uposlenih radnika, sa životnim namirnicama. Upravo nad tom aprovizacijom imala je željeznička uprava, koja je od vremena na vrijeme propuštala i željezničarima učestvovanje u upravi nad aprovizacijom.

Sličan slučaj bio je i sa drugom ustanovom, koja je bila dugo vremena poznata pod imenom »Zavod za odijevanje«. Ni ovaj zavod nije bio zadruga, nego samo jedna vrsta posredničkog urada, da bi željezničari mogli na isplatu naručiti uniformu kod privatnih krojača. Malo po malo i ovaj posao se razvija tako, da je »Zavod za odijevanje« počeo posredovati i preuzimati garancije za nabavku i najrazličičijih odjevnih predmeta. U najposljednje vrijeme uzimao je manufakturnu robu na svoje skladište bilo u komisiju od raznih trgovaca, bilo na svoj vlastiti račun.

»Živežno skladište« i »Zavod za odijevanje« bile su dvije potpuno odvojene ustanove sa tom karakteristikom, da je »Živežno skladište« imalo karakter radnički (prehrana) a »Zavod za odijevanje« činovnički (uniforme). Zajedničko mu je bilo samo to, što je i u jednoj i u drugoj ustanovi direkcija imala odlučujuću riječ i svaki zaključak morao je biti povučen, ako je direkcija zatražila.

»Osjetilo se, da su ove dve ustanove nasavremene, suviše birokratske i bez dovoljne kontrole od strane samih potrošača. Živežno skladište i Zavod za odijevanje nisu mogli da udovolje potrebama željezničara. Birokratski način rada imao je i ovdje svojih posljedica. Nije bilo one privatne inicijative, koja je u kulturnome zapadnome svijetu učinila čuda.«

Tako je jednom zgodom današnja Potrošačka zadruga ocijenila rad i životno sposobnost tih dviju poluslužbenih ustanova, i na taj način ujedno obrazložila osnivanje Potrošačke zadruge, koja je 1925 godine obuhvatila i Živežno skladište i Zavod za odijevanje. Od toga doba prestaje formalno funkcionisanje ovih dviju ustanova kao zasebnih tijela pod neposrednom kontrolom željezničke direkcije, a njihov rad nastavlja se pod zajedničkim imenom »Petrošačka zadruga«. Ovim momentom pojavljaju se razne borbe medju željezničarima sarajevske direkcije, koje od vremena do vremena poprimaju i oštrije forme. Tek pristupom zadruge u Savez Nabavljačkih zadruga drž. službenika u 1928 godini osjeća se osjetljivije smirivanje. U ovo doba zadruga je brojila oko 1200 zadrugara ali je taj broj naglo povišan na nekih 7400 u prvoj polovici 1930 godine kada je skupština želj. kreditne i potporne zadruge donijela zaključak, da upiše u potrošačku zadrugu sve svoje članove, koji se do tada nisu upisali.

Petrošačka zadruga opskrbljuje svoje članove sa životnim namirnicama, manufakturom, drvom, ugljenom i t. d. Osim manufakture zadruga prodaje svu robu za gotov novac.

Snabdevanje članova životnim namirnicama vrši se u 11 prodavnica, koje se nalaze u raznim mjestima Bosne i Hercegovine.

Koncem 1929 godine brojila je zadruga 1086 redovnih članova sa po jednim udjelom od Din 300.— i 9304 vanrednih članova (bez udjela).

Bilanca za 1929 godinu pokazuje čistu uštedu u visini Din 671.000.—; udjeli zadrugara iznose Din 297.000.—.

Jedan od najvažnijih koraka zadruge na kulturnom polju jest osnivanje srednješkolskog konvikta za djecu željezničara. Konvikt se nalazi na Ilidži kod Sarajeva. Uredjen je odlično i spada medju najljepše internate u našoj državi. U konvikt, koji nosi ime »Željezničarski dom« primaju se muška djeca željezničara, koji pohađaju koju srednju školu u Sarajevu. Cijena je različita prema prilikama dječjih roditelja i to 350, 500 ili 600 dinara mjesečno. Broj pitomaca kreće se oko 50 — kako koje godine. Upravnik konvikta uvijek je jedan profesor.

II.

Željezničarska kreditna i potporna zadruga osnovana je 26. juna 1923. na čistoj zadružnoj bazi pa joj je taj momenat veoma mnogo doprinio, da se uvijek lijepo razvijala. Tako je broj zadrugara rastao:

Koncem 1924. godine	2378	zadrugara
„ 1925. „	3572	„
„ 1926. „	4512	„
„ 1927. „	5340	„
„ 1928. „	6055	„
„ 1929. „	6804	„
30. VI. 1930. „	7265	„

Uplaćani udjeli pokazuju takodjer vrlo lijepo napredovanje, i to:

Koncem 1924. godine	520.000	dinara
„ 1925. „	1,196.000	„
„ 1926. „	1,951.000	„
„ 1927. „	2,789.000	„
„ 1928. „	3,683.000	„
„ 1929. „	4,843.000	„
30. VI. 1930. „	5,377.000	„

Ovakov porast udjela najvećma je zadruga doprinela time, što odobrava zajmove na bazi uplaćenih udjela. Jedan udjel iznosi 100 dinara. Zadrugar, koji ima samo jedan uplaćen udjel u zadrugi, može dobiti zajam do 500 (pet stotina) dinara. Tako ide i za svaki dalnji udjel. Prema tome zadrugar, koji traži zajam n. pr. u sumi od 25.000 dinara, mora imati 5.000 dinara uplaćenih udjela.

Pravo na zajam stiče zadrugar istom nakon jednogodišnjeg članstva u zadrugi.

Na pojedinog zadrugara otpadalo je prosječno po udjelima: koncem 1924. godine 230 dinara, 1925. za 300 dinara, 1926. po 430 dinara, 1927 po 530 dinara, 1928. po 620 dinara, 1929. po 710 dinara, a polovicom 1930. godine po 740 dinara.

Uloške na štednju zadruga prikuplja na četiri načina: običnom štednjom, kesicama za djecu, vezanom i obaveznom štednjom.

Vezana štednja podrazumijeva se kao štednja, kojom se zadrugari obavezuju, da će štediti mjesečno 10 ili više dinara, najmanje za jednu godinu dana.

Obavezna štednja je najkasnije uvedena, a traje sve do pensionisanja, istupa iz zadruge, ili željezničke službe.

Ni ova, kao ni vezana štednja nije prisilna ni za jednoga zadrugara. Oni zadrugari, koji hoće štediti na obaveznoj štednji, dobivaju iz zadruge iz »Fonda za propagandu obavezne štednje« prvi uložak od 100 dinara kao poklon.

Ulošci na štednju rasli su takodjer te su iznosili:

Koncem 1924. godine	333.000	dinara
„ 1925. „	519.000	„
„ 1926. „	991.000	„
„ 1927. „	1,274.000	„
„ 1928. „	1,376.000	„
„ 1929. „	2,005.000	„
30. VI. 1930. „	2,453.000	„

Po pojedinom zadrugaru ulošci su iznosili koncem 1924. godine 140 dinara, 1925. po 145 dinara, 1926. po 220 dinara, 1927. po 238 dinara, 1928. po 230 dinara, 1929. po 288 dinara, a 30. juna 1930. po 337 dinara na svakog zadrugara.

Zadruga vodi i vlastiti »Fond za životno osiguranje!« Pokrenut je 1926. godine. U njemu je osigurano do sada oko 1500 zadrugara.

Najveća svota, do koje se može zadrugar da osigura, fiksirana je sa 25.000 dinara.

I ova poslovna grana »Želj. kreditne i potporne zadruge« napredjuje vrlo lijepo, što se vidi i iz visine glavnice na koju su se zadrugari osigurali.

Osigurana glavnica iznosila je:

Koncem 1926. godine	5,200.000	dinara
„ 1927. „	6,800.000	„
„ 1928. „	13,300.000	„
„ 1929. „	17,500.000	„
30. VI. 1930. „	20,500.000	„

Do polovice 1930. godine izplaćane štete obiteljima osiguranih zadrugara iznose 145.000 dinara.

Pogrebni fond osnovan je koncem 1924. godine, a obavezan je za sve članove zadruge. Fondom upotrebljava zadruga. Mjesečni prinos svakog zadrugara određen je sa 5 dinara. Pravo na pomoći iz ovoga fonda stiče zadrugar nakon 6-mjesečnog članstva. Visina pogrebnih pomoći određena je: za zadrugare 2000 dinara, za žene zadrugara 1500 Din. Neženjeni zadrugari imaju pravo na pomoć od 1500 dinara za slučaj smrti majke, ako im ona vodi kućanstvo.

Do sada je pogrebni fond isplatio pomoći:

1926. za 20 zadrugara i 25 žena	
1927. „ 48 „ 40 „	
1928. „ 53 „ 50 „	
1929. „ 60 „ 66 „	
do 30. VI. 1930. „ 31 „ 35 „	

Glavnica Pogrebnog Fonda iznosi koncem mjeseca juna 1930. nešto preko 800.000 dinara.

»**Dobrotvorni fond**« je jedna od najmladnjih ustanova unutar želj. kreditne i potporne zadruge. Kapital ovoga fonda formira se iz jednog dijela viška na koncu svake poslovne godine, a prema zaključku godišnje skupštine zadruge. U fond zadrugari ne uplaćuju ništa, a iz njega dobivaju obitelji pomoć u slučaju nesretne smrti zadrugara u željezničkoj službi. Visina pomoći jednaka je iznosu potpuno uplaćenih udjela u zadruzi. Tako zadrugar sa 100 dinara udjela osiguran je u Dobrotvornom fondu samo na 100 dinara, a onaj, koji ima n. pr. 8000 dinara, udjela osiguran je na 8000 dinara. Ni jedan ni drugi ne uplaćuje u fond ništa.

Na ovaj način zadruga ujedno vrši propagandu za povisivanje udjela.

Zadruga ima dva rezervna fonda, čija imovina iznaša ukupno 550.000 dinara.

Zajmovi, koje zadruga podjeljuje, dobrim dijelom upotrebljavaju se u produktivne svrhe, a najviše za gradnju kuća. Zadruga podjeljuje mjesečno preko 1,000.000 dinara zajmova. Najdulji rok otplate jest 6 godina (hipotekarni zajmovi), a obično se manji zajmovi podjeljuju na 12 mjesečnu otplatu.

Željezničarsko oporovalište Stambulčić.

Ukupni promet zadruga kretao se ovako:

1924. godine	6,500.000	dinara
1925. „	14,000.000	„
1926. „	24,000.000	„
1927. „	34,000.000	„
1928. „	54,000.000	„
1929. „	67,000.000	„

Zadruga izdaje i vlastiti list »Zadružni Glasnik«. List izlazi mjesečno jedamput i štampa se u 7400 primjeraka.

Zadruga je takodjer včlanjena u Savezu nabavljačkih zadruga drž. službenika u Beogradu.

III.

Želj. gradbena zadruga osnovana 10. avgusta 1925. Od prošle godine zadruga je učlanjena u Savez nabavljačkih zadruga drž. službenika u Beogradu.

Radi oskudice kapitala i slabog razumjevanja i nikakove potpore kot sarajevske općine ni kot države zadruga se nije mogla da razvije sve do 1929. godine. Toda je ova zadruga uz pomoć Kre-

ditne i potporne zadruge kupila u Sarajevu jedan veliki kompleks zemljišta i rasparcelisala ga na nekih 120 gradjevnihi parcela. Ove parcele zadruga je najvećim dijelom već rasprodala medju svoje zadrugare. Ove godine zadruga je mogla već da pristupi i izgradnji stanbenih kuća. Zadruga ih podiže u vlastitoj režiji.

Time je gradjevna zadruga preživila sve najgore časove pa sada će moći nesmetano da se razvija.

Bez sumnje ne bi te poteškoće bile ni prebrodene, da sarajevski željezničari nisu imali jaku kreditnu zadrugu, koja je i finansirala svu tu gradjevu akciju.

IV.

Željezničarsko oporavilište

sada je takodjer zadruga. Osnovana je 9. jula 1909. godine kao čisto humano društvo sa svrhom, da svojim članovima pruži u svojim domovima mogućnost odmora nakon teške službe.

Oporavilište ima svoje domove u Ercegovom (na moru) i u Stambulčiću kod Sarajeva (960 m nad morem). Domovi su otvoreni preko cijele godine, a onaj u Stambulčiću naročito dobro dolazi izletnicima i turistima ljeti i zimi. Dobije se uvijek toplo i hladno jelo kao i prenočište. Služiti se ovim domovima mogu i nečlanovi kao i neželjezničari, samo plaćaju za prenočište nešto više nego članovi.

Oporavilište broji oko 700 članova. Udjel iznosi 400 Din. Bilančna vrijednost domova u Ercegovom (sa inventarom) izkazana je koncem 1929. godine sa nekih 165.000 Din. Vrijednost doma u Stambulčiću sa 930.000 Din, a vrijednost inventara sa 400.000 Din.

Prihodi u svima domovima oporavilišta iznosili su u 1929. godini nešto ispod 100.000 Din.

MR. BAHOVEC

PLANINKA
ZDRAVILNI
ČAJ

„Planinka“ zdravilni čaj

prenavlja, čisti in osvežuje kri, izboljša slabo prebavo, slabotno delovanje čreves, napihovanje, obolenje mokračne kisline, jeter, žolča in žolčni kamen. Spodbuja apetit in izbornu učinkuje pri arteriosklerozi.

Zahtevajte v vseh lekarnah izrečno „Planinka“-čaj Bahovec, ki je pristen samo v plombiranih paketih po Din 20- z napisom proizvajalca:

Lekarna BAHOVEC, Ljubljana, Kongresni trg

Dobi se v vseh lekarnah

E. J.:

Ob petletnici železničarskega kreditnega združništva.

I.

Ujedinjenje je našlo slovenski del našega železničarstva stanovsko še precej dobro organiziranega, medtem ko gospodarsko skoro popolnoma nepripravljenega. Če odštejemo »Podporno društvo železniških uslužbencev in upokojencev v Ljubljani«, ki je družilo v svojem okrilju skoro izključno slovenske železničarje brez ozira na politično in organizacijsko pripadnost in ker so bili tudi v odboru sami Slovenci, najdemo slovenskega železničarja včlanjenega večinoma v različnih podpornih društvih, ki so bila, dasi železničarska, po narodnosti mešana in odbori izključno v tujih rokah, ali pa v podpornih društvih in zadrugah, ki niso bile izključno železničarske ali pa so bile samo privesek političnih strank. Sedeži teh društev in zadrug so bili na Dunaju, v Inomostu, Mariboru in Trstu. Skratka: Vsa gospodarska in denarna vprašanja je slovenski železničar prepustil v rešitev tujcu, dostikrat neželezničarju, in je posvetil vse svoje sile stanovsko-organizatoričnim, narodnostnim in političnim vprašanjem.

Ker se naš železničar v predvojni dobi ni pečal z gospodarskimi problemi kot delom narodnega programa, je moral doživeti v novi jugoslovanski državi veliko presenečenje, ker je bil naenkrat postavljen pred nalogo, da mora sam s svojimi močmi in znanjem reševati in rešiti, ali pa tudi še le ustvariti gospodarsko podlago za boljše življenje v sedanosti in bodočnosti. S kako malo smisla in brez vsakega praktičnega pogleda na denarstvo in gospodarstvo je vstopil naš železničar v svojo narodno državo, naj pokaže primer, ko si ni znal na podlagi revolucionarnega prava prilastiti in uvrstiti med svoj aktivum niti premoženja, ki je ostalo na naši zemlji in ki ga je tudi on pomagal tovoriti, a je bilo pod vodstvom in v upravi tujca železničarja. V mislih imamo lepi dom nemško-avstrijskega uradniškega društva v Rogaški Slatini.

Kakor vsi drugi stanovi, da, ves naš narod, je bil tudi železničar takoj po ujedinjenju potegnjjen v vrtinec in vibro političnih bojev in strasti, bil je dostopen najekstremnejšim demagoškim geslom in je pri tem pozabil na samega sebe. Nič čudnega to, saj je ves svet objel val iste psihoze. Človeštvo, vzgojeno skozi pokolenja v strogo racijonalističnem, materijalističnem in egoističnem duhu, je

pozabilo na etiko, altruizem, na vzgojo duše in vero v ideale. V povojnem kaosu prvih let je bilo težko govoriti o vsem tem, kajti kdo naj posluša, ko je vse hotelo samo materijalnih dobrin, pridobljenih na lahek način brez žrtev in brez ozira na sočloveka, brata, tovariša. Le polagoma se je umirjalo človeštvo, a kaj, ko je vzgoja prejšnjih pokolenj, ki so vodila našo usodo, človeka tako poplitvila, da je, ko je skušal z vsemi silami najti samega sebe v svojem resničnem narodnem in državnem bistvu, našel sebe in druge nesigurne, mrzle in nejasne.

Vse te faze je preživel z narodom vred tudi naš železničar. Vstajali so med nami učitelji in voditelji, ki so skušali s starimi metodami dvigniti železničarja in ga pripeljati do boljšega. Pozabili so pa na najvažnejše: na vzgojo duše, na okrepitev volje in na izoblikovanje značaja. Zato je mnogo, kar so ti voditelji in učitelji naredili, bilo samo od danes do jutri; niso železničarja dvignili, ampak ga često celo posuroveli ali pa je njih ideja ostala le na površju. Za posamezni stan pa velja isto kot za ves narod. Noben narod se ne ohrani, se ne vzpne na višjo stopnjo, ako nima mož, polnih požrtvovalnosti, nesebičnosti in globoke vere v delo, ki ga vrše za svoj stan in s tem za svoj narod.

II.

Kdo se bo upal stopiti med železničarje, vse izmučene, razrvane, polne nezaupanja napram novemu, in tolikokrat razočarane, ter vreči med nje nove misli, nove ideje in jim pokazati nova pota do boljše in lepše materijalne in duševne kulture? In našel se je med nami mož, ki je pritegnil v svoj krog še par enakomislečih energičnih in v dobro misel verujočih mož, ki so započeli širiti nove ideje med našimi železničarji. Niso imeli za seboj ne časopisja, ne političnih ali strokovnih organizacij, stopiti so morali pred nas praznih rok, oprti samo na eno idejo — na združno idejo. Bilo je v l. 1922. Važna je ta letnica za slovenskega železničarja, ker ona tvori razdobje med gospodarsko in kulturno odvisnostjo od po duši in jeziku tujega gospodarja, ter novim samostojnim žitjem, oprtem na svojo lastno moč in znanje. Šele leta 1922 je pokazal slovenski železničar, da hoče biti sam gospodar v svoji hiši.

Občudovanja vredno je, kako hitro se je naš železničar oprijel združništva in ga vzljubil. Za širjenje združne misli in z zbiranjem zadrugarjev so rabili naši ljudje komaj toliko let, kot so rabili drugje desetletij. V letu 1922 ustanovljena »Nabavljalna zadruga uslužbencev drž. železnic v Ljubljani« je zbrala okolu sebe v komaj sedmih letih svojega obstoja do 7500 zadrugarjev. Podzavedni zdravi čut je privedel železničarje na pravo pot, jim pokazal, kje jim je iskati rešitve in kako je treba delati za telesno in duševno dobrobit njih samih, njihovih svojcev, njihovih tovarišev v sedanjosti in bodočnosti. Skozi stoletja po tujcu zadržane latentne sile so oživele, se razmahnile in zavzele nesluteno širino. Da, širino, ker za globino je treba daljšega časa, je treba dolgotrajne

volje, dolgotrajnih borb. To borbo je treba bojevati s pozitivnim ustvarjanjem, bogateč naš stan, da bo kot stan poštenih in kremenitih mož pri vsej praktičnosti v svojem vsakdanjem življenju vedel ohraniti požrtvovalni idealizem za svoje rodne in moralne dobrine.

Sicer je železničar res samo del naroda, drobec naroda; toda naj bo še tako neznamenit, zaveda se in mora se zavedati, da bo njegovo delo in njegova misel, ko zasije po vsem jugoslovanskem domu, vsakemu jugoslovanskemu človeku v resnično korist ter bo njegovo stremljenje i narod i njega dvigalo višje in višje.

Edino zadružna idejologija privede železničarja do tega vzvišenejšega cilja, in to idejo mora sprejeti va-se kot vero.

III.

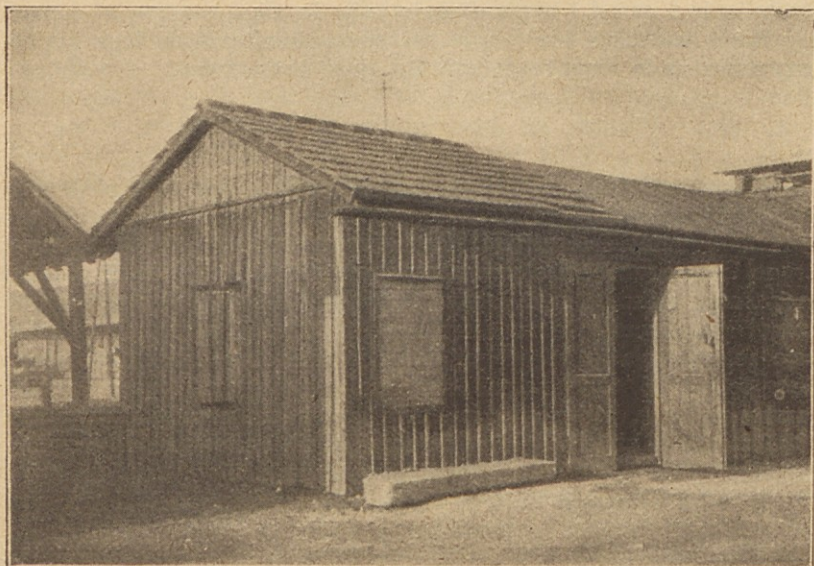
Kakor nam kaže zgodovina zadružništva, so povsodi nastale in se ustanovljale najprvo konzumne ali nabavljalne zadruge. Tako tudi med nami železničarji. Po bajnem razmahu nabavljalne zadruge in opogumljeni s prvim uspehom del so se zavedali pionirji zadružnega pokreta med železničarji, da je nujna potreba, razširiti zadružno delovanje še na druge panoge, ki naj pomagajo in dvignejo železničarja in ki ga naj še bolj priklenejo na zadružništvo. Že v letu 1926, torej komaj štiri leta po ustanovitvi prve železničarske zadruge, vidimo in najdemo zopet istega moža kot v letu 1922, moža, ki kliče sodelavce in somišljenike navkup, da se osnuje za železničarje hranilna in posojilna zadruga v Ljubljani.

Dne 19. februarja 1926 je bil sklican v restavraciji »Pri Levu« na Gosposvetski cesti ustanovni občni zbor, katerega se je udeležilo kakih 20 železničarjev. Tako je bil položen temelj novi zadrugi, ki je bila ustanovljena na podlagi starega avstrijskega zadružnega zakona iz leta 1873. Ustanovitelji so se morali poslužiti avstrijskega zakona, ker je v naši državi pač obstojala uzakonjena uredba iz leta 1920 za ustanavljanje nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev, ne pa za ustanavljanje kakih drugih zadrug. Nova zadruga je dobila na ustanovnem občnem zboru ime »Železničarski hranilni in posojilni zavod, r. z. z o. z. v Ljubljani.

Odbor, izvoljen na ustanovnem občnem zboru, se je sestel k prvi seji 23. februarja 1926 in je imel rešiti dve najvažnejši in najtežji vprašanji, to je vprašanje lokala in vprašanje sredstev, ki naj omogočajo pričetek rednega delovanja. Pravo razumevanje zadružne misli je našel odbor pri Nabavljalni zadrugi, na katero se je obrnil za pomoč. Nabavljalna zadruga se je obvezala prevzeti nase polletne režijske stroške, ki so radi nabav dragih glavnih knjig, dnevnikov ter raznih drugih tiskovin in potrebščin bili precej znatni in je odstopila brezplačno tudi lokal novi zadrugi, da si je bila sama zelo na tesnem, ker še ni bilo nje novo poslopje v Šiški dograjeno. Razven tega je dostavila novi zadrugi še lastno pohištvo in železno blagajno.

Tako je prišla hranilna in posojilna zadruga pod streho, in sicer v barako nasproti Nabavljalne zadruge. Ni bilo baš prijetno delo

v teh prostorih. Pozimi so morali sedeti odborniki, ki so opravljali vse pisarniške in blagajniške posle sami, ali se shajali pri sejah, v suknjah, v poletju so bili pa izpostavljeni neznosni vročini. Kako je izgledala »stavba«, v kateri je začel poslovati prvi železničarski denarni zavod, vidimo na sliki, ki jo prinašamo. Pozneje je uporabila Nabavljalna zadruga to pisarno kot — konjski hlev. Zadrugarjev ni plašila zunanost in skromnost pisarniških prostorov,

V tem lokalu je pričela s poslovanjem naša I. Kreditna zadruga.

temveč so vkljub vsemu pridno nosili svoje hranilne vloge in se priglašali kot člani ter se tolažili in verovali v naš stari pregovor, ki je visel napisan v pisarni zadruge:

Zrno do zrna pogača,
kamen do kamna palača.

Sicer se ni dobesedno pregovor uresničil, a vendar se je preselila zadruga 17. decembra 1926 ne v palačo, pač pa v novo solidno zidano poslopje Nabavljalne zadruge, ki je nakazala v prvem nadstropju veliko in lepo sobo, kjer je razvijala še z večjim poletom svoje delovanje. A tudi tukaj ji ni bilo usojeno daljše bivanje. Ko je namreč morala Nabavljalna zadruga prevzeti in prehraniti po ukinitvi Gospodarske poslovalnice državnih železnic v letu 1928 na tisoče novih članov, je bila prisiljena si najeti za trgovino in pisarne prostore v poslopju Gospodarske poslovalnice, v starih prostorih pa zavzeti vse sobe, ki so bile razpoložljive. Odpovedati je morala hranilni zadrugi lokal v Šiški, zato ji je pa nakazala po

zmerni najemninini dve sobi v Gospodarski poslovalnici na Masarykovi cesti št. 17, kamor se je preselila 15. decembra 1928 in kjer je še sedaj. Danes je že jasno, da se bosta obrat in poslovanje Nabavljalne zadruge širila od leta do leta in da ni več daleč čas, ko se bo morala Kreditna zadruga zopet umakniti in bo morala misliti na nove in, če gre vse po sreči, lastne lokale.

Kakor že preje omenjeno, so takoj po ustanovitvi hranilne zadruge opravljali odborniki vsa pisarniška, blagajniška in knjigovodstvena dela sami, in to v popoldanskih službeprostih urah, ob katerih so bile tudi uradne ure po trikrat na teden. Že po enoletnem poslovanju se je izkazalo, da se delo od dneva do dneva veča in da ni mogoče samo v popoldanskih in večernih urah vsega tako točno in hitro opraviti, kakor se mora zahtevati od denarnega zavoda. Zato se je v aprilu 1927 uvedlo celodnevno uradovanje in se je postavil v pisarni stalen uradnik. Zopet po enem letu se je

Etična podlaga zadrugarstva.

Čim širje in globlje se vali veletok združništva po svetu, tem močnejše in ostrejšje se kaže sila njegovega duševnega in nramnega preporoda.

»To, kar naj zadrugar pričakuje«, je rekel najslavnejši škotski zadrugar Maxwell, »ni nič drugega, kot ono, kar je bilo pridigano pred devetnajstimi stoletji ob Galilejskem jezeru.«

Murphy, preje ravnatelj škotske Velenakupne družbe, je dejal, da se včasih zdi, kakor da bi bil duh krščanstva vtelešen v združnem gibanju.

Nemški zadrugar Huber je spoznal v njem novo zdravilno moč, ki omogoča onemu, ki je izključen od pojedine življenja, dobrote tega sveta uživati s »hvalo in zadovoljstvom«.

Proudhon je pa posnel izhod in cilj gibanje združništva v grandioznem primeru: Evangelij nam je prinesel enakost pred Bogom, francoska revolucija enakost pred zakonom in zadruga enakost pred usodo.

Enakost pred usodo! Kaj pomeni to? To pomenja enako ekstenčne pogoje za vse ljudi; telesno in duševno hrano za vse, ki so bili rojeni na svetu, prosto pot za udejstvovanje vsakega posameznika ter za napredovanje in dviganje vseh, kot ene enotne solidarne celokupnosti.

Napraviti ljudi pred usodo enake se pravi, enega k drugemu približati in jih s tem združiti v ekonomični, duševni in nramni interesni skupnosti, da bodo morali sami sebe smatrati kot prijatelje in sodelavce, ne pa kot konkurente in sovražnike.

radi vedno večjega razmaha zadruga morala sprejeti še uradnica, tako da ima od maja 1928 dalje zadruga zaposlene dve stalni moči.

Takoj po ustanovitvi je vstopila zadruga v Zadružno zvezo v Celju, kjer je bila učlanjena, dokler ni v letu 1928 izšla dopolnitev k uzakonjeni uredbi o Nabavljalnih zadrugah, s katero je bilo dopuščeno ustanavljanje tudi kreditnih in stanovanjskih zadrug v okviru Saveza Nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev v Beogradu. Na tretjem rednem občnem zboru leta 1928 je bilo sklenjeno, da pristopi zadruga v Savez, bila so sprejeta temu primerno nova pravila in se je spremenilo tudi ime zadruga v Kreditno zadrugo uslužbencev državnih železnic, r. z. z o. z. v Ljubljani.

Kako se je razvijala in rastle zadruga glede članstva, deležev in denarnega poslovanja, to kaže sledeča tabela.

V letu	Denarni promet	Štev. članov	Štev. deležev	Vplačano na deleže	Stanje hranilnih vlog
1926	1,121.257·01	170	182	14.970·—	212.290·69
1927	4,233.269·81	382	394	35.090·—	538.145·51
1928	5,2·5.759·74	634	646	60.730·—	940.436·68
1929	15,377.065·41	884	896	92.480·—	1,413.915·52
1930 do 1. I. XI	23,623.913·94	1085	1098	113.860·—	1,770.870·42

V letu	Posojila	Tekoči računi	Rezerva	Režija	Čisti dobiček
1926	236.079·50	—	1.720·—	936·17	3.663·77
1927	496.665·92	—	14.576·17	13.668·20	5.213·31
1928	977.083·01	—	22.179·48	12.376·41	20.319·17
1929	1,531.754·38	185.821·29	45.218·65	24.625·53	33.870·86
1930 do 1. I. XI	2,254.221·95	203.871·61	77.343·51	27.642·52	—

Zanimivo je tudi, kako so se vršila vplačila in izplačila na vloge in posojila tekom posameznih let.

Tekom leta	Hranilnih vlog		Posojil		Na tekoči račun	
	vloženih	dvignjenih	izplačanih	vrnjenih	vloženo	dvignjeno
1926	275.661·14	54.370·45	293·650·—	57.570·50	—	—
1927	556.247·64	263.734·46	672·245·—	495.6·5·—	—	—
1928	931.348·57	563·17·31	1,256·063·38	756.425·50	—	—
1929	1,235.193·25	828.220·97	1,960·003·—	1,405.331·63	1,741.520·—	1,562.750·—
1930 do 1. I. XI	2,544.039·82	773.169·40	3,696.837·14	1,442.615·19	3,753.666·61	3,549.795·—

Pri zgorajšnji tabeli pada v oči, da so dvigi hranilnih vlog tekom leta precej visoki, kar kaže, da naš železničar še ni dosegel one moralne višine, ki jo naj ima zadrugar-hranilec.

Naslednja tablica prikazuje zopet razširjenost hranilcev in posojilojemalcev po službenih edinicah.

Službena edinica	Vlaga- telji	Posojilo- jemalci	Službena edinica	Vlaga- telji	Posojilo- jemalci
direkcija drž. železnic v Ljubljani, odelenje I.	31	17	postaja Pesnica	5	1
> odelenje II.	53	32	> Planina	—	2
> odelenje III.	19	13	> Poljčane	2	2
> odelenje IV.	17	11	> Ponikva	—	1
postaja Beltinci	—	2	> Pragersko	2	1
> Birčna vas	1	—	> Prevalje	2	—
> Bistrica-Boh. jez.	3	—	> Ptuj	6	7
> Bled-Jezero	2	2	> Radohova vas	1	—
> Bohinjska Bela	1	2	> Rajhenburg	—	3
> Borovnica	—	2	> Rakek	10	11
> Breg	4	—	> Rimske Toplice	8	—
> Brežice	—	3	> Rogatec	19	—
> Celje	1	11	> Sava	1	1
> Čakovec	3	12	> Semič	—	1
> Črnomelj	—	1	> Sevnica	1	—
> Dobova	—	3	> Slatina-Radenci	1	—
> Domžale	2	—	> Slov. Bistrica mesto	—	1
> Dravograd-Meža	3	4	> Sv. Jurij	—	1
> Fala	1	—	> Šalovci	1	1
> Gornja Radgona	—	1	> Št. Ilj	5	1
> Gornji Dolič	1	—	> Sv. Peter v Sav.dol.	2	—
> Grosuplje	1	1	> Št. Vid-Višmarje	2	3
> Hrastnik	3	1	> Škofja Loka	—	5
> Ivanjковci	1	—	> Škofljica	—	1
> Jesenice	6	2	> Šmarje pri Jelšah	1	1
> Kamanje	—	2	> Šoštanj-Topolšice	7	1
> Kamnik	3	—	> Tezno	—	3
> Kočevje	—	1	> Trbovlje	6	7
> Kotoriba	1	1	> Velenje	4	—
> Kraljevec-Prelog	1	—	> Verd	1	2
> Kranj	—	1	> Videm-Krško	2	2
> Kranjska gora	—	1	> Vrhnika	1	—
> Kresnice	2	1	> Vuhred-Marenberg	1	—
> Laze	1	1	> Zagorje	—	1
> Lesce-Bled	3	—	> Zalog	2	—
> Litija	—	1	> Zidani most	17	20
> Ljubljana dol. kol.	—	1	progovna sekcija Celje	6	20
> Ljubljana gl. kol.	24	92	> Jesenice	5	2
> Ljubljana gor. kol.	15	30	> Ljubljana gl. proga	24	27
> Ljutomer	—	1	> Ljubljana gor. dol.	—	—
> Logatec	4	—	proga	9	7
> Mahično	1	—	> Maribor gl. proga	4	4
> Maribor gl. kol.	7	14	> Maribor kor. proga	8	5
> Maribor kor. kol.	1	—	> Novo mesto	12	10
> Medvode	1	—	> Ptuj	14	41
> Metlika	3	—	> Zidani most	23	34
> Moškanjeci	1	—	kurilnica Kočevje	—	3
> Murska Sobota	1	—	> Ljubljana gl. kol.	16	56
> Nomenj	—	1	> Ljubljana gor. kol.	15	25
> Novo mesto	20	11	> Maribor	6	11
> Ormož	1	—	> Zidani most	3	10
> Ortnek	—	1	signalna sekcija Ljub-	—	—
> Otiški vrh	—	1	ljana	4	7
			delavnica Maribor	5	—

Tudi k tej tablici bi se dalo marsikaj napisati in povedati, a bi prišli preko okvira članka.

Razveseljivo dejstvo je vsekakor, da se združništvo in združna misel vedno bolj širita med železničarji. Tako se je v letu 1929 ustanovila v Mariboru istotaka Kreditna zadruga in v letu 1930 Stanovanjski zadrugi v Ljubljani in Mariboru.

Proces širjenja združništva med nami daleko še ni končan. Vedno si pa imejmo v spominu, da je združno delo, ki na realnih izkustvih orje v bodočnost, pravo in trajne vrednosti. Potrebno je, da se neprestano zavzemamo za najbolj potrebne. S tem izpolnjujemo najbolj svojo dolžnost do svojega stanu, svojega naroda ter ohranimo in krepimo državo.

Najlepše na svetu je: spomin in pozabljenje, — in najgrše: spomin in pozabljenje.

*

Vsak predgovor je izgovor.

*

Velike zmote in velike resnice potrebujejo samo za prvo generacijo dokazov.

*

So ljudje, ki pripovedujejo, česar ne vedo; če jim gre po sreči, jih imenujemo preroke.

*

Mnogim ljudem je lastna zmota ljubša, kakor tuja resnica.

*

Male tatove obešamo; veliki pa drug drugega spuščajo.

*

Če hoče kdo izvršiti kako lopovščino, mu nikdar ne manjka plemenitih nagibov zato.

*

Usoda resnic je, da se rodijo od ženijev-velikanov, razširjajo jih pa nerodneži.

*

Modrost je konsekvencia — pamet pa kompromis.

*

Tiran je zasovražil svoje podložnike in bi jim rad življenje grenil. Zato je postavil neumnost za velikega vezirja.

*

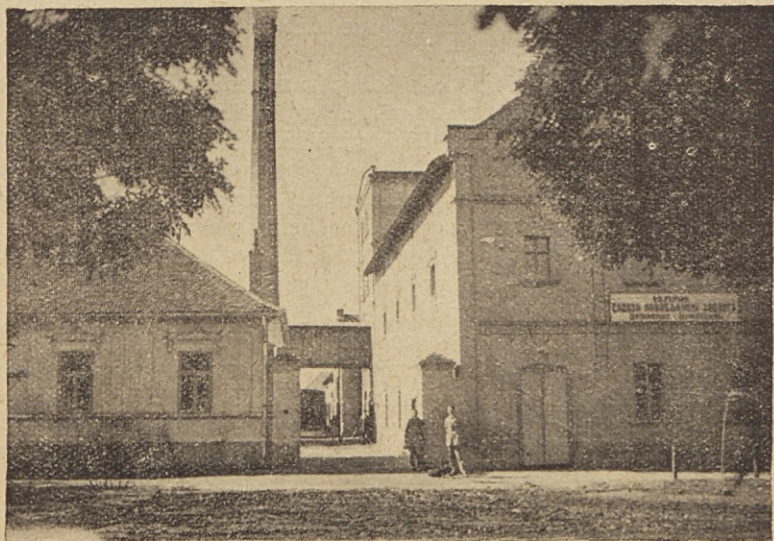
»Dostojen« človek menja dnevno enkrat svojo srajco in dvakrat svoje prepričanje.

*

Dekleva J.:

Od pšeničnega zrna do moke.

Koncem meseca junija, ko svetle kose podirajo zlato žitno klasje, se začne tudi v mlinu živahnejše življenje. Priden mlinar se je že tedne poprej pripravljaj na te dni. Vsi stroji se skrbno pregledajo; kjer je potrebno, se izvedejo popravila, mogoče se še tudi kaj novega dokupi. Tako ves mlin očiščen od vrha do tal praznično pričakuje pričetek svojega velikega dela.

Savezov zadružni mlin v Adi.

V mlinskem dvorišču se vrstijo dolge kolone težko naloženih voz, kateri vozijo pšenico naravnost izpod mlatilnice v mlin. Mlinar pregleduje žito, ugotavlja njegovo hektolitersko težo, hvali to blago, zavrača drugo. Skladišča se polnijo z žitom, na drugi strani pa teče v debeli žili naravnost v mlinske stroje, ki začenjajo svoje ustvarjajoče delo.

Ker imamo tudi mi zadrugarji svoj lastni mlin, hočemo na tem mestu v kratkih potezih razložiti dragemu čitatelju delo tega modernega mlina v Adi.

Prvo, ko stopimo v mlinске просторе, nas začudi, da je zrak skoraj popolnoma čist in brez prahu. V staromodnem mlinu je prav vedno velika nadloga. Dokler moderna tehnika ni ustvarila strojev, ki požirajo ves prah, se je smatrala ta nadloga za neobhodno potrebno zlo. Danes tega ni več. Moderni stroji neprestano zračijo ves mlin, tako da je ozračje skoraj popolnoma čisto ter se mlinar, opravljajoč svoje težko in odgovorno delo, počuti v mlinu popolnoma dobro.

Drugo, kar nam tudi takoj pade v oči, je, da ne vidimo v mlinu delavcev, ki bi nosili na ramenih težke vreče. Tudi to delo opravljajo danes stroji. Lift (dvigalo) nosi moko iz tretjega nadstropja v pritličje in obratno; iz strojev se vsiplje moka naravnost v vreče: Mlinar samo pazi, da se napolnjena vreča odstavi, nakar priveže prazno. Polna vreča se odpelje na vozičku v skladišče ali v mešalnice. Mlinски stroji delajo torej popolnoma samostojno; mlinar pazi samo na njihovo delo. Tako urejenim mlinom pravimo, da so avtomatski.

To so samo bežne slike, ki jih doznajemo, korakajoč tako skozi mlin. Ker si pa hočemo ogledati vse delo od začetka dalje, zato moramo najprej videti pogonski stroj, to je tisto silo, ki vrti na stotine večjih in manjših železnih koles, ki zopet s pomočjo jermenov gonijo: valjare, sita, filterje, elevatorje, polže itd.

Pogonski stroj je velika, 180 konjskih sil močna lokomobila, ki napravi na gledalca velik vtis. Njen skoraj neslišni tek, pretrgan tu pa tam s sikanjem pare, ki uhaja pri varnostnih ventilih, nas naravnost začudi ter nekaj časa kakor nemi gledamo to čudo moderne tehnike. Nešteto je tu pip, malih in velikih cevi, ventilov, raznih merilnih priprav, ki pokazujejo pritisk pare, pritisk vroče in hladne vode itd.

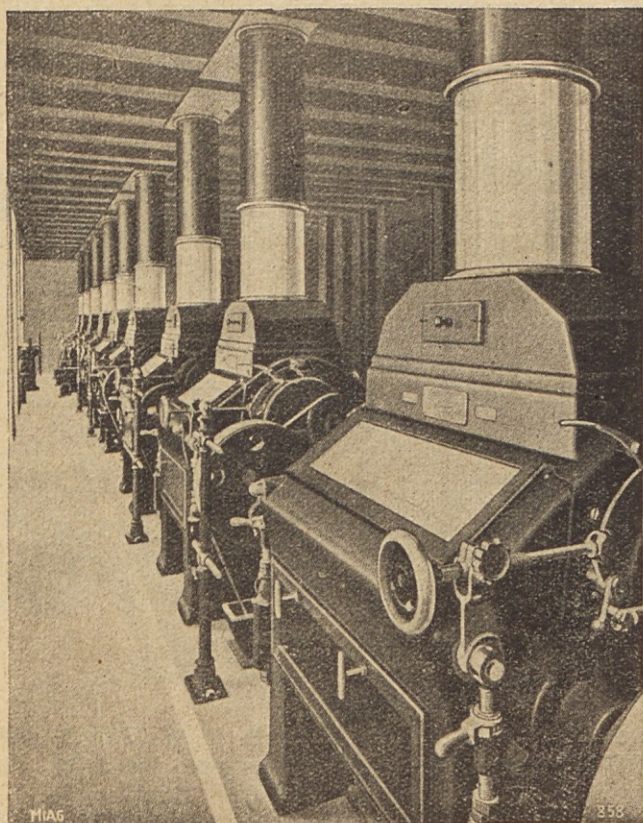
Lokomobila se kuri s premogom. Ko odpremo vratca peč, nam puhne v obraz val vročine. Svetlo beli plamen žarko razsvetljuje cel prostor pred strojem, tako da kar jemlje vid. Čeravno ima stroj veliko dela, vendar porabi razmeroma malo premoga. Seveda je tu na mestu velika varčnost. Kurjači dodavajo ognju le toliko premoga, kolikor ga je neobhodno potrebno za obdržanje potrebne toplote. Neracionalna poraba goriva bi stala mlin velike vsote denarja.

Dve veliki kolesi, 2 metra v premeru — sta zvezani potom širokega jermena z glavno transmisijo, to je osjo, ki se razteza skozi cel mlin v prizemlju; od tu je pogonska sila prenešena potom jermenja v prvo in drugo nadstropje. Na teh transmisijah je pričvrščeno nešteto malih in velikih železnih koles, ki so s pomočjo jermenov zvezana s poedinimi stroji. Istočasno s pogonskim strojem se obrača tudi transmisija, ž njo vred pa vsa kolesa in tem pripadajoči stroji. Ko dobi stroj svojo normalno hitrost, to je 220 obratov v minuti, tedaj je mlin v polnem pogonu; mletje se prične.

Čitatelja pa moramo opozoriti na to, da se vsi stroji ne obračajo z enako hitrostjo. V ta namen je potrebna regulacija, ki obstoja baš v tem, da ima vsak stroj večje ali manjše pogonsko kolo na transmisiji. Manjša kolesa na transmisiji povzročajo manj, večja pa

več obratov na stroju. Na ta način ima človek stroj v popolni oblasti; poljubno določa njegovo hitrost, da odgovarja potrebi in svrhi, za katero je namenjen.

Pšenica, ki jo kupi mlinar od kmetovalca, se ne more brez dalnjega zmleti. Neverjetno je, kaj se vse nahaja med žitnim zrnjem. Vrvice, papir, žebliji, slama, pleve itd., vse to se dobi v najboljši pšenici. Vse to mora vesten mlinar izčistiti, kar pa more narediti

Mlinski stroji.

le z modernimi stroji. Tako vidimo n. pr. v mlinu velik kup pšenice. Vprašamo se, v kolikem času bo mogoče vse to spraviti na odrejeno mesto.

Omenili smo že, da skoraj vsa dela v mlinu opravljajo stroji. Tako tudi tukaj. Pšenica, namenjena za mletje, se nasiplje vedno v bližino elevatorjev. Elevatorji so naprave, ki služijo za prenos žita in moke s pritličja v vsa nadstropja. Elevatorji torej spravljajo pšenico oziroma moko samo navzgor. Tak prenos nazivljamo navpični transport; od tega je razločevati: vodoravni transport z na-

pravo, imenovano »polži« in poševni, za katerega se uporabljajo lesene cevi. Elevator (ital.: levare = dvigniti) je naprava iz desk, pravokotne oblike v dveh 10 do 30 m visokih in po 30 do 50 cm širokih krakih. Na zgornjem in spodnjem koncu je nameščeno po eno železno, okrog svoje osi se premikajoče kolo. Na teh dveh kolesih je nategnjen iz vrvic spleten pas v dolžini obeh krakov. Na tem pasu so pričvrščene na vsakih 15 do 20 cm kositerne skledice. Kadar je elevator v pogonu, tedaj zajamejo kositerne skledice pšenico ali moko ter jo nosijo v višja nadstropja. Ta način transporta je jako hiter, kar se razvidi iz tega, da znosijo navadni elevatorji v eni uri 1 do 3 vagone pšenice. Elevatorji so torej jako važne naprave v mlinu. Brez njih si ne moremo misliti modernega

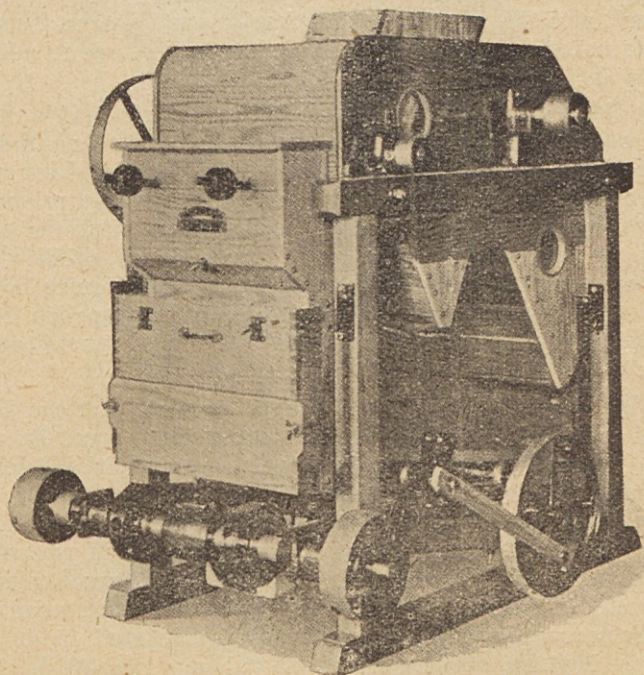
Monitorni aspiratorji.

mlinarstva. Prenašanje vreč na ramenih in vozičkih bi zahtevalo vse preveč časa, pa bi pri delu, ki ga opravlja n. pr. sedaj 10 delavcev, bilo potrebno najmanj 50 delovnih moči.

Rekli smo že, da služi elevator za navpični transport. On nam nosi torej pšenico v zgornja nadstropja. Na vrhu tega elevatorja je pričvrščena pravokotna lesena cev v poševni smeri navzdol. Kositerne skledice mečejo pšenico v to cev, od tu pa drči zrno v debeli žili na prvi stroj za čiščenje, monitorni aspirator.

Monitorni aspiratorji so skupina več sit z luknjicami raznih velikin. Vsa sita so med seboj tako povezana, da jih eno istočasno spravlja v enakomerno tresenje. Na gornjem situ ostanejo večji predmeti kot: papir, vrvice, koruzni storži itd. Na drugem situ ostaje fižol, koruza in slični večji predmeti; skozi obe siti pa pada vsled širokih luknjic pšenica zopet v poševno cev navzdol, od tu v elevator, ta pa jo nosi v velike silose, ki imajo prostora za 6 do 8 vagonov

in tudi več. Cel monitor preveva močen zračni vrtinec, ki ga povzroča v samem stroju se nahajajoči propeler. Zračni vrtinec nosi ves prah iz pšenice po posebnih ceveh v zato namenjene aparate, filterje (precejače), ki so iz sukna moltona. Prah pada izpod filterjev v nastavljene vreče. S tem je pšenica očiščena vseh večjih predmetov. kot je njeno zrno ali prah. Temu postopku pravimo predčiščenje. To čiščenje pa za mletje še ne zadostuje. Iz pšenice moramo izločiti nadalje tudi manjša zrna od same pšenice in to zdrobljena pšenična zrna in žitno primes, urodico. Pristopimo torej h glavnemu čiščenju.

Stroj za čiščenje žita.

Iz silosov teče pšenica v polže. Polži so dolge železne osi, ovite s špiralno izrezanim kositrom. Špiralni kositer, vrteč se z osjo, nosi pšenico vodoravno v elevator, ta pa v gornje nadstropje na avtomatsko tehtnico, ki sama registrira (piše) vsakih iztresenih 10 kg pšenice. S tehtnice pada žito zopet v elevator, ki jo nosi na drugi monitorni aspirator. Ta aspirator ima več sit, kakor oni za predčiščenje. Na tem stroju se pšenica razen kokalja očisti od vseh večjih in manjših tujih zrn in primesi. Še preostali prah odstrani zračni vrtinec, ki se nahaja tudi v tem stroju. Od tu pada pšenica po cevi na magnet. Magnet privleče vse železne primesi, kot so: žreblji, vijaki i. dr., ki se mogoče nahajajo med pšenico. Čez magnet

se vsiplje žitno zrno na trijer, ki jo očisti kokalja. Tako očiščeno žito je sedaj godno za luščenje. Od tu dalje začno stroji izločevati iz pšenice vse one dele, ki so neprebavljivi za človeški želodec. To so: gornja luskina in klica, ki bi vsled svoje vsebine na eteričnih oljih in masti neugodno vplivala na kakovost moke.

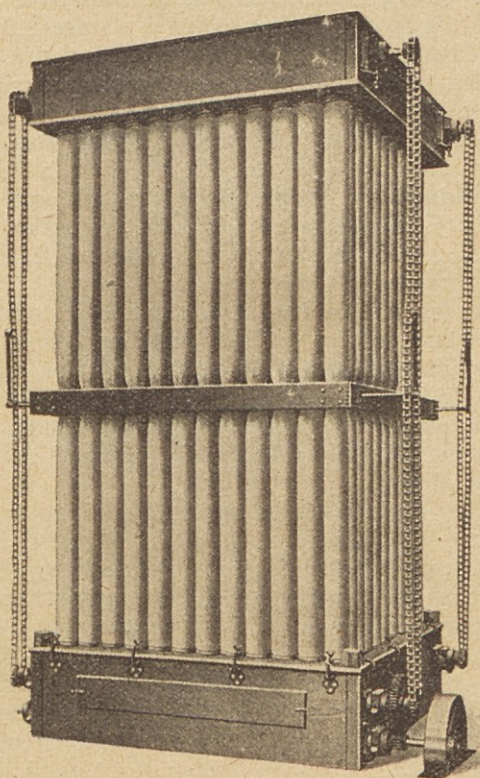
Luščilnice so stroji, v katerih notranjosti je pričvrščen okoli svoje osi se premikajoči votel valjar iz smirkovega (šmirgel) kamna. Valjar se stalno in z veliko hitrostjo vrti okrog svoje osi. Pšenica ki se vsiplje v notranjost valjarja, meče centrifugalna sila z veliko silo ob stene. Na ta način se gornja luskina odlušči, a itak nežna klica odpade. Tako luščeno zrno zapusti nato ta stroj in pride v drugo luščilnico. Ta popravi še ono, kar je pustila prva. Tudi v teh strojih sta nameščena propelerja, ki skrbita za zračenje in odnašanje specifično lažjega prahu.

Zrno je sedaj očiščeno. S pomočjo elevatorjev pride nato na stroj za namakanje z vodo. To namakanje je potrebno radi tega, da se pšenica bolje melje, in da se da moki prvotna vlaga pšenice, od katere se jo je nekaj izgubilo vsled toplote, nastale pri luščenju. Vsled te vlažnosti se tudi delci luske, ki so še ostali na zrnu po luščenju, ne zdrobijo, s čimer se prepreči, da bi prišli v moko. Končno pa je moka vsled omenjenega namakanja pšenice bolj bela. Pšenica sedaj končno zapuša čistilnic ter pada po polžih in ceveh v določen prostor, kjer leži okrog 4 do 6 ur, da se zunanji del zrna, to so otrobi, — dobro nasrkajo vlage.

Predno pridemo do pravega mletja pšenice, moramo čitatelja seznaniti s strojem, ki igra v mlinu jako veliko vlogo. Ta stroj se imenuje valjar. Prav za prav ima vsak stroj valjar 4 železne ali porcelanaste valjarje, pa ga zato mlinar imenuje: dvojni valjar. Stroj sestoji iz lesene ali železne omare; v njeni notranjosti so nameščeni valjarji; na vsaki strani po en par. Poedini par valjarjev leži eden vrh drugega, vendar je navadno vrhnji pomaknjen malo na zunanjo stran. Od tod izhaja tudi njih ime: diagonalni dvojni valjar. Premier valjarja je različen ter se giblje med 15 do 35 cm. Dolžina je istotako različna ter se uporabljajo med 50 do 100 cm, kakor pač zahteva potreba. Po zunanji velikosti zunanjega valjarja se ravna tudi njegova teža, ki znaša 75 do 350 kg po kosu. Vsak par valjarjev leži v svojih ležiščih, s posebno napravo pa se lahko približuje ali oddaljuje poedini valjar od drugega. Na ta način se doseže finejše oziroma debelejšje drobljenje pšeničnega zrnja, regulira se pa tudi hitrejšje ali počasnejše mletje žita. Moderno konstruirani valjarji rabijo za svoj pogon samo 2 do 4 konjske sile vkljub veliki teži posameznih delov, ki pridejo pri vrtenju v poštev.

Valjarji nam torej služijo za drobljenje žitnega zrnja. V našem združnem mlinu obratuje osem dvojnih valjarjev, ki drobijo žito postopoma od celega zrna pa do njegovih ostankov, to je otrobov. V ta namen bi nam enako veliki valjarji ne zadostovali. Radi tega so prvi valjarji daljši, ostali pa se stopnjevaje zmanjšujejo. Vzrok je v tem, da je naval pšenice na prvi par valjarjev največji, pa se

pozneje pri drugem paru zmanjšuje v toliko, kolikor moke se dobi že pri prvem drobljenju. Omeniti moramo še, da razlikujemo dve vrsti valjarjev in to brazdane in gladke. Brazdani valjarji oskrbujejo drobljenje (šrotanje), gladki pa mletje. Brazdani valjarji imajo vzdolžne vdolbine, ki se raztezajo od enega do drugega konca. Teh, okrog enega milimetra globokih brazd, ima vsak valjar, kakor zahteva svrha, na vsak centimeter 4 do 9. Prvi valjar za drobljenje

Lesen cevkast precejač (filter) s pritiskom zraka.

ima n. pr. na vsak centimeter 4, a osmi valjar 9 brazd. Gladki valjarji se rabijo za še finejše drobljene moke (tkzv. dunst), ki še ni tipizirana oziroma pregroba in pomešana z otrobi.

Kakor nam je že znano, leži pšenica v posebnem prostoru v svrhu, da se nasrka vlage. Po preteku 4 do 6 ur je omehčana, oziroma gornji sloji so toliko zrahljani, da lahko začnemo z mletjem. Prostor, v katerem se nahaja pšenica, se odpre na dnu, nakar se vsiplje žito po poševni cevi v elevator, ki preskrbi prenos na prvi valjar, oziroma na prvi šrot, kot to mlinar nazivlje. Valjarja, ki se vrtita eden k drugemu, stisneta zrno in brazda ga preseče na

5 do 6 kosov. Ti kosi so moka in otrobi, notranji del, tkzv. močnato telesce, se pa zdrobi popolnoma v prah, ker je krhko. Ko na ta način izvrši prvi šrot svoje delo, pride zdrobljeno zrnje po cevi v elevator, od tu pa na sito (plansihter).

Sito sestoji iz dveh delov v obliki omare, vsak del pa zopet iz štirih, šestih ali osmih delov. Radi tega se sita imenujejo štiri- šest- in osemdelna. Pri štiridelnem situ vodita v vsak del po dve cevi, v šestdelno sito po tri, v osemdelno pa po štiri cevi. Vsak del sita je sestavljen iz 10 do 12 okvirov. Okviri so prevlečeni z železno ali platinirano žico in z jako fino svilo. Vrhnji okviri so po pravilu prevlečeni z železno odn. platinirano žico, srednji s svilo, predzadnji zopet z žico. Sita visijo svobodno; pričvrščena so z jeklenimi žicami na močne tramove. V sredi sita stoji v krogličnem ležaju os, ki ima na gornjem koncu vodoravno železno kolo, ki je z jermenom spojeno s transmisijo. Da se pa sito lahko vrti, sta na spodnjem koncu osovine pričvrščena dva 200 do 250 kg težka ploska uteža, ki dajeta situ silo oziroma ravnotežje, pa se na ta način sito vrti v enakomernih krogih.

Omeniti moramo še, da ima vsak odtенок zdrobljenega žitnega zrna svoje odrejeno število sit. Kot omenjeno, ima naš združni mlin osem dvojnih valjarjev in to osem šrotov in osem izmeljav; zraven tega pa še dva kamna za otrobe. Ravnajoč se po tem, ima torej eno štiridelno, eno šestdelno in eno osemdelno sito. Valjarji imajo potemtakem $8+8+2=18$ pasaž (hodov); sita $4+6+8=18$ pasaž; torej istotoliko.

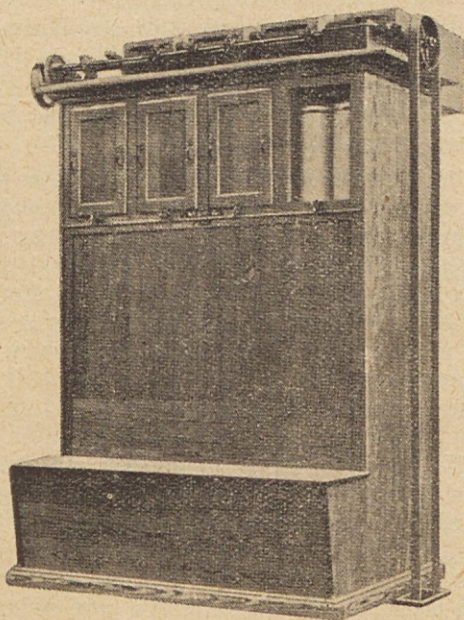
Rekli smo že, da nosi elevator zdrobljeno žito iz prvega šrota na sito. Ker so gornji okviri sit prevlečeni s pleteno žico, ki ima precej široke luknjice, pada finejše zmleto žito (močnata telesca) skozi, debelejše se pa pomika po žici do navpičnega kanala, po katerem pada iz sita v cevi, a od tu na drugi valjar (šrot). Močnata telesca padajo medtem dalje skozi sita, pri tem se pa razdeljujejo; en del pada v cevi, ki vodijo v čistilnico za zdrob, drugi del drči po ceveh v vreče (ničlerica gg in g, ostali debelejši delci pa padajo po kanalih na najnižja sita ter tečejo po ceveh na gladke valjarje za izmeljavo (dunst).

Z drugega šrot-valjarja vleče elevator še drobnejše delce žita zopet na sito, kjer se ponovno razdeljujejo za tretji šrot-valjar, nekaj za čistilnice za zdrob, en del, — moka ničlerica in dvojka, — pada naravnost v vreče, ostalo debelejše gre na drugo čistilnico za zdrob, finejše pa na valjke za izmeljavo. Ta procedura se ponavlja pri vseh osmih parih valjarjev (16 pasaž) in 16 pasaž od sit, samo s to razliko, da čim bolj se pasaže približujejo kraju, tem temnejša je moka. Na ta način se dobiva zdrob, ničlerica, dvojka, petica, šestica, sedmica, osmica in otrobi. Poslednji dve pasaži tvorita dva kamna, na katerih se meljejo otrobi, od katerih se na situ presejejo in dobi še nekaj moke šestice, sedmice in osmice; ostalo so čisti otrobi.

Že zgoraj smo omenili, da je v mlinu pretežno čist zrak. Kdor je enkrat bil v kakem podeželskem mlinu na vodni pogon, ta ve,

kakšni oblaki prahu krožijo po vsem prostoru, zlasti pa tam, kjer se vrtijo kamni. Moderna tehnika je pa tudi tu ustvarila pripomoč, pa se v modernem mlinu centralizira ves prah na enem mestu. S tem prihajamo na razgovor o že prej omenjenih filtrih (precejačih).

V glavnem poznamo dva taka stroja; filterje na pritisk in sesajoče filterje. Filterji na pritisk pridejo v poštev tam, kjer imajo stroji svoje ventilatorje, a sesajoči vlečejo zrak na sebe s pomočjo ventilatorjev, ki so montirani v samem filterju oziroma v njegovi neposredni bližini.

Sesajoč cevkast precejač (filter).

Filter na pritisk se imenuje naprava, ki ima skupaj 100 do 200, do dva metra visokih in 15 do 20 cm širokih cevi iz moltona (sukno). Vse te cevi so nameščene v štirioglati obliki; spodaj so pričvrščene na štirioglati leseni omari; njene spodnje deske se v poševni smeri zožujejo v oster rob. Na gornjem koncu so cevi istotako pričvrščene na leseni omari, ki pa nima dna, temveč ostaje prostor prazen, da prah lahko pada v vse odprtine cevi.

Zamislimo si tedaj stroj, v katerem je vzidan ventilator. Ta se vrti s silno hitrostjo, kar povzroči zračni vrtnec. Zračni vrtnec nosi s seboj vse predmete, ki so lažji kot pšenica. Zračni vrtnec je usmerjen v kositerne cevi, široke do 50 cm, ki so izpeljane nad filter. Od tu se veter razširi po celi površini gornjega konca filterja,

noseč s seboj v cevi ves prah, lahke delce kot slama i. dr. Ker so pa cevi, kakor vsako sukno, luknjičaste (prozorne), tedaj uhaja zrak (veter) prečiščen skozi luknjice zopet ven, prah pa, v kolikor ne pada v spodnjo omaro, ostaje prilepljen ob straneh cevi. Ker bi se pa s časom cevi zamašile, ima cela naprava nekako mrežo iz precej močne žice. Ta žica oklepa vsako cev na ta način, da jo stisne za skoraj polovico njene širine. Mreža se s posebno napravo premika stalno od spodnjega do gornjega konca filterja, s čimer se iztresa iz cevi ves prah, ki pada na oster rob spodnje omare. Tu je montiran polž, ki ima nalogo, spraviti prah v cev, po kateri pada na odrejeno mesto.

Sesajoči filterji so potrebni tam, kjer stroji nimajo svojih ventilatorjev. Pri filterjih na pritisk smo videli, da je zračni vrtnec usmerjen od ventilatorja k filterju. Pri sesajočem filterju je pa to ravno obratno; pri tem stroju vleče ventilator zrak k sebi od stroja, ki ga ima nalogo ventilirati.

Sesajoči filterji imajo ravno tako moltonove cevi, samo je njih število dosti manjše; izmed 6 do 24. Te cevi so pričvrščene v približno dva metra visoki in 1 do 4 metre široki omari. Na spodnjem koncu so pričvrščene cevi na odprtine omare, ki vodijo po ceveh k strojem, na gornjem pa se stekajo v veliko kositerno cev, ki vodi k ventilatorju. Moltonove cevi na zgornjem koncu so zvezane s prožnim peresom, a ta peresa s posebnim mehanizmom, ki ga goni transmisija. Mehanizem ima po eno oziroma več kladivcev, ki se vsako toliko časa zasučejo okoli svoje osi. Pri tem se stisne pero navzdol, pa se bliskovito dvigne, tako da šine zopet v svojo prvotno lego. To se zgodi štiri- do petkrat, pa potem nekaj časa mirujejo. Že pri filterjih na pritisk smo videli, da se prah ustavlja na ceveh, a prečiščen zrak uhaja skozi luknjice. Istotako je tudi pri sesajočih filterjih, samo s to razliko, da pri prvem otreasu prah premikajoča se mreža, pri sesajočem filterju pa povzroča to skakajoče pero na ta način, da premika kladivo pero sedaj gor, sedaj dol, to pa s tako hitrostjo, da nastane tresenje cevi. Na ta način je mogoče, da je v mlinu zrak brez prahu, na drugi strani se pa varčuje s prahom, ki ni nič drugega, kot moka in otrobi. Filterji, posebno sesajoči, imajo pa še drugo in to važno nalogo. Obratujoči stroji razvijajo namreč precejšnjo toploto. Ako bi ne bilo filterjev, tedaj bi ne bilo skoraj nikakega zračenja, kar bi pa vplivalo na moko tako kvarno, da bi lahko umrtvila, t. j. z drugimi besedami: bila bi za peko neporabna. Kakšna toplota vlada v strojih, se vidi iz tega, da pšenica s 15% vlage izgubi za čas mletja 2—7% vode.

Zgornja bežna slika o mlinski industriji bi bila nepopolna, ako ne bi omenili še ene jako važne naprave in to tkzv. mešalnice za moko.

Mešalnice so velike, 2 do 3 m široke in do 14 m visoke pravokotne omare. Na spodnjem koncu se zožujejo, tako da se na tem kraju lahko montira polž. Ob strani je postavljen par metrov višji elevator z nalogo, da nosi moko na vrh mešalnice, od koder pada

po ceveh zopet v mešalnico nazaj. Na ta način nastane stalno kroženje moke, vsled česar se v razmeroma kratkem času dodobra izmeša. Iz mešalnice se moka polni v vreče, iztehta, opremi s plombami in listki, nato se pa potom dvigala ali z vozički spravi v skladišče.

Moke namreč, kakor prihaja naravnost iz sit, ni mogoče kar tako razpošiljati. Vsa pšenica namreč ni enaka; ena je mehka, druga poltrda, tretja jako trda. Nekatera ima mnogo škroba, druga več kleberja, pa je radi tega tudi moka različna. Ker ima pa vsak mlin svojo tipizirano moko, to je takšno, ki ima vedno isto barvo in kakovost, tedaj se mora moka vsakodnevno zmešati, kar ravno preskrbijo mešalnice same. Ako ne bi bilo teh naprav, tedaj bi se pač morala moka mešati z lopatami, kar bi bilo silno zamudno, pa tudi nečisto, a drago delo. Kljub temu pa, da imamo te naprave za mešanje moke, ni nikdar mogoče doseči natančno vedno eno in isto barvo moke. Določiti vsaj približno barvo je velika umetnost, ki jo zmorejo le mlinarji z dolgoletno prakso.

Ako te kdaj, dragi čitatelj, zanese pot mimo modernega mlina, tedaj stopi vanj in oglej si ga. Pol ure ti bo zadostovalo, da si ogledaš živo sliko tega veličastnega podjetja. Mogoče boš potem tudi ti zapuščal zgradbo kakor naši davni predniki, ki so smatrali mlin kot cerkev in pokopališče — za posvečen kraj.

Mnogokrat smo mnenja: to in to novo spoznanje se ne da spraviti z dogmo v soglasje... Ali z religijami je ravno tako kakor s kovčki: vedno se da še kaj vanje stlačiti.

*

Antisemitizem?... Da — da, gotovo... Toda to gibanje bo sposobno za življenje šele takrat, ko ga prevzame kak prebrisan žid.

*

Borca spoznaš po njegovi ideji: kdo je heroj in kdo je fanatik?

*

»Jaz gotovo nisem ozkosrčen, toda...«

»Jaz gotovo nisem skopuh, toda...«

Sami ljudje, ki so ozkosrčni, skopušni in strahopetni.

*

Humor je prebavljanje sitih, satira pa krik gladnih.

*

Špecerija, Ljubljana, Masarykova cesta 17.

Delikatesni oddelek prodajalne, Ljubljana, Masarykova c. 17.

Obrat naše zadružne prodajalne.

Mnogo se sliši in govori o naši zadrugi, ki je z življenjem železničarjev tako tesno zvezana, da ne bo škodilo, ako si ogledamo, kako je ustvarjen njen aparat, kako delujejo njeni posamezni sestavni deli, da ta aparat funkcionira pravilno in izvršuje veliko nalogo, za katero je poklicana.

Zadrugo vodi na občnem zboru izvoljeni upravni odbor, ki ves ta aparat vodi in skrbi, da posamezni sestavni deli pravilno vrše svoje dolžnosti. Upravni odbor skrbi za pravočasno in pravilno nabavo blaga, ki ga članstvo dnevno potrebuje, pri čemer mora posebno paziti, da nabavi blago, ki ga članstvo zahteva, in samoobsebi umevno po taki ceni, ki je našim razmeram primerna. Zadruga je naša gospodarska ustanova in pri tem se mora posebno paziti na to, da kot taka ni samo naša aprovizacijska naprava, ampak mora tudi pokazati, da smo železničarji resen in upoštevanja vreden faktor našega naroda.

Jasno sliko naše zadruge in njenega obrata nam daje letna bilanca, v kateri ne smemo videti samih mrtvih števil, ampak se mora razbrati, kolika je bila potreba resnega in preudarnega dela za doseg tega rezultata. Oglejmo si jih v kratkem nekoliko bliže. Naša zadruga bo izkazovala v letu 1930 ca 50 milijonov obrata, kar znači, da je zadruga v tem letu preskrbela svojemu članstvu ogromno potrebo vsakdanjih življenjskih potrebščin. Ves ta ogromni promet se razvija v skoro enakih delih v treh prodajalnah, v Šiški, Ljubljani glavni kolodvor in Mariboru koroški kolodvor s podružnico na Aleksandrovi cesti. V mesecu oktobru je znašal promet v špeceriji 3,180.000 Din, v manufakturi nad 800.000 Din in kuriva se je oddalo za ca 350.000 Din. Te številke pretvorjene v kg izgledajo sledeče:

v oktobru se je prodalo

290.000 kg mlevskih izdelkov (moke, otrobov itd.),

26.000 „ koruze,

5.400 „ testenin,

11.000 „ riža,

5.000 „ fižola in ješprenja,

40.000 „ sladkorja,

11.600 „ kave in primesi,

10.000 „ masti,

5.000 „ mesnih izdelkov,

8.000 l olja,

8.000 kg mila

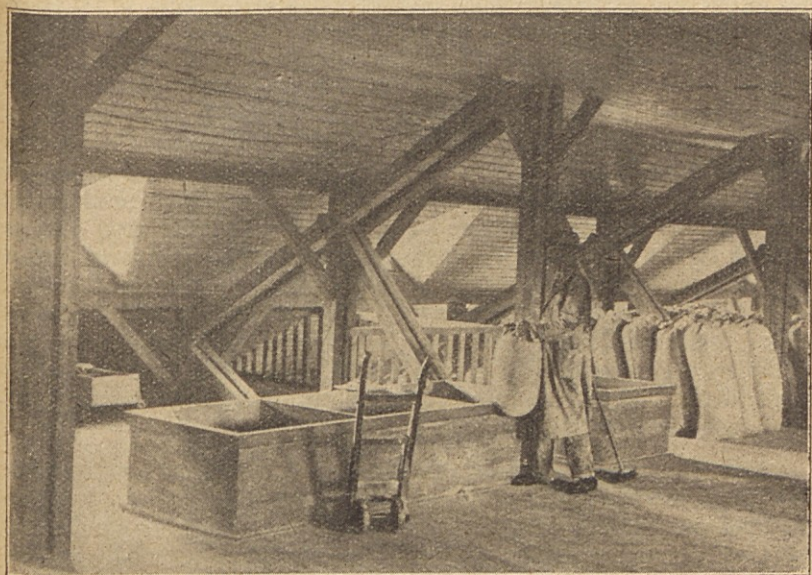
in poleg tega tri vagone sliv in v treh dneh dva vagona jabolk. Ra-

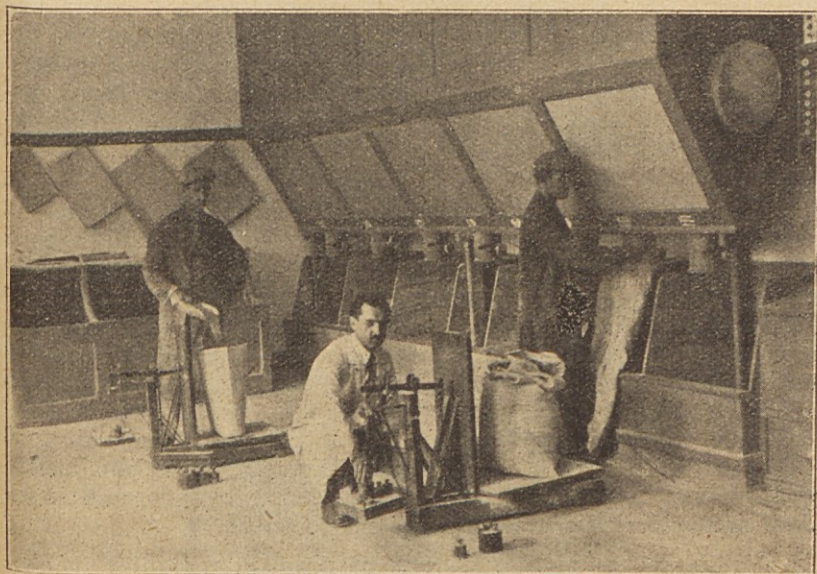
Manufaktorni oddelek, Ljubljana, Masarykova c. 17.

Tehtanje robe.

Silos za moko, gornji del, kamor se nasuje moka.

Silos za moko, spodnji del, kjer se polnijo vreče za stranke.

zun navedenih predmetov se je oddalo še ca 200 drugih predmetov, ki tvorijo 20% celokupnega prometa. Kakor že rečeno, te številke niso mrtve in suhoparne, kakor nepotrebna računska naloga, ampak krijejo v sebi veliko življenja, so jako zgovorne, samo ako hoče kdo ž njimi govoriti. Zmožne so temljite diskusije in debate, ker jih je ustvarilo delo človeškega duha in neumornih delavnih rok. Ne bo škodovalo nikomur, ki se hoče spustiti ž njimi v debato. Železničarji smo element, ki krije svoje vsakdanje potrebe enkrat v mesecu, to je prvega. To se vidi v naši zadrugi, ker je v dnevih okrog prvega v naših prodajalnah za opazovalca najživahneje, dočim se ostali čas v mesecu ves združni aparat pripravlja, da je kos svoji nalogi za te dni. Ta obrat zadruga pa potrebuje, ako hoče biti kos svoji nalogi, zadostno število strokovno izvežbanega in vestnega osebja in dobre organizacije dela v najmanjši detajl. Potreben je dober ekspeditivni aparat in dobro ter točno poslujoča administracija, ki pojma zaostanek ne sme poznati.

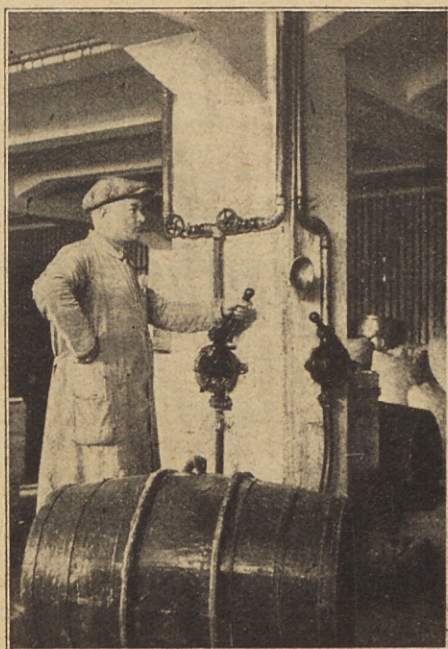
Ker sme zadruga oddajati le svojemu članstvu, se mora vsak član pred izbiro in nakupom robe legitimirati s člansko knjižico pri blagajni, kjer se izstavi račun za izbrano blago, ki ga plača z gotovino ali pa ga vzame na kredit. Oddaja blaga na kredit se vrši za člana enostavno, brez vsakih nadležnih formalnosti in sitnosti, kakor da je član kupil proti gotovini. Je to velika olajšava za kupujoče članstvo. V dnevih navala se pritegne pisarniško osebje k blagajnam, da je mogoče članstvo čimpreje postreči in mu prihraniti neljubo čakanje. Izpisanega računa ne prejme član, ampak gre v prodajalno, kjer se pripravi roba in se izroči članu z nakupljeno robo ali pa dostavi z robo na dom. V Ljubljani in Mariboru se dostavlja roba proti odškodnini 4 Din na dom z združnimi avtomobili. Članstvu na progi se pošilja naročena roba po železnici v posebnih zabojih, ki si jih preskrbi članstvo samo. Zaboji se dostavljajo ob predpisanih terminih prodajalnam, kamor je članstvo pristojno.

Delo prodajaln je razdeljeno kolikor mogoče enakomerno na vse delovne dni v mesecu. Za nakupovanje odnosno oddajo robe članstvu so določeni termini, da se s tem omogoči enakomerna razdelitev dela in racijonelno izkoriščanje trgovskega aparata in se doseže čim manjše režijske stroške, v primeri s plačami, ki jih dajejo svojemu osebju. Kolikor nam je poznano, so plače osebja v naši zadrugi v primeri z ostalimi zadrugami v Sloveniji pri nas dobre in zato se tudi od osebja zahteva, da se posveča svojim dolžnostim v polni meri. Delavec v naši zadrugi zasluži najmanj 1000 Din, a največ 2000 Din mesečno, trgovski pomočniki in administrativno osebje 1200 do 3000 Din mesečno, dočim so poslovodje in vodilni organi vezani s posebno službeno pogodbo.

Veliko važnost polaga zadruga na pravilno razdelitev in ekonomično izkoriščanje obratnih prostorov in poslovnih lokalov. Kontakt med skladiščem in prodajalno ter med prodajalno in blagajnami je urejen tako, da prehaja roba iz skladišč v prodajalne po najkrajši

Silos za sladkor.

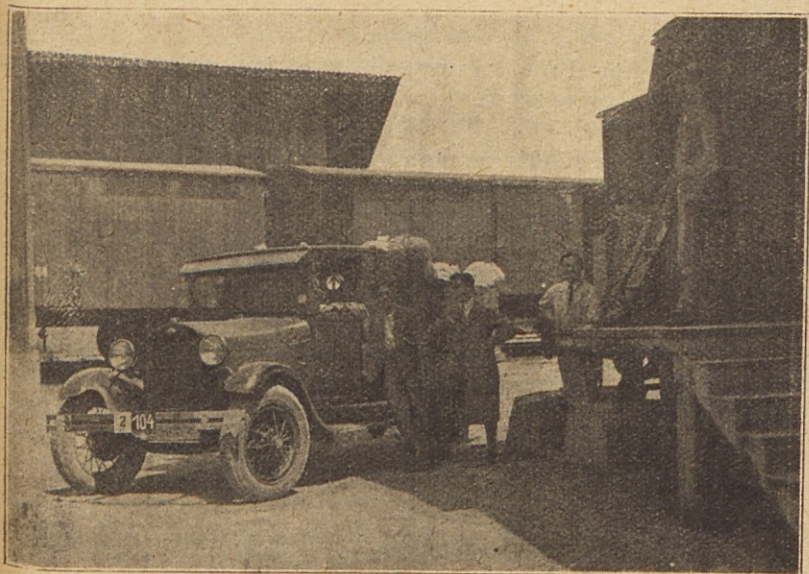

Olje se črpa v prodajalne s črpaljkami.

in najcenejši poti, to pa zopet na tak način, da tudi pri največjem prometu dotok robe v prodajalne ne moti obrata in osebja, ki odpravlja stranke. V trgovinah se zahteva brezpogojno red in snaga in tudi v največjem navalu mora napraviti prodajalna v pogledu čistosti ugoden vtis. Za stranke je urejen posebej vhod in izhod, da ne nastane gneča in je cirkulacija strank mogoča čim večja. Naše prodajalne niso bile zidane in preračunjene za sedanji obrat in upravni odbor je moral rešiti težko nalogo in v tem omejenem okviru organizirati vse delo tako, da se zadosti potrebam in zahtevam članstva. Nabavili so se večina po lastnem zamisleku razni tehnični pripomočki, ki so se izkazali dosedaj kot jako praktični in bi brez njih niti ne mogli izhajati. Sila navala v obratu je zahtevala, se je razmišljalo, kako in kaj, da bomo kos svoji nalogi in praksa je pokazala, da smo zadeli pravo. V Ljubljani in Mariboru so opremljeni naši poslovni prostori z dvigali na električni pogon, ki vežejo med seboj vse prostore v kleti, v vseh nadstropjih in podstrežje. Prevažajo robo na svoje mesto v najkrajšem času v velikih količinah in opravljajo delo najmanj dveh delavcev pri minimalnem obratnem strošku. Dvigalo je stalo ca 70.000 Din in mesečni obrtni strošek znaša ca 250 Din. Dvigalo se plačuje samo s svojim delom in prinaša dobiček zadrugi vsled svoje malenkostne režije. Silosi za moko, ki so montirani v vseh naših prodajalnah, omogočajo izdajo do 15.000 kg mlevskih izdelkov v enem dnevu z 2 do 3 delovnimi silami, pri čemer prihranimo mnogo na delazmožnosti zaposlenega osebja in zgubi blaga pri vaganju robe. Oddaja moke v množini, ki jo oddajamo danes našemu članstvu, brez teh naprav sploh ne bi bila mogoča ali pa bi morali nastaviti mnogo več osebja, kar bi izdatno podražilo režijo zadruga. Sesalke za olje dvigajo olje iz kleti v rezervoarje v trgovini, pri čemer se prihrani mnogo na času in ne trpi čistota poslovnih lokalov. Zamišljene so že tudi naprave za avtomatično odmerjanje tekočin, s čimer bomo pridobili mnogo na dragocenem času. V naših prodajalnah se uporabljajo precizne avtomatične tehtnice, kjer odpade vsako prekladanje uteži, kar znatno pripomore k hitrejši manipulaciji. Samo pri tehtanju prihranimo 15 do 20% delovnih moči. Dišav na primer ne vagamo, ampak jih odmerjamo s posebnimi cimenti in lahko si je predstavljati, kam bi prišli pri našem obratu, če bi na primer tehtali à 1 Dinar popra. Po istih principih je organizirano delo v naših pisarnah. Najpreciznejši računski stroji nadomestujejo ogromen človeški aparat, ki bi bil potreben, da bi se zmoglo to delo našega obrata. Pisarniško osebje je opremljeno s preciznimi nalivnimi peresniki, in kdor je delal v pisarnah odnosno to delo opazoval, bo znal to ceniti. Poslovni prostori so med seboj zvezani z avtomatičnim telefonom, vsled česar odpade vsako nepotrebno letanje iz enega oddelka v drugi in opravi vse to delo telefon, za kar ga je človeški duh najbrže tudi izumil. Omeniti bi se dalo še marsikaj, kar članstvo niti ne opazi, opaziti pa mora oni, ki z zadrugo živi in pazi na njen sleherni utrip in nosi odgovornost za njeno pravilno življenje. Nam železničarjem ostale zadruga priznavajo zmožnost in smisel za

Drva žagamo na lastni žagi.

Naš zadružni avto, Ljubljana.

pravilno organizacijo dela, Savez nabavljalnih zadrug v Beogradu pa se bavi resno z mislijo, da bi pošiljal k nam ljudi v vežbanje, da bi videli in se naučili, kako mora biti taka ustanova organizirana, ako hoče ustrezati temu, za kar je poklicana.

Interesanten je tak izprehod po naši zadrugi in njenih napravah in priznati moramo, da smo si železničarji ustvarili ustanovo, na katero smo lahko ponosni.

Pameten biti se pravi, da znaš važno od nevažnega razločevati.

*

Neumnost se podeduje; lahko se pa z njo tudi okužimo.

*

Vsi tisti, ki so pisali knjige, katere čitaš, so živeli zate.

*

Kdor pozna mnogo dobrih ljudi, ta ne pozna ljudi.

*

Osa leže jajca vedno v kakšen sad. Pri ljudeh se imenuje to: pametna ženitev.

*

Naše življenje obstoji iz samih dni, ki so ali predolgi ali prekratki.

*

Žurnalista ima dvoje oči in dvoje ušes zato, da dvakrat toliko vidi in sliši, kakor se zgodi.

*

Svojih biserov nikdar ne meči svinjam; s tem jim ne boš napravil nobene usluge.

*

Ne zaničuj nobenega sovražnika: Najmanjši izmed njih ti lahko več koristi kakor sto debelih prijateljev.

*

Kako lepo je biti slavljen: z besedami ti tega nihče ne popiše. Stojiš kot spomenik na trgu javnem in vsaka svinja si lahko ob Tebe rilec briše.

*

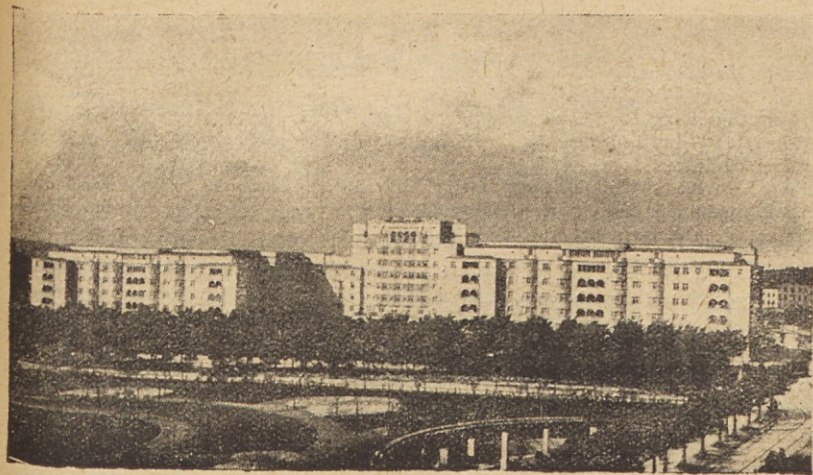
Slabega vremena ni, temveč so samo slabe suknje.

*

Točne ljudi zasleduje prokletstvo: morajo vedno na netočne čakati.

*

Več je nerazkrinkanih tepcev kakor pa nepriznanih talentov.

Reumanhof, Dunaj.

S. Č.:

Stanovanjska akcija mesta Dunaj.

Danes, ko je pri nas že zdavnaj ponehala zaščita stanovanjskih najemnikov in ko nekateri državni nameščenci komaj zmagojejo težka bremena najemnine, drugi se pa že vozijo 12. leto dnevno v Ljubljano, danes ko skušajo železničarji reševati svoje stanovanjsko vprašanje potom posojil od kapitala bivše Gospodarske poslovalnice, danes si lahko ponovno ogledamo stanovanjsko akcijo mestne občine Dunaj, ki je v pogledu komunalne, predvsem pa stanovanjske politike vzor za marsikatero velemesto na naši zemlji. Gotovo je marsikdo o tem čital, širši vrsti naših članov pa bo malo znano, da bo mestna občina Dunaj dogradila v prihodnjem letu, tedaj v teku 8 let — celih 60 000 stanovanj, to je celo mesto zase, mesto, ki bi imelo lahko 250.000 prebivalcev. To je tembolj zanimivo, če se spominjamo pisarenja listov pred 10 leti, ki so prerokovali Avstriji, predvsem pa Dunaju, žalostno bodočnost. Dejali so, »Avstrija je otrok z veliko glavo, ki jo komaj nosi«.

Toda, kakor smo že pisali v našem »Zadrugarju«, da so začeli štediti predvsem najsiromašnejši ljudje, ki niso imeli kaj jesti, tako je tudi Dunajčane nagnala k intenzivnemu razmišljanju in delu strah in skrb za bodočnost mesta, ki je bilo skoro zapisano poginu.

Kot temelj blagostanja so videli vodilni možje predvsem udobna in zdrava stanovanja in to po taki ceni, ki jo zmore človek, obubožan vsled svetovne vojne.

Sredstva za gradbeni program.

45.000 hiš, ki je že danes zgrajenih in zasedenih po povprečni nabavni ceni 13.000 sh ali 105.000 Din, to je skoro 5 milijard dinarjev. Gradi se novih 15.000 stanovanj, kje vzeti denar?

Ako je na eni strani občina ščitila revnejše sloje, da so plačevali najemnine komaj 10 do 200 Din mesečno, je na drugi strani pritislila bogatine, da so morali plačevati velikanske davke. Uvedli so progresivni davek na stanovanja. Več ko je imel kdo sob, več je moral prispevati davka za zgradbo novih stanovanj. In tako so plačevali nekateri bogataši, knezi in grofje, ki se niso mogli ločiti od svojega 30-sobnega stanovanja, do 40.000 Din mesečnega davka. Ker je bilo to premalo, so uvedli še razne davke na luksuzne predmete, na bare in varijeteje in s tem nabrali potrebni denar za izvedbo svojega gradbenega programa.

Bile so razmere in čudni zakoni, na podlagi katerih se je puščala kri marsikateremu bogatinu in bilo je dosti resne in stvarne debate, ali bodo te razmere mestu in njenemu prebivalstvu pomagale ali škodovala. Zmagala je ona struja, ki ni imela ničesar izgubiti in ta struja je ustvarila za sebe in za mesto Dunaj mnogo dobrega.

Delalo in ustvarjalo se je s polno paro za široko maso najbednejšega naroda na račun bogatejših. Toda ta diktatura, ta prevrat v mišljenju in naziranju o lastnini je bila posledica prevrata na denarnem trgu, pa tudi v političnem položaju Avstrije. Saj je začela Avstrija in njena naduta aristokracija svetovno vojno. Čemu? Da so upropastili državo in spravili na beraško palico toliko 100.000 privatnikov, ki so uživali svojo rento. In še po polomu države se ni nehala igra brezvestnih špekulantov à-là Castiglioni, ki so kupovali v tuji valuti hiše, cele ulice, cele zbirke umetnin. Dunaj je bil na dražbi, na bobnu, izlicitiralo se je za malo denarja mnogo. Brezobzirnost in medsebojno klanje v vojni se je tu nadaljevalo v drugi obliki.

V tem razpoloženju se je rodila sedanja komunalna politika mesta Dunaj, od katere omenjam predvsem stanovanjsko akcijo. Denar, ki so ga nabrali za zgradbo stanovanj, ni bilo nikako posojilo, temveč definitivna last občine, fonda za zgradbo hiš. Zato so mogli tudi določiti najemnine, ki so zelo nizke; dva do tristo dinarjev mesečno se plača stanarine za udobno meščansko stanovanje. Poleg tega je mestna občina podpirala tudi gradbeno akcijo privatnikov s tem, da je dala na razpolago poceni in dolgoročno posojila. Organizirala pa je nabavo in dobavo vsega gradbenega materiala za vse zgradbe in tako postala največji gradbeni podjetnik mesta, pa tudi najcenejši dobavitelj.

Kar imponira tujcem, je predvsem socijalna in kulturna stran cele akcije, ki so jo priklopili k stanovanjskemu vprašanju.

Tehnična stran stanovanjskih hiš.

Če bi hotel sezidati 60.000 stanovanj po želji posameznikov, ki hoče imeti vsak svoj lastni krov, pa tudi če bi zidali hišice z dvema do štirimi stanovanji, bi rabil za tako veliko število stanovanj velikansko ploskev. Treba bi bilo graditi nove ceste, nove kanalizacije, železnice in tramvaj in vse to bi podražilo ceno posameznim stanovanjem. In končno, če kdo stanuje daleč od kraja, kjer dnevno dela, zapravi že nekaj denarja in časa z vožnjo. Bilo pa je treba

Reumanhof, dvorišče.

pomagati čim večjemu številu ljudi in ljudem, ki tudi nimajo denarja in časa, da bi se vozarili daleč naokoli. Kakor je sicer ideal večini ljudi, da stanujejo v mali hiši in da imajo poleg stanovanja kos vrta, če ne za lastno korist, pa vsaj za lastno zabavo, tako so morali ta ideal žrtvovati sicer uvidevni ljudje in zgraditi velike stanovanjske hiše, skoro v sredini Dunaja. Toda vsaj pri teh hišah so skušali varovati željo in potrebo posameznikov, da se čutijo v njih skoro tako, kot če bi bili sami v lastni hiši.

Hiše so velike. Nekatere imajo 800, 1500, ena ima celo 2400 stanovanj. Velikanski bloki, ponekod s štirimi, v gotovih oddelkih s petimi, do največ šestimi nadstropji. Vse polno je vhodov v hišo.

V teh hišah ni dolgih in temnih hodnikov, kot se to vidi običajno v privatnih kasarnah. Predvideno je toliko stopnišč, da me-

jijo posamezna stanovanja direktno na stopnišča in imajo s tem direkten izhod na prosto.

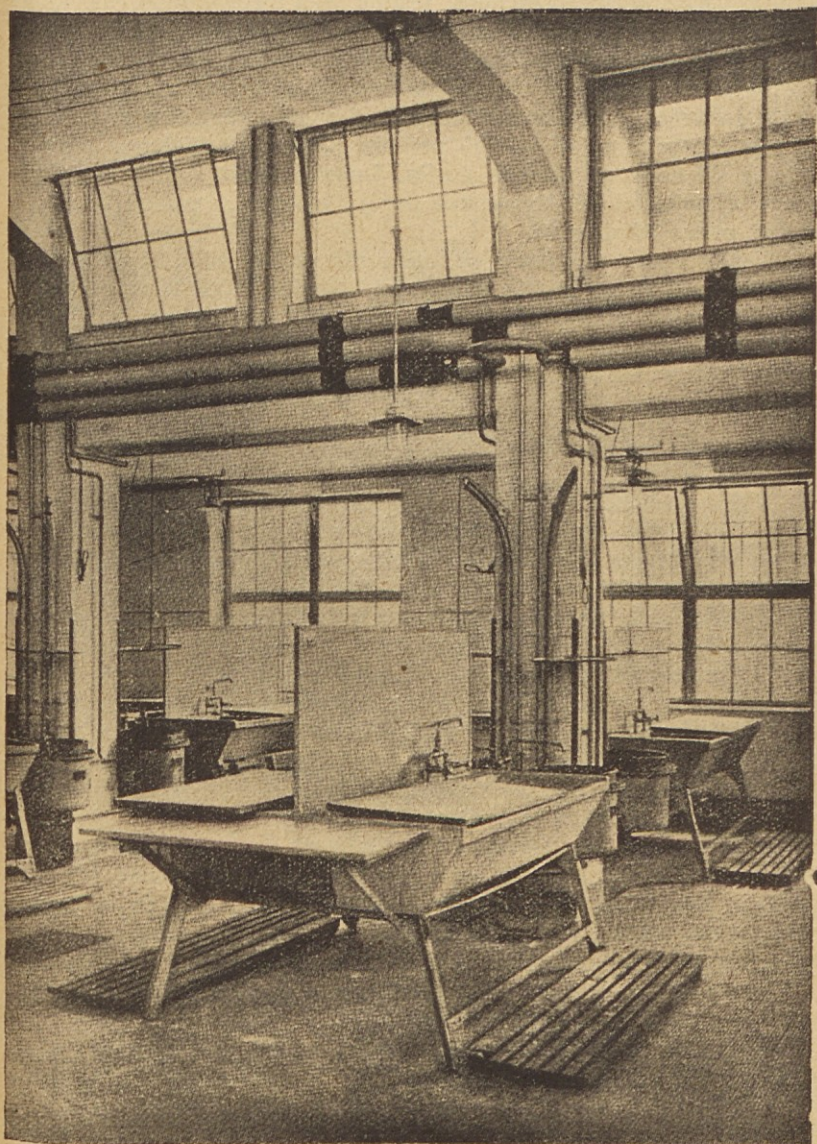
Stanovanja so zračna in svetla. V vsakem stanovanju stranišče, vodovod, električna razsvetljava, plinski štedilnik, sicer pa v sobah peči, ki se kurijo s premogom ali koksom. Pri vходу v stanovanje je predsoba, ki na eni strani zabranjuje, da bi prihajali razni duhovi in sopara iz kuhinje, na drugi strani pa varuje prebivalce, da ne pade prišlec direktno v kuhinjo ali sobo, temveč se ustavi v predsobi, ki je vedno pospravljena. Dočim so privatniki po dovoljenem stavbenem redu zidali tako majhna dvorišča, da je bila v dolnjih nadstropjih proti dvorišču vedno tema, se je naredila pri teh stavbah remedura, s katero se mesto Dunaj lahko ponaša. V notranjosti teh velikanskih hiš in hišnih blokov so krasni vrtovi in velika dvorišča, kjer se otroci lahko igrajo in so tako lahko pod nadzorstvom starišev. V takem udobnem dvorišču preživi otrok svoja prva leta, tu se poraja nov človek, ki odnese od svoje domače grude in domačega dvorišča najlepše spomine. Otroci so tu zaščiteni pred nevarnostmi cestnega prometa, stanovalci hiš pa imajo svetla in vseskozi zračna stanovanja.

Kuhinja.

Kot pri nas, tako prebivajo tudi tam revnejši sloji večinoma v kuhinji. Tu se odigravajo dogodki skoro celega dneva. Zato je občina preskrbela čim udobnejše kuhinje. Zračne so in svetle, kakor vsaka soba. V njih ne vidiš umazanega štedilnika; montiran je že plinski štedilnik v mali vdolbini, ki se lahko zakrije z zastorom. Običajno imajo po kuhinji mehak pod, če že ne kamen. V teh hišah je tudi v kuhinji parket, kar se je smatralo sicer kot luksus. Tako je vsaka kuhinja pri količkaj pazljivosti podobna sprejemni ali pa delovni sobi. Velikanski napredek in velikanska udobnost za vse stanovalce teh hiš pa je

skupna pralnica.

V starih hišah je dan, ko se pere več perila, muka za celo družino. Že v zgodnjih jutranjih urah začne gospodinja s tem delom in šele na večer je gotova toliko, da se lahko da perilo sušiti, suši ga pa ali v podstrešju, pozimi pa največkrat kar v kuhinji. V mnogih hišah, kjer nimajo niti primitivne pralnice v kleti, pa se mora obaviti ves posel pranja v sami kuhinji. Tako se dogaja nam v Ljubljani pozimi. V hišah mestne občine Dunaj so posebnost velike pralnice, ki so urejene udobno in opremljene z najbolj modernimi stroji. Tu lahko pere vsaka stranka nemoteno sama zase, ponekod celo v lastni kabini. Na razpolago so ji vsi pripomočki moderne tehnike, kolikor jih rabi za svoj posel. Ima tedaj najprvo posodo za namakanje perila in sicer eno večjo za mrzlo vodo, drugo manjšo, kjer dobi gorko vodo. Dalje kotel za kuhanje perila, stroj za izpiranje perila (oblika bobna), stroj za ovijanje perila (centrifuga) s par tisoč obratov na minuto, tako da je perilo v

Skupna pralnica v kleti.

5 minutah skoro suho in se predvsem pri tem ne pokvari. Za stranko, ki pere, je predvidena lastna celica za sušenje perila, kjer se perilo osuši v teku četrte ure. Imajo še dalje moderne stroje za likanje vsega perila. Ves posel pranja, ako odračunamo čas, ki ga rabi perilo, da se dobro namoči in izluži v milu, traja 3 do 4 ure. In to opravi gospodinja lahko in igraje.

Tako ima pralnica (kot jo vidimo na sliki 48) dvojce banj, za mrzlo in vročo vodo, ravno toliko kotlov za kuhanje perila, ki se grejejo s paro. Ima 16 velikih pralnih strojev, 12 stistalnic (centrifug) in 40 celic za sušenje perila. Dnevno lahko opere svoje perilo v tej pralnici 48 strank, ako perejo ves dan, v praksi pa se jih izvrsti preko 90 dnevno.

Vsaka taka večja pralnica ima svoje parne kotle, ki dobavljajo vsem strojem in grejalnim napravam potrebno toploto in pogonsko silo. V manjših hišah, kjer je manj kot 200 stanovalcev in kjer se ne bi splačalo montirati moderne parne pralnice, pa se dajo ljudem na razpolago vsaj gotovi stroji, to so: kuhalna mašina (boba), stiskalnica (centrifuga) in pa udoben prostor za sušenje perila.

Razne udobnosti.

Kjer je bilo dosti prosilcev, pa malo sredstev, se ni moglo iti tako daleč, da bi preskrbeli za vsako poedino stanovanje tudi čedno kopalnico. Imajo pa več skupnih kopalnic, kjer si lahko izbere posameznik kabino zaprto ali kadi. V vsaki kopalnici se dobi seveda gorka voda potom avtomata na plin, kjer ni ravno centralne parne pralnice. Je ta sistem skupnih kopalnic, pa tudi skupnih pralnic morda bolj posrečen in ekonomičen kot če bi imela vsaka stranka svojo kopalnico, cela hiša pa nobene skupne pralnice, in to tako moderne pralnice, kot smo jo gori opisali.

Centralne kurjave nimajo v hišah. Bila bi idealna in rentabilna, toda, kot se je izrazil višji uradnik mestnega gradbenega oddelka, ki nas je vodil ob priliki XIII. kongresa po onih hišah, so ljudje še premalo kultivirani in civilizirani, da bi se jim dala centralna kurjava in da ne bi bilo pri tem preveč preprirov pri razdelitvi stroškov za centralno kurjavo. Kjer je le mogoče in to posebno proti solnčni strani, imajo hiše male terase-balkone in vdolbine, ki se lahko praktično uporabijo predvsem za solnčenje.

Vse hiše so lepo okrašene s cvetlicami in tudi zato skrbi mestna občina že takrat, ko gradi hišo.

Na oknih je že zato določeno mesto, kamor se postavijo podolgovati zaboji in košare s cvetlicami, ki jih dobe stanovalci za malo ceno pri upravi hiše. Stanovalci so že radi tega, da ne zaostajajo za drugimi, primorani, da negujejo svoje cvetlice in na ta način se vznemirja v vseh slojih zmisel in ljubezen za negovanje cvetlic.

Socijalne in kulturne ustanove.

Skoro v vsaki večji hiši, tedaj v hišah, ki imajo svojih 300 stanovalcev, imajo za otroke tudi igrišča v zaprtem prostoru. Tedaj

za čase, ko zunaj dežuje ali za zimski čas. Ta igrališča so že nekaki otroški vrtci, kjer je nastavljeno gotovo osebje, ki pazi na red in nadzira otroke pri igranju. Ponekod pa imajo celo strokovne učiteljice, ki poučujejo mladino. Tako je omogočeno revnim staršem, da se posvete nemoteno svojemu delu, da gredo delat v tovarno ali v pralnico in so lahko brez skrbi radi svojih otrok. Ti prostori, kjer se igrajo otroci, so opremljeni z vsem, kar se rabi v teh slučajih. Otroci se lahko umijejo, za silo skopljejo, shranijo svojo obleko, ali se preoblečejo itd.

Amalien-Bad, Dunaj.

V eni takih kolonij imajo posebno hišo, kjer prevzemajo bolehe otroke, tudi dojenčke, in jih negujejo dostikrat brezplačno toliko časa, da okrevaajo. Zavod je prej podoben bolnici kot navadnemu igrališču. Povsod največja čistoča in red.

Ravno tako imajo v večjih hišah, kjer je ca. 500 do 1000 stanovalcev, posebne lokale za predavanja, za telovadbo itd. Gotovo pa je v takih hišah ustanova, pa naj bo že posvetovalnica za matere ali posvetovalnica za bolnike ali ambulatorij ali kaj podobnega. V teh hišah ni mesta za lokale, kjer se prodaja alkohol, pač pa so tu prodajalne, filijalke konzumnih društev.

Prebivalci teh hiš — in teh prebivalcev bo kmalu en četrt milijona duš — se navadijo na one prilike, na oni red in snago, postajajo disciplinirani in se pokoravajo redu, ki vlada v teh hišah. Zavedajo se pa, če tudi dostikrat samo instinktivno, da so prišli

do teh udobnosti in do teh dobrot modernega kulturnega človeka samo potom discipline lastnih vrst in potom genialnosti, pravico-ljubnosti in človeškega srca njih voditeljev.

Čut za medsebojno pomoč, zmisel za disciplino in pravilna ocenitev potrebnih stvari in nepotrebnih posredovalcev je danes tako globoko prodrli med široke mase, da je danes Dunaj že blizu oni stopnji zadružne ideologije, na kateri so Angleži. Do gotove vrste že fanatizem, poprečno pa globoko prepričanje, da more najti mali človek svojo rešitev samo v skupnem delu, predvsem v zadružništvu.

In v tej ideologiji, ki je predvsem zadružna, so ustvarili ljudje, ki so jih večinoma prezirali, prave čudeže.

Če se povrnemo na naše razmere v Jugoslaviji.

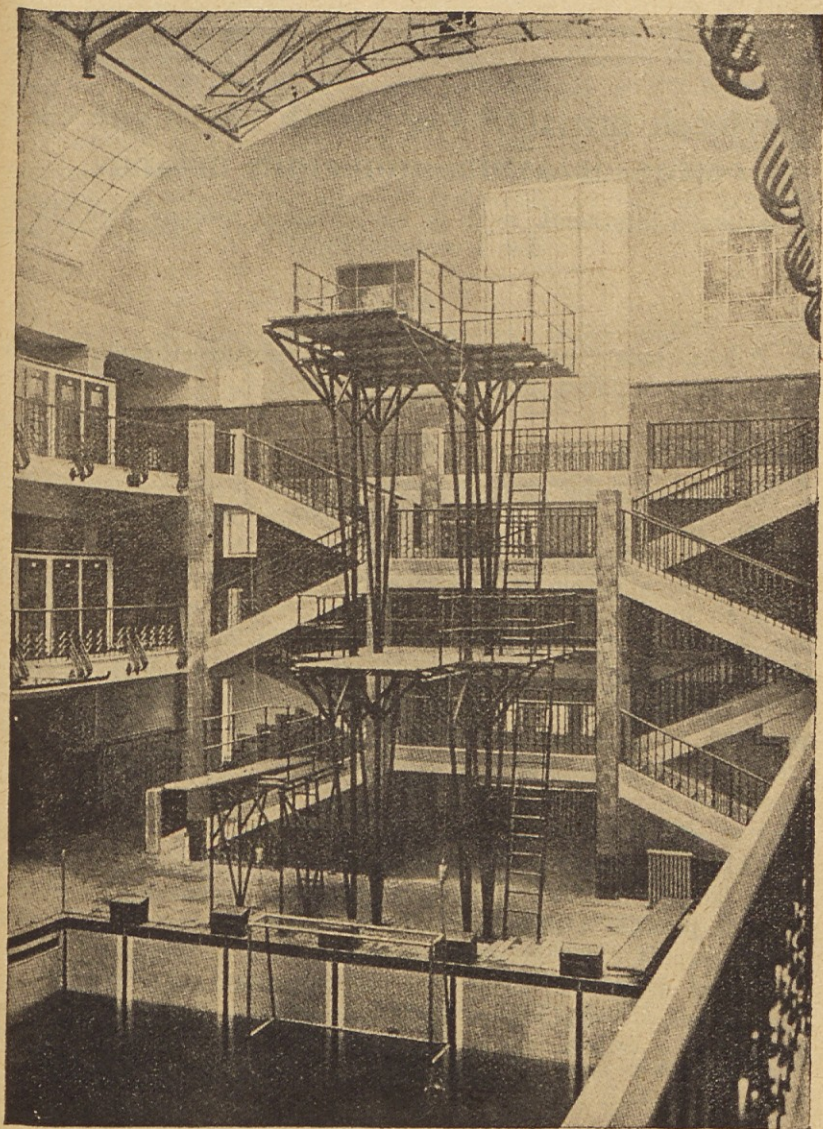
Imeli smo tudi stanovanjsko zaščito dolgo let. In prav čudno stanovanjsko zaščito. Kdor je imel srečo, da je imel staro stanovanje, je plačeval zanj svojih 150 Din, pri tem pa je imel profita od svojih podnajemnikov tudi do 2000 Din. Drugi, ki ni imel te sreče, je stanoval po vagonih, kjer mu je hirala družina in mu je gnilo pohištvo, tretji pa je moral zagrabiti za novo stanovanje in plačevati 1000, pa tudi več dinarjev mesečno. Razlike med enim in drugim so znašale včasih celih Din 3000 in vse samo radi gola slučaja, da je eden stanoval v novi hiši, drugi pa v stari.

Zadružništvo je ona tvorba, ki naj nas izenačuje pred usodo. Pa je bilo premalo pojmovanja o zadružništvu; premalo resno in objektivno so gledali na takratni položaj. Sicer bi bili gotovo storili konec takim kričečim socijalnim razlikam in bi bili sledili predlogu iz vrst društva stanovanjskih najemnikov: obdavčite one najemnike, ki imajo poceni stanovanja in še posebno one, ki sami odirajo svoje podnajemnike. S tem davkom bi lahko bili sezidali in tudi poplačali v teku 5 let najmanj 600 stanovanj. Pa bil sem takrat glas vpijočega v puščavi. Šele pred leti (1926), ko je že polagoma odpadala zaščita stanovanjskih najemnikov, so se zganili vodilni možje tega društva in se spomnili na tako rešitev stanovanjskega vprašanja. Bilo pa je prepozno.

In tako skušamo danes pomagati reševati stanovanjsko krizo potom »Saveza nabavljalnih zadrug« in potom onih 10— Din mesečnega odtegljaja. Zamudili smo dosti. Vendar nekaj je razveseljivega: koder smo danes omenjali potrebo skupnega sodelovanja in skupnih prispevkov za rešitev stanovanjske krize, skoro povsod je članstvo odobravalo tako postopanje. In ta zadružna zavest, ta čut za medsebojno pomoč nam jamči, da bo tudi še nam sijalo lepše sonce in da bomo kedaj ustvarili z lastnimi močmi vsaj mali del tega, kar so ustvarili zadružni ideologi na Dunaju.

Žika je samo ena

Če hočete piti res dobro in ne predrago kavo, zahtevajte izrečeno ŽIKO. — Ali prejimate mesečnik „ŽIKA“?

Amalien-Bad, sportno kopališče.

Izvleček pravilnika o voznih olajšavah za osebje državnih prometnih ustanov.

(Objavljen v Službenih novinah saobračajnih ustanov šte. 15 z dne 1. avgusta 1930.)

§ 1.

Določa, kateri predstavniki odnosno uslužbenci saobračajnih ustanov morejo dobiti letne brezplačne karte.

§ 2.

Brezplačne karte za posamezna službena potovanja izdaja direkcija onim uslužbencem, ki nimajo letnih brezplačnih kart in sicer na ime uslužbenca in gotovo progo.

Brezplačna vožnja se odobrava tudi pri premestitvah, postavljenju ali upokojitvi za vse člane rodbine, katere uslužbenec vzdržuje. Te ugodnosti je deležna tudi njegova služinčad.

V tem slučaju je trebovanju za take člane, ki nimajo pravice do voznih olajšav, priložiti občinsko oziroma policijsko potrdilo, za služinčad pa je prijavo odnosno poselsko knjižico pokazati šefu edinice, ki mora to dejstvo posebej potrditi v trebovanju.

§ 5.

Osebj, ki z odobrenjem direkcije stanuje izven kraja službovanja, se odobrava stalna brezplačna karta. Trebovanju se mora priložiti potrdilo občinske oblasti o stanovanju in navesti, ako dotični stanuje z odobrenjem direkcije izven službenega kraja.

Stalne brezplačne karte dobi tudi pomožno osebje II. kategorije; pomožno osebje, ki ne služi neprekinjeno eno leto, dobi te karte samo z veljavnostjo treh mesecev.

§ 6.

Aktivno osebje, upokojenci in vdove, ki imajo pravo na ukoričeno legitimacijo, dobe za otroke, ki redno posečajo šolo ali se uče obrti izven kraja stanovanja, letne brezplačne karte.

Predložiti je potrdilo o stanovanju in potrdilo o obisku šole odnosno od mojstra izdano in od obrtne zadruga potrjeno izjavo o učenju obrti, kakor tudi, do kdaj traja učna doba.

§ 7.

Člani bolniškega fonda, kakor tudi njih rodbinski člani, ki imajo pravico do zdravljenja v breme bolniškega fonda, se vozijo brezplačno do stanovanja pristojnega železniškega zdravnika ali zdravnika specialista, do mesta centralne ambulante odnosno bolnice kakor tudi nazaj na osnovi zdravniškega kontrolnega lista bolniškega fonda ali s posebno uputnico.

Vožnja nazaj se mora začeti isti dan, ko je bil bolnik pri zdravniku oziroma ko je bil odpuščen iz bolnice. Kontrolni list oziroma uputnico potrdi železniški zdravnik ali bolnica, potniška blagajna žigosa z dnevnim žigom pri odhodu in povratku.

§ 9.

Pravico do vožnje po režijski ceni ima sledeče osebe:

- a) aktivni uradniki, zvanični in služitelji;
- b) honorarni železniški zdravniki bolniškega fonda državnega prometnega osebja;
- c) pogodbeni uradniki, zvaničniki in služitelji ter zdravniki specialisti, v kolikor so jim pri postavitvi priznane pravice do ugodnosti, ki jih uživajo osebe navedene pod a) in b);
- d) administrativni in tehnični dnevničarji in vsi dnevničarji, ki vršijo službo nastavljenih eksekutivnih uslužbencev;
- e) rokodelci, pisarniški dnevničarji, ki vršijo službo služiteljev, in navadni fizični delavci;
- f) penzionirani uradniki, zvanični in služitelji, ako so v službi prometnih ustanov prebili najmanj 5 let. Ta omejitev ne velja za uslužbenke, upokojene po čl. 123. poslednji odstavek zakona o državnem prometnem osebju in za one upokojene uslužbenke, ki so to pravico imeli pred uveljavljenjem tega pravilnika;
- g) pomožno osebje, katero prejema pokojnino od prometnih ustanov ali fondov teh ustanov, ako je v službi prometnih ustanov prebilo najmanj 10 let. Ta omejitev ne velja v primeru, predvidenem v drugem odstavku čl. 73. pravilnika o pomožnem osebju državnih prometnih ustanov v resoru ministrstva za promet;
- h) družinski člani oseb, navedenih pod a) do g);
- i) vdove in otroci umrlih uslužbencev državnih prometnih ustanov, v kolikor prejemajo pokojnino od prometnih ustanov ali fondov teh ustanov.

Tablica režijskih cen je objavljena v uvodoma označenih Službenih novinah. Pri potovanju z ladjo znaša režijska cena 10% normalne vozne cene.

S to ugodnostjo se morejo okoristiti zgoraj navedene osebe na osnovi osebnih legitimacij za aktivne oziroma upokojene uslužbenke ali družinske članke in to: osebe, navedene pod a) do e) kakor tudi njihovi družinski člani za neomejeno število voženj.

Upokojeni uradniki, zvaničniki in služitelji in njih rodbinski člani, vdove in sirote dobijo rumene legitimacije za 12 voženj po

režijski ceni na leto in sicer, če so aktivno služili vsaj 5 let ali če jim je priznan prebitek po čl. 123 zakona o državnem prometnem osebju; upokojeno pomožno osebje in njih rdbinski člani, vdove in sirote dobe legitimacije po 10 letni aktivni službi odnosno če se jim šteje prebitek po čl. 73 pravilnika o pomožnem osebju k službeni dobi.

Vsi upokojenci, nastavljeno ali pomožno osebje, vdove itd., ki niso aktivno prevedli v službi prometnih ustanov najmanj 20 let, dobijo zase in za rodbinske člane legitimacije le, če prejemajo zase in za dotične rodbinske člane draginjske doklade; če pa so služili aktivno več kot 20 let, dobijo v vsakem primeru, tudi če nimajo doklad, tako zase in za rodbino legitimacije.

Aktivno pomožno osebje (zanatlije, pis. dnevnika, ki vrše službo služitelja in prosti fizični delavci) in rodbinski člani teh dobijo:

- a) če služijo manj kot 1 leto, po dve brezplačni karti samo zase;
- b) če služijo več kot eno leto, po 3 brezplačne zase in za rodbino.

Za legitimiranje dobe takoj listno lično legitimacijo, za rodbinske člane pa po enem letu. Po triletni neprekinjeni službi dobe zase in za rodbino črne odnosno rdeče legitimacije.

Pomožnemu osebju, ki je bilo postavljeno po zakonu, se računa službena doba od dneva postavitve, če si niso že poprej pridobili kot pomožno osebje iste povlastice kot jih uživa nastavljeno osebje.

Otroci od 4. do 10. leta se morejo vpisati s krstnim imenom in rojstnimi podatki v legitimacijo roditeljev, in morejo potovati v spremstvu staršev brez lastne legitimacije; če se pa taki otroci vozijo sami, morajo imeti lastno legitimacijo.

Za otroke od 4. do 10. leta se plačuje polovična režijska cena.

K rodbinskim članom se prištevajo:

- a) zakonska žena, ki živi skupno z rodbino odnosno če stanuje po sili razmer ločeno od uslužbenca (ločena žena se ne prišteva sem);
- b) zakonski otroci, pastorki in zakonsko usvojeni otroci do naršenega 18. leta.

Do 25. leta dobi moška deca legitimacijo in povlastice, če se uspešno šola, kar mora šef edinice v trebovanju potrditi ali pa če služi kadrski rok, ženska deca do možitve in dokler nimajo lastnega zaslužka čez 500.— Din mesečno.

O zaslužku odnosno nezaslužku, kakor tudi, da žive preko 18 let stari otroci skupno s starši in da jih ti vzdržujejo, je predložiti potrdilo pristojne občine odnosno šole. Kadar pa imajo hčerke lasten zaslužek tudi do 500.— Din mesečno, mora biti potrdilo sopotrjeno glede višine navedenega zaslužka tudi od pristojnega urada (filijale) za zavarovanje delavcev.

Ločene žene ne uživajo povlastic.

V izrednih slučajih mora generalni direktor odobriti brezplačna potovanja v privatne svrhe tudi preko določenega števila; istotako

za spremljevalce bolnih uslužbencev in družinskih članov, če se dokaže po zdravniškem potrdilu, da je potovanje potrebno in da bolnik ne more sam potovati.

§ 12.

Vsaka brezplačna vozovnica daje pravico na brezplačen prevoz potniške prtljage do 30 kg za osebo. Kot prtljaga se smatrajo vsi predmeti, navedeni v § 30 železniške tarife, I. del.

§ 13.

1. Aktivni uradniki, zvanični in služitelji državnih prometnih ustanov imajo pravico na brezplačen prevoz svojega pohištva z železnico in ladjo v teh slučajih:

- a) pri stopanju v službo v 6mesečnem roku;
- b) pri premestitvi po službeni potrebi in na prošnjo;
- c) pri upokojitvi v roku enega leta po razrešenju službe;
- d) pri odpustitvi iz službe, če odpust ni bil izrečen radi kazni, v roku enega leta po razrešenju službe;
- e) pri ženitvi in možitvi, 2 meseca pred in 10 mesecev po poroki.

2. Ostali uslužbenci državnih prometnih ustanov imajo pravico do brezplačnega prevoza svojega pohištva z železnico ali ladjo pri premestitvi po službeni potrebi.

3. Rodbine umrlih aktivnih uslužbencev zvaničnikov in služiteljev imajo pravico na brezplačen prevoz svojega pohištva z železnico in ladjo v roku enega leta po uslužbenčevi smrti.

4. Pomožno osebje in družine pomožnega osebja, ako prejemajo pokojnino od prometnih ustanov ali fondov teh ustanov in ako je uslužbenec v službi prometnih ustanov prebil najmanj 10 let, imajo pravico na brezplačen prevoz svojega pohištva z železnico in ladjo v roku enega leta po upokojitvi oziroma uslužbenčevi smrti.

5. Aktivnim uradnikom, zvaničnim in služiteljem more z ozirom na posebne razmere generalni direktor odobriti tudi v drugih primerih brezplačen prevoz pohištva.

6. Osebe, navedene v točkah 1) do 5), se morejo okoristiti s to ugodnostjo za sledeče največje težine:

- a) uslužbenci z lastnim gospodinjstvom 10.000 kg;
- b) uslužbenci brez lastnega gospodinjstva 3.000 kg.

Uslužbenci z lastnim gospodinjstvom imajo pravico na dvoje voz, a uslužbenci brez lastnega gospodinjstva na en voz.

7. Dovoljuje se tudi selitev s pohištvenim vozom, v katerem slučaju ne sme teža pohištvenega voza s pohištvo in teža praznega voza pri povratku prekoračiti težino, ki se jo more vsak uslužbenec z lastnim gospodinjstvom koristiti. (10.000 kg).

8. Družina aktivnega uslužbenca državnih prometnih ustanov ima pravico na brezplačen prevoz mrtvega telesa v roku 3 mesecev po smrti od kraja, kjer je uslužbenec umrl, do kraja, kjer ga želi rodbina pokopati.

9. Za uživanje teh ugodnosti je potrebna **uputnica**. Pri kombiniranem prevozu je potrebna **posebna** **uputnica** za prevoz z železnico in **posebna** za prevoz z ladjo.

Uputnice izdaja za osebje svojega območja direkcija državnih železnic.

§ 14.

Uputnice za brezplačen prevoz življenskih potrebščin:

1. Do 10 kg dnevno iz bližnjih tržnih krajev kot ekspresna roba, pritiče vse osebju, ki je uslužbeno v krajih, kjer se ne dobi živil ali pa pod težkimi pogoji (kruh, mleko, meso). Te kraje bode določila generalna direkcija. Prevažati se more le enodnevna dovoljena količina po 10 kg in se ne more, če bi se en dan ne izrabila, drugega dne prevažati za dva dni.

2. Razen po t. 1. navedeno povlastico uživa v teh krajih osebje, ki ima rodbino, še brezplačen prevoz kot brzovoz mesečno 50 kg (+ 10 kg posodja) iz bližnjega tržnega kraja.

Tudi ta povlastica se more izrabiti samo v onem mesecu, za katerega je izdana (uputnica ne velja za tri mesece).

Povlastico ad 1. in 2. more uživati vse osebje takoj.

3. Osebje z rodbino, katero ne služi v krajih, navedenih pod 1., dobi za vsako tromesečje (januar—marec, april—junij, julij—september, oktober—december) brezplačene prevoz kot brzovoz po 50 kg + 10 kg živil odnosno posodja iz poljubnega kraja.

Uputnica se more izrabiti le v dotičnem tromesečju, v katerem je izdana.

4. Osebje z rodbino dobi za preskrbo z živili za zimo v mesecih septembru, oktobru, novembru in decembru največ 6 uputnic v skupni teži 450 kg za živila odnosno za posodje.

Te uputnice veljajo za dotične mesece, ne pa preko 3 mesecev, tako da se morejo izrabiti le še v decembru.

Povlastice pod 3. in 4. dobijo uradniki, zvaničniki in služitelji z rodbino po enoletnem neprekinjenem službovanju, ostalo osebje z rodbino pa po treh letih neprekinjene službe.

§ 15.

1. Za preskrbo s kurivom imajo uslužbenci pravico na brezplačen prevoz drv in premoga skupno do sledeče največje teže:

- a) uslužbenci z lastnim gospodinjstvom 5000 kg,
- b) uslužbenci brez lastnega gospodinjstva 2000 kg.

2. Ugodnost uživajo uradniki, zvaničniki in služitelji po enem letu, a ostalo osebje po 3 letih neprekinjene službe pri državnih prometnih ustanovah.

3. Pošiljke se prevažajo kot tovarno blago z uputnicami, katere izdaja direkcija.

§ 16.

1. Nabavljalnim zadrugam osebja državnih prometnih ustanov se odobrava prevoz v polovični tarifski vozarini.

2. To ugodnost uživajo pošiljke življenskih potrebščin, goriva in drugih stvari, potrebnih za gospodinjstvo od sedišča Nabavljalne zadruge ali nje podružnice do kraja stanovanja njenih članov aktivnih, kakor tudi vpokojenih uslužbencev, v kolikor bi se ti pri prevozu okoristili z ugodnostmi, danimi s § 14. pravilnika.

§ 17.

1. Minister more odobriti aktivnim uslužbencem, ki nimajo lastne hiše, brezplačen prevoz gradbenega materiala za hišo, ki bi jo gradil uslužbenec za sebe.

Hiša ne more imeti več kot dve stanovanji.

Zidanje hiše se vrši lahko tudi po železniški zadruzi za gradbo hiš.

2. Gradbeni material se prevaža kot tovarno blago z uputnicami, ki jih izdajajo pristojne direkcije državnih železnic.

K temu členu je izdalo ministrstvo saobračaja pod števil. M. S. 16269/30 z dne 19. avgusta t. l. sledeča pojasnila o odnosu navodila:

1. Brezplačen prevoz gradbenega materiala za gradbo hiš se more dovoliti uradnikom, zvaničnikom, služiteljem in pomožnemu osebju, če je po triletni službi v državnih prometnih ustanovah doseglo stalnost.

2. Stanovanja uradnikov smejo imeti največ 5 sob, zvaničnikov po 3 sobe, služiteljev in pomožnega osebja pa največ po 2 sobi z vsemi pritiklinami.

3. Vse prošnje za prevoz gradbenega materiala se predlagajo z mnenjem gradbenega odelenja ministrstvu saobračaja. Prošnjam se mora priložiti proračun, načrt in potrebne dokumente ter od šefa edinice overovljeno izjavo, da bo v enem stanovanju prebival sam, dočim v nasprotnem slučaju odgovarja v smislu disciplinskih predpisov.

§ 24.

Uslužbenci in člani njihovih družin dobivajo brezplačne karte in uputnice za znižano vožnjo tudi na onih inozemskih železnicah, s katerimi obstojajo tozadevni posebni dogovori.

§ 25.

Določa med drugim, da se izdajajo brezplačne karte za poedina potovanja z veljavnostjo največ za tri mesece. Po izteku veljavnosti se smejo samo še enkrat podaljšati za dobo treh mesecev.

Brezplačne karte za brzovlak so tiskane z rdečo, a ostale s črno barvo.

Legitimacije opravičujejo za vstop na peron.

§ 29.

Uslužbenci, ki na kakršenkoli način zlorablajo vozne ugodnosti, se kaznujejo administrativno in disciplinsko. Kot zloraba se

smatra tudi izkoriščanje ugodnosti v trgovske svrhe. Vpokojene uslužbenke in družinske člane aktivnih in vpokojenih uslužbencev se v slučaju zlorab izključi od uživanja ugodnosti za gotovo dobo ali za vedno. Družinske člane se prijavi tudi policiji odnosno sodišču radi goljufije.

Izgubljeno legitimacijo se mora takoj prijaviti predpostavljeni edinici. Prijavi se mora priložiti Din 100—. Novo legitimacijo se izstavi šele potem, ko je izgubljena objavljena kot neveljavna.

Onim osebam pa, ki imajo pravo samo na 12 režijskih potovanj letno (glej § 9, točka 4), se nova legitimacija za ono leto ne izdaja, v katerem je bila legitimacija izgubljena.

*

Mnenja smo, da se bodo gotove trdote tega pravilnika v doglednem času odpravile z izdanimi korekturami. Sicer je pa ta pravilnik mnogo boljši od vseh dosedanjih.

»Ti povem, da Te ne maram videti!«

»Prav, pa ugasniva luč.«

*

»Ali je res, da si poročil ženo z velikim premoženjem?«

»Pamet! Vendar premoženje z ženo.«

*

»Zakaj misliš, da te Fifi ne ljubi?«

»Trdi, da imamo v familiji idijota.«

»No, in?«

»Sem vendar edinec.«

*

»No, in kako se počutiš v zakonskem stanu?«

»Do 10. shajam, potem pa kredit poje.«

*

»Otroci, ki so v mladosti prebrisani, kažejo v starosti, da so duševno omejeni.«

»Se vidi, da si moral biti jako prebrisan otrok.«

*

»Moj mož mi podari vsako leto za god po en biser.

»Razumem, milostljiva, od kje Vam tako lepa in dragocena biserna ogrlica.«

Ime ŽIKA zadostuje

Napišite to v nakupovalno knjižico in dobiti morate pravo

Žiko v rdečih zavitkih

Kako obvarujemo sebe in svojce nalezljivih bolezni.

(Pripoveduje šefzdravnik dr. Tičar.)

Vsak teden so objavljeni v časopiseh »izkazi nalezljivih bolezni«, katere so bile prijavljene zdravstvenim oblastem. Iz njih razberemo, da nekatere nalezljive bolezni v naših krajih nikdar ne izmro. Naj spomnim le na vročinsko bolezen (tifus), na grižo, na influenco, škrlatinko, na davico, na šen, na otrpni krč (tetanus) itd. Iz izdatkov pa spoznamo tudi, da se nekatere teh bolezni v gotovem letnem času pojavljajo pogostejše kot v drugem. Tako so tifozna obolenja, griža, posebno pogosto v poletju in zgodnji jeseni.

Ker se nalezljive bolezni prenašajo od človeka na človeka, bodisi naravnost po dotiku, bodisi po družabnem stiku in občevanju, v drugem slučaju pa posredno potom okuženih predmetov, hranil, pijač, okuženih prostorov je jasno, da je oni, ki mnogo pride z najrazličnejšimi ljudmi iz vseh krajev sveta v stik, veliko bolj izpostavljen nevarnosti okuženja kot v tihi sobi samevajoči duševni delavec.

Pri široko razvitem, nemirujočem prometu, so toraj železničarji v najvišji meri izpostavljeni najrazličnejšim nevarnostim okužitve z nalezenjem bolezni. Pa ne samo to! Oni tudi lahko preneso največ nalezljivih bolezni iz kraja v kraj. Vsak, ki je okužen, ki ima toraj kužne kali v sebi in na sebi, ne oboli vedno sam. Pač pa večkrat prenese kužne kali na druge, ki obole potem. Če pride odrasčen človek z otrokom v stik, ki ima ošpice ali škrlatinko, se naleze tam kali, ki povzročajo škrlatinko, odnosno ošpice, ne bo pa navadno obolel sam, pač pa bo morda čez nekoliko dni obolel njegov otrok, na katerega je prenesel kali navedene bolezni. Otrok je še vsprejemljiv za te kali, odrasčen človek pa je zavarovan — imuniziran — ker je bolezen morda že prestal, ali ker je iz drugačnih razlogov nesprejemljiv za gotove kali.

Treba je te stvari vedeti, da uvidite tem bolj, kako nujna je previdnost zlasti železničarjem in kako važne so varnostne odredbe, o katerih bomo govorili.

Da se moremo okuženja varovati, moramo vedeti, po katerih potih pride v telo.

Omenili smo že direkten prenos kužnih kali potom dotika in posredovalen z obleko, potom prijema na obraz, na roke drugih ljudi z rokami, s prsti jih prenesemo v usta, na hranila, v rano. Tako se prenašajo tifus, krvava griža, difterija, šen, zastrupitev

krvi itd. Kakor s prsti se pa okuži rana tudi na predmetih, kjer je nastala.

Kakor mi sami, tako nam morejo okužiti jed in pijačo tudi drugi nesnažni in neprevidni ljudje. Tako nam jo zlasti, pa tudi morejo okužiti muhe ter druge živali. Bolezen nam pa morejo prenesti tudi drugi ljudje z okuženim, neosnaženim jedilnim orodjem in posodjem in z nesnažno posteljnino.

Zelo nevarno in silno pogosto je okuženje potom vdihavanja n. pr. s kalmi influence, tuberkuloze okuženega zraka, bodisi, da so te kali v prahu in na prašnih telescih, bodisi da plavajo na izkašljanih vodenih mehurčkih v zraku, bodisi, da jih bolnik naravnost v nas izkašlja.

Kakor sapnik in pljuča, tako se more iz zraka okužiti tudi sluznica nosa, ust, oči, površina kože in zlasti tudi vsaka rana.

Če se toraj nalezljive bolezni prenašajo z dotikom ali direktnim stikom, se bomo naravno ogibali vsakega neposrednega občevanja ali obiskovanja nalezljivo bolnih ljudi in njih neposredne okolice. Železničarjem je tudi predpisano, da nalezljivo bolne potnike denejo v prazen kupe in jih zapro tako, da pridejo čim manj z njimi in drugimi potniki v dotiko. Taki bolniki ne smejo v čakalnice in na peron. Po prenosu iz kupeja morajo naravnost v rešilni voz in kupe se mora zapreti, voz pa poslati v strogo razkuženje. Prevoz nalezljivih bolnih potnikov je samo izjemno dopusten po železnici, ako se zasigura za bolnika prazen kupe ali voz, in ako je dano zanesljivo spremstvo od srezke zdravstvene oblasti.

Dogaja se seve pogosto, da se nahajajo med potniki, kateri se ne izdajajo za zanesljivo bolne. Še večkrat pa so med potniki ljudje, ki prihajajo iz okuženih krajev, kjer so prišli z bolniki v stik. Ti so inficirani, pa ne bolni. Ti plačujejo vozne listke z okuženim denarjem. Večkrat moramo iz neposredne bližine govoriti z ljudmi, ki so tuberkolozni, ki prenašajo kali davice, škrlatinke, ošpic, otrpa tilnika, otroške omrtvice, influence itd. V teh primerih in splošno v potniškem prometu je skoro nemogoče izogniti se okuževanju potom družabnega stika.

Gledati moramo, da se izognemo obolenju, še bolj pa prenosu kali in obolenja na dom, v družino, na lastne otroke.

Istotako se moramo obnašati glede prenosa drugih kužnih kali iz pota, kakor kali tifusa, griže, kolere in drugih. Da jih ne nabere iz okuženih vagonov, stranišč, opreme, zato mora skrbeti po možnosti železniška uprava, da jih od potnikov ne nabere in ne prenešete domov, zato morate skrbeti železničarji sami.

Telesna čistoča in snažnost zavzema prvo mesto v osebni obrambi pred nalezljivimi boleznimi. Dosežemo jo s čistilnimi kopelmi in omivanjem, s snažnim perilom in z očejeno ali vsaj pridno snazeno obleko in s preoblačevanjem. Kopeli v banji naj nazadnje vedno sledi prha.

Pravilo, da si je treba vsak dan umiti roke in obraz, se je udomačilo v našem narodu že splošno. Tudi med dnevom si umije vsakdo roke, če so vidno umazane. Iz načina, kako se to danes iz-

vaja, da se namreč umiva velika večina ljudi zjutraj in kadar je umazanost že opazljiva, pa sledi, da se **umivamo radi kritike drugih in ne radi sebe in radi lastnega zdravja**. To je napačno.. Umivamo se z milom in vodo predvsem zato, da očistimo površino kože umazanosti in z njo številnih, človeškemu zdravju škodljivih kali, ki **morejo najpreje oškodovati nosilce** in šele v drugi vrsti koga drugega, s katerim pride v dotik. Naravno je, da si tekom dnevnih opravkov in družabnih stikov nabereмо nebroj kužnih klic, katere nam morejo tem sigurnejše škodovati, čim bolj se nas drže.

Naravno, higijenično in dosledno je zato, da se moramo temeljito umivati z milom in vodo, zlasti na vseh nezakritih delih telesa, zvečer in zjutraj! Priporočljiva je tudi večerna kopel in seveda nočno perilo. Potrebna je tudi kopel po železniški vožnji!

Za roke pa ne zadošča, da se borimo samo proti vidni nemarnosti. Boriti se moramo proti nevidnim kalem, ki se nahajajo povsod, ki jih nabereмо z dotiko, s prijemom, in katere morejo biti vsak čas take, da nam škodujejo. Z rokami jih prenesemo na ustnice, na jestvine, na rane, v usta in okuženje je izvršeno. Zato je potrebno, da roke **umivamo z milom vsakokrat, predno primemo živež** v roke ali predno pripravljamo hrano. Toda niti to ne nadošča! Umite morajo biti vedno, če so bile izpostavljene posebni nevarnosti okuženja, toraj posebno po uporabi stranišč. **Umivanje rok pred jedjo in po iztrebljevanju mora preiti vsakomur v kri in meso**. Nalezljivim odnosno prenosljivim boleznim omajamo že s tem v mnogih primerih temelj razširjenja.

Ob nalezljivih boleznih bomo rabili poleg umivanja z milom še razkužilne vode. Kot take rabimo: 3% karbolno, lizolno ali sanitolovo ali sanoformovo vodo, odnosno 1% sublimatno raztopino.

Ker se mnoge kali naselijo v ustih in v goltii, zato je umevno, da moramo posvečati **spiranju ust, grgranju, čiščenju zob** posebno pozornost. Čiščenje mora biti mehanično, t. j. s ščetko in praškom, spiranje mehanično in kemično. Zelo priporočljive vode z vodikovim dvokisom, borovo kislino (3%), hipermanganom (0.5%).

Predno pozdravi sprevodnik, ki se je vrnil s svoje ture, svojo deco, **predno stopi v družinsko sobo, bo šel toraj v kopalnico ali prostor za umivanje** ter si bo tam temeljito umil vsaj roke, obraz in glavo. Potem bo slekel svojo potno, službeno obleko in si nadel domačo obleko, ali oblekel drugo obleko. Nato si bo očistil z milom znova roke, si očistil zobe, spral usta in dobro zgrgral.

Šele v takem stanju je sposoben, da pozdravi svoje drage, svoje domače ljudi, zlasti svoje otroke. Tako preoblečen in umit je manj nevaren, da zanese škodljive bolezenske kali med svojo družino, kot če bi jim nudil roko in poljube takoj ob vrnitvi, ves zaprašen, umazan in morda poln kužnih kali. — Ni pa še nenevaren!

Zlasti usta se ne dajo tako lahko razkužiti. Zato svetujem nujno vsem in posebno železničarjem iz eksekutivne službe: Ne kažite svoje ljubezni do otrok s poljubovanjem. S **poljubom ljubezni prenesete le prepogosto na otroke kali bolezni**.

Važnost udobnega, zadosti velikega stanovanja s posebnim prostorom za umivanje in preoblačenje je iz teh izvajanj lahko razvidna. Premalo je za družino železničarja v prometni službi samo ena soba in kuhinja. Pri gradbi personalnih hiš za eksekutivno osebje je treba na vse to gledati in upoštevati, da se napravijo v hiši tudi umivalni prostori. Po možnosti morajo biti v hiši kopeli s prhami, dalje pralnice in vodovod v vsakem stanovanju. Skrbeti je treba tudi za zadostno separacijo strank. Priliko bivanja na zraku in solncu morajo imeti doma. Strogo se mora vzdrževati čistoča in hišni red.

Težja je obramba proti okuženju z vdihavanjem škodljivega prahu in inficirane, izkašljane ali izdihane vodene pare. Težko je zlasti za prometnega žel. uslužbenca, ki se mora često prerivati po nabasanih žel. vozovih, čakalnicah, peronih in vežah. Kjer je mnogo ljudi, tam je prah neizogiben, tam so gotovo tudi bolniki, tam so nesnažni in brezobzirni pljuvači, jetični kašljavci ter brezobrazni blebetači, ki te obrizgajo in oškropijo s svojim kužnim dihom in blebetanjem.

Znano je, da je **jetika** splošno razširjena bolezen, znano je tudi, da nekateri jetičniki izpljuvajo nebroj kali, ki prenašajo jetiko ali tuberkulozo. Te kali ostanejo žive in sposobne za okuževanje tudi, če se je pljunek posušil in če pride kot prah ali s prahom v zrak. Zato je umljivo, da je **povsodi prepovedano pljuvanje po tleh**, da skrbi železnica za čimvečjo čistoto po vozovih, po postajah in povsodi, da se tla pomivajo in razkužujejo, da se prezračuje, da se pometa z namočenim žaganjem, vlažno metlo. Vse to so mere, ki so naperjene proti okuženju s prahom.

Kakor s prahom, tako se prenaša jetika, influenza, davica **tudi s paro, ki jo izdihamo**, s kapljicami, katere nam nehote uhajajo iz ust pri govorjenju, s kapljicami, katere izkašljamo pri kašlju, kihanju. Ker se pri govorjenju na ta način more bolezen prenesti na razdaljo 80 cm, zato se **moramo ogibati občevanja oziroma razgovaranja na majhno razdaljo**. Tudi tu so razmere za prometno osebje neugodne! Ne more se ogniti nevarnosti infekcije, more se samo skušati **otresti kužnih kali v svojem prostem času in s tem ogniti obolenju**.

Temu namenu služi vse, kar obdrži telo v krepkem, odpornem stanju. Železničar bo zato skrbel za zadosten odpočitek po trudopolni službi. Izčrpano, oslabiljeno telo je veliko lažje in hitreje vsprejemljivo za kali bolezni, ker nima zadostne odporne sile proti prijemu okuženja. Krepko telo uniči kali še predno morejo oslabiliti s svojimi strupi tkanine tako, da nudijo te ugodna tla za razmnoževanje kužnih glavic. Poleg odmora potrebuje telo zadostne hrane, da ostane čvrsto in odporno. Zračno, svetlo stanovanje je predpogoj, da se ne vzdrže s pota prinesene bolezenske kali dolgo pri življenju in moči. **Najcenejše in najboljše razkuževalno sredstvo so namreč svetlobni žarki**, — je solnce. Znano je, da zamori že v 10 minutah solčna svetloba kali jetike.

Previden in pameten železničar, ki se hoče ohraniti pred nevarnostjo, da vdihane bolezenske kali ne začno s svojim uničujočim učinkom razjedati njegovo zdravje, ne bo toraj iskal razvedrila v zaduhli, zakajeni gostilni, ampak na solnčnih sprehodih in v čistem zraku mestnega okoliša. Dober zrak in vpliv solnca jačita odporne sile organizma v boju proti nezaželenim bolezenskim kalem, ki so vdrle v telo in ki zamorejo škoditi, ako se jih telesni soki z ustvaritvijo neugodnih pogojev za razvoj pravočasno ne odkrižajo.

Vsak človek ima od narave v sebi gotova svojstva, ki ga ščitijo pred bolezenskimi kalmi, da ne oboli takoj ob vsakem okuženju. Različni ljudje niso jednako odporni proti isti bolezni in to že od narave. O onih, ki so n. pr. za tuberkulozo malo odporni, pravimo, da so **disponirani**, razpoloženi za jetiko. Razpoloženje za obolenje na nalezljive bolezni kot n. pr. tudi jetika, pa si moremo tudi pridobiti s splošno oslabeledostjo telesa, s prehladom, z bivanjem v slabem in stalno zaduhlem vzduhu, z oslabitvijo organizma **vsled alkohola**, pijačevanja in ponočevanja.

Če se torej okuženja v svoji službi ne moremo izogniti (n. pr. z vdihavanjem kvarnih kali iz zraka), moramo gledati vsaj, da z nerednim, nepravilnim življenjem, z nezadostno prehrano, sami ne ustvarjamo ugodnega razpoloženja za opasen razvoj vzprejetih kužnih kali v našem telesu, ker s tem pospešimo in povzročimo nastanek bolezni, kateri bi se **lahko izognili**.

Moremo pa tudi razpoloženje za nalezljive bolezni in **vsprejemljivost** za kužne kali **zmanjšati**. V ta namen nam služi: primerna hrana, zmerno življenje, gibanje in telovadba v čistem zraku zračne, solnčne, vodne kopeli, turistika in razni sporti. Sploh vse, kar krepí in utruja telo!

Še en način zavarovanja proti kužnim boleznim moramo navesti, t. j. **umetno imunizacijo** s cepljenjem proti gotovi bolezni. Cepljenje proti osepnicam (kozam) je splošno poznano. Odkar je obvezno uvedeno, je zginila ta strašna ljudska bolezen, ki je preje zahtevala velikanske smrtne žrtve in tisočerm ljudem popačila obraz.

Če je človek prestal ošpice, škrlatinko ali osepnice, potem ne oboli navadno več za to boleznijo, čeprav je bilo obolenje prav lahkega značaja. Lahko je izpostavljen še toliki nevarnosti okuženja, njega se bolezen ne bo več prijela. Pravimo, da je imun, t. j. zavarovan in nesprejemljiv za te bolezni. Predstavljamo si, da ima v svojih telesnih sokih toliko protistrupov proti povzročiteljem bolezni, katero je prestal, da zamori sproti vse kali te bolezni, ki se sploh ne more zaradi tega pojaviti.

Zdravniki so ta opazovanja porabili v prid človeštva in izdelali so načine umetnega imuniziranja ljudi s sokrvcó, serumom. Ti serumi povzročijo vcepljenje v človeške soke lahko, nenevarno obolenje za osepnicami n. pr., pri katerem proizvaja organizem toliko protistrupov, da premaga z lahkoto umetno zastrupitev z osepnicami in da jih ostane v telesu za dolgo vrsto let še zadosti v svrho

obrambe in zavarovanja proti kalem te bolezni, ako bi bili njim izpostavljeni.

Dandanes ne cepimo samo proti kozam z velikim uspehom, cepimo tudi proti davici, škrlatinki, ošpicam. Poskušamo tudi cepiti proti tuberkulozi, tifusu, koleri v svrhu zavarovanja proti tem obojenjem.

Poleg zavarovalnega cepljenja pa imamo še zdravilno cepljenje. Toda predaleč bi zašli, ako bi hoteli vse podrobnosti pojasniti. Zadostuje naj ugotovitev, da zdravilno cepljenje pomaga organizmu uničevati že tvoreče se strupe kužnih kali, zavarovalno pa zabrani sploh proizvodnjo strupov, ker zabrani množitev kužnih kali v telesu.

V boju proti kužnim boleznim so gotovo zelo važna vsa ta zavarovalna prizadevanja. Toda veliko tega je še-le v nastajanju in preskušanju. Mnogo bolezni poznamo, za katere še vedno ostanejo v veljavi kot najvažnejša obrambna sredstva: čistota, razkuževanje, pravilno, higijeni odgovarjajoče življenje, utrjevanje in okrepjevanje.

Milčinski:

Izgubljeni stotak.

Ta historija je zelo podučna, prvič, ker je zoper alkohol, drugič zato, ker v njej zmaga pravica. Pa ni le podučna, nego je kratkočasna tudi, ker je alkohol notri in žandarji in vedeževalec. Take historije, ki so podučne in hkratu kratkočasne, so zelo priporočljive.

Kočar Siratka je bil delal v dnini, štiri dni je delal, od srede do sobote, prejšnja dva dneva je šel dež in mu je gospodar v soboto izplačal stotak in zraven desetak in še star klobuk mu je navrgel — za fanta doma bo že dober.

Pa je bil Siratka zadovoljen in hvaležen in vesel in kadar je človek vesel, gre v krčmo, kjer se toči alkohol. To ni bilo prav. Alkohol škoduje duši in telesu pa denarju tudi. Pa je Siratka napravil iz glave pamet, iz nog moč in od zaslužka desetak in ko je prilomastil povaljan domov in ga je žena vzela v roke nič drugače kakor zanikarnega paglavca — holaj, tudi stotaka ni bilo nikoder! Da, da, tako poguben je alkohol! In ni pohvaliti krčmarjev, ko točijo alkohol, pa niso odkritosrčni in ne povedó, kaj da točijo, ampak pravijo, da točijo vino in pivo in kvečjemu brinovček ali slivovko. In imajo za znamenje nad durmi velik grozd ali šop oblanic, da jima vabita goste. Po pravici pa bi morali imeti zapisano nad durmi: »Tukaj se toči alkohol«, zraven napisa pa naj bi bila naslikana mrtvaška glava na dveh prekrizanih kosteh. Tako bi bilo pošteno! In kogar bi alkohol spravil ob življenje ali zdravje ali v drugo škodo, vsakemu bi se moral v tisti krčmi, kjer se ga je napil, vzdati spomenik in bi bile krčme že na zunaj podobne britofom in

vsakogar bi svarile. Pa bi bil spričo takega svarila morebiti tudi oče Siratka obvarovan nesreče in se ne bi bilo zgodilo, kar se je.

Prikolovratil je bil tedaj oče Siratka domov. Povaljan je bil, stotaka pa ni bil nikoder. Žena se je kregala in jokala, Siratka pa se je zavalil na posteljo in zasmrčal v škornjih.

Drugi dan je pač bil skesan nič koliko. Po alkoholu si drugi dan vsakdo skesan, celo tedaj, če nisi izgubil stotaka. Tembolj je bil skesan Siratka in ko ga je zjutraj z bunko in z jezikom zdramila žena, se je koj pobral na bridko pot v sinočnjo krčmo, mar je kdo našel njegov stotak.

Naka, stotaka ni bil našel nihče. Pač pa so bile videle domače ženske, da ga je »dobre voljek« prekladal po mizi — v krčmi ni nihče pijan, samo dobre volje je. In so sedaj ugibale: morebiti mu ga je kdo ukradel, pa v krčmi ni bilo takega; morebiti ga je pa izgubil po poti — morebiti je še kam drugam krenil v krčmo, korajžen je bil dosti, ura pa je bila šele devet, ne dosti več. In še so ga potolažile, da se včasih kaka stvar vendarle najde, ko nihče več ne upa, da se bo.

Slaba je bila ta tolažba, niti počenega groša vredna. Ženskam je šla poceni z jezika, seveda, ženske niso bile kaj izgubile, žensk ni bolela njegova izguba! Ne, ob tej tolažbi ni mogel obstati, ni se mogel takorekoč kar odreči stotaku, z žalji zaslužnemu in krvavo potrebnemu zanj, za ženo, za otroka! Nego poizkusiti bo vse, da denar dobi nazaj!

Pa je premišljal ves dan in je premišljal na glas — nekateri ne znajo premišljati tiho — in mu je pomagala premišljati še žena. Kdor je tisti čas prišel mimo, vsak se je ustavil: pri Siratki se kregajo! — Toda se nista kregala, le na glas sta premišljevala. In sta preudarila in sklenila in ko je napočilo drugo jutro, se je napotil oče Siratka, da stopi k staremu Prekušniku iskat pomoči. In je žena po kotih zbrala vkupe nekaj drobiža, da je bilo za dva zavojška in eno klobaso tobaka.

Stari Prekušnik je bil njega dni ogljar. Črno njegovo rokodelstvo ga je bilo daleč vodilo po svetu, še med Turki je bil ogljaril par let. Sedaj ni bil več za trdo delo po svetu. Kraj gozda blizu Vodic je imel svojo kočo. In ni znal samo oglje kuhati, kadar se ga je še kdo spomnil s takim naročilom, nego je bil kos še drugi črni umetnosti — silno obražtan je bil vedeževalec. Gadov pik je znal zagovarjati pri živini in pri ljudeh, zoper božjast je poznal čudne maže in vraže, ogenj in toča sta mu bila pokorna, vedel je, kje o polnoči zakladi cveto in kako jih dvigneš iz tal, in več je bil še marsikaki drugi skrivni stvari. Nekaj te umetnosti je bil podeval za rajnkim očetom, druge se je nalezal med Turki. Takšen je šel glas o njem, da vse zmore in vse zna.

Le ena stvar je kazala, da ji ni kos in da je zanj pretežka, namreč ta stvar, da bi si cele hlače pricopral na bedra, v hlačni žep pa kak sold. Nisi izlepa videl tako oguljenih in razcapanih hlač, kakor so mu visele od pasu, in denarja ne bi našel pri njem, pa če

bi mu ga z lučjo iskal po žepih. Pa kdo bo norec šel in kaj iskal po raztrganih žepih!

K temu Prekušniku se je napotil ubogi Siratka in ga je našel doma, hvala Bogu! Na klopi je sedel pred kočo, na kolenih je imel stare umazane papirje, kakršne najdeš na cesti ali poleg ceste v grapi. Bili so zavrženi kosi novin, tudi kak močnejši papir je bil vmes — karkoli je bilo kadarkoli zavito vanj. Stari Prekušnik jih je skrbno ravnal in gladil na kolenih, potem jih je z nožem rezal na majhne listke, velike za pol dlani.

Ga je Siratka pozdravil: »Bog daj!« Segel je v žep in mu pomolil dva zavojčka tobaka — to je bila Prekušnikova tarifa, po tej tarifi je opravljal svojo črno umetnost.

Prekušnik je prenehal z delom. Vzel je oba zavojčka in ju poduhal. Pokimal je in se umaknil na klopi, da je lahko sedel še Siratka. Potem je dejal: »Pa kaj bi rad?«

Siratka mu je potožil, kako da je ob denar in kako je žena huda, in da ne ve, ali ga je izgubil ali mu ga je kdo ukradel, in da mu je gospodar dal star klobuk povrhu za fanta, in da je klobuk domov prinesel in odrajtal, denarja pa ne.

Stari Prekušnik ga je poslušal in ga poslušanje ni motilo, da ne bi bil vmes odprl enega izmed zavojčkov; vešče je poduhal tobak in si ga za ščep porinil med zobe. Povedal je: »Denar ti je ukraden.« Dodal je: »Ali si ga pa izgubil in ga je kdo našel ali kali.« In sedajle je prišla njegova pomoč: »Zapisek ti bom napisal, zapisek najbolj pomaga za tako reč, pa si ga boš položil na srce in tam nosil do jutrišnjega dne in ves čas mislil na denar. Jutri pa pojdi od tod, kjer si denar pogrešil, do tja, kjer si ga še imel, in kogar boš srečal na tej poti, vsakogar ogovori! Vsaj trinajst besed mu privošči in ne manj, več pa lahko, pa boš naletel na onega, ki ima denar!«

Tako je govoril stari Prekušnik in si je segel za hrbet na polico. Ondi je bil svinčnik, pa je vzel enega izmed listkov, pravkar narezanih, in je počasi in preudarno narisal na listek prečudno čačko, iz krogov je bila in je bil križ spred in je bil križ vzad, v vogalih pa sta bili črki A in O. To je bil čudodelni zapisek in ga je izročil Siratki: »Ta reč pomaga!« in ko je videl, da stoji Siratki v očeh solza hvaležnosti, je dejal: »Naj bo, ti bom pa še dve črki zraven napisal!« In je napisal še črki J in S. »Le na srcu nosi in na denar misli, jutri pa bo, kar bo!«

Pa si je Siratka imenitni zapis porinil za srajco tjakaj, kjer mu je bilo in bilo srce. Hvaležen je privlekel iz žepa še klobaso tobaka in jo dal Prekušniku.

Ta ni bil vajeen tolikšne radodarne hvaležnosti. »Čakaj,« je dejal, »ti bom napravil še en zapisek, da boš imel dva!« In ga je napisal z enakov postavnimi čačkami ali še s postavnejšimi in je bil listek zanj posebe izbral, iz najbolj debelega papirja je bil in nekoliko masten. »Na, tega pa požveči in požri, da bo še od druge strani moč pritiskala na srce! Nekaterim zapiski najbolj pomagajo, če jih požró. In jutri stori, kakor sem ti povedal!«

Pa je potolažen odšel Siratka in spotoma žvečil čudotvorni papir. Stari Prekušnik pa je pred svojo kočo žvečil tobak — in je bilo oboje, kar sta žvečila, enako čedno in koristno.

Kar se pa denarja tiče, Siratku ni bil ukraden, ampak ga je bil Siratka izgubil. Ko je bil namreč plačeval svoj zapitek, je bil seveda privlekel na dan vso svojo bogatijo in jo položil predse: stotak in desetak — naj vidijo, da ima! Ko je pa potem stotak zopet spravil v suknjo, ga je spravil bolj površno.

Pa se je zgodilo, da je Siratko zunaj na svežem zraku malo zaneslo ob hišo — take burke rad uganja alkohol. Siratki to ni bilo všeč, godrnjal je in si otepal suknjo, pa mu je ob tej priliki stotak zdrknil iz suknje na tla in potuhnjeno obležal, še »zbogom!« in »na zdravje!« ni dejal. Nego je leno čakal, da ga je pobral Frtičkov Fida, ki je prežal okoli krčme in škilil pri oknih, ali je kdo takšen notri, da bi mu privoščil požirek.

Kaj naj povem o Frtičkovem Fidi? Silno nesrečen je bil človek, vsak hip so ga imeli zaprtega. Nekateri ljudje imajo tako smolo: komaj kaj naredi, že jih primejo žandarji. Drugi, če kaj naredi, imajo srečo in se izmažejo — srečo imajo in kosmato vest! Frtičkov Fida pa je imel jako občutljivo vest; če so ga prijeli, vest mu ni dala, da bi tajil. Voljo je imel seveda, da taji — vsak človek ima v sebi nagon, da se brani — in mu je jezik vsakikrat tudi iskal laži in ovinkov. Pa ni znal in kar se mu je lagal jezik, je bilo po navadi tako, kakor da bi sam sebi prekle metal pod noge. In pa plašne oči je imel, vest mu je tičala v očeh, oči se mu niso znale lagati. Pa je bil konec vsakikrat ta, da je moral v zaprtijo. Kolikokrat je bil že zaprt, ni vedel. Vedel pa je: kadarkoli se bo koderkoli kaj zgodilo, prvega da bodo dolžili njega. In si je mislil in dejal Frtičkov Fida: »Naj sem kriv ali ne, dolžili me bodo. Sem pa rajši resnično kriv, me vsaj po krivem ne bodo dolžili!«

Takšen je bil Frtičkov Fida in takšen njegov glas in je imel razne priimke: nekateri so mu dejali »magnet«, ker se ga je vsaka reč prijela, drugi so ga pitali s »kurjim zveličarjem« — taki priimki niso prijazni in spodbudni in so bili tudi nezasluženi ali vsaj pretirani: enkrat samkrat so ga bili zajeli žandarji, ponoči je imel vrečo na hrbtu in kure notri in še tiste so mu vzeli. Ljudje pa kar: »kurji zveličar!« Taki priimki so mu jemali ugled pri ljudeh in kamor je prišel v dnino, jesti je dobil za svoje delo, denarja pa bolj malo ali nič, češ, takšen si! Nesrečen človek je bil torej Frtičkov Fida, pa je bil oni večer hitel in s tal pobral oni stotak in ga je uteknil za črevelj — tu je bolj varen kraj kakor v žepu! Fida je bil izkušen človek: kadar so ga prijeli žandarji, najprej so mu obrnili žepe!

Ob misli na žandarje se mu je oglasila vest. Pa se je tolažil: »Če ne bi jaz pobral stotaka, pobral bi ga drugi. Siratki ga ne kaže vrniti, Siratka je pijan, izgubil ga je prvič, izgubil bi ga še drugič!«

Tako je Frtičkovemu Fidi ostal stotak in ga je izza črevelja prijazno grel po vsem životu; kdaj se je zgodilo zadnjič in ali se je

sploh kdaj zgodilo, da je imel cel stotak, kaj vse si lahko kupiš za stotak! Pa mu je hkratu delal stotak bridke skrbi: kjer ga bo menjal, povsod ga bodo izpraševali: »Odkod ga imaš?« in bodo poslali po žandarje. Znan pa je bil daleč na okoli pri vseh pravicah, na okrajni in na višji sodnji.

Nak, take skrbi niso prijetne! Vso nedeljo so ga begale, posvetovati pa se mu ni dalo z nikomer o taki reči. Kaj še! Preveč ga vsi zavidajo! — Še južina ga ni mikala h gospodarju, kjer je bil včeraj pomagal pri mrvi in bo jutri še delal. Kar po hosti se je potikal. V ponedeljek bo semenj v Volavčah. Tjakaj radi pridejo tudi hrvaški ljudje, ti ga nemara ne poznajo, pa se bo nemara našla prilika in bo razdrobil stotak.

Pa je stopil Fida v ponedeljek tja, da tam poizkusi svojo srečo.

Pa sta bila na semnju v Volavčah dva žandarja in se je zdelo Fidi, da ga postrani gledata, tako, kakor pes gleda klobaso. Eden je celo s počasnim korakom stopil proti njemu. Ne vem, če sta ga poznala, kdo da je in od kod, toda sta poznala druge take falote, pa jima tudi Fida ni bil všeč.

In se je Fida lepo izgubil s semnja in jo je po ovinkih spet ubral domov. Jezilo ga je. Tako bogat že dolgo ni bil, stotak ima v žepu oziroma v črevlju, pa je lačen; zaradi stotaka je pustil še dnino pri kmetu in hrano — zdaj nima nič, ne dnine ne hrane, od stotaka pa tudi nobene koristi! — Kar proč bi ga vrgel! Če bi ga vendarle ne bilo preveč škoda!

Ni mu kazalo drugače, nego je šel v gozd in se najedel črnih jagod. Ležal je v visokih borovnicah, mimo so prihajali šolarčki in se z gosto besedo menili, da je Siratka šel k vedeževalcu v Vodice, da mu pove tatu. O, Fida je poznal Prekušnika, tega starega sleparja! Gosposka ne bi smela trpeti takih sleparjev, si je dejal. Kdo ve, kaj je razodel Prekušnik Siratki. Pretkan človek je, kaj, če je vendarle ugenil, kje je stotak? — In imajo nekateri ljudje res posebno moč za take reči — ako je nimajo od Boga, pa jo imajo od vraga!

Ne, Fidi ni bilo všeč, da je Siratka našel Prekušnika.

Tako je prišel torek in se je odločil Fida: ne kaže tako naprej, danes naj se odloči, ali bo stotak menjan ali ne bo!

Pa jo je korajžno usekal po cesti in je stopal, kakor da ga žene silno važen opravke. Stopal je brez določenega cilja; mislil si je: bo že nanese, da bo prav.

Korajžno je stopal, pa se je od strahu skoraj sesedel — za ovinkom sta v senci stala žandar, zraven njega pa Siratka in sta se prijazno menila!

Ugledal ju je Fida in so se mu noge kar ustavile: — najrajši bi se bil umeknil in obrnil. Toda že ga je videl žandar in ga je gledal, no, tako ga je gledal, kakor pes gleda klobaso. Fidi se je zdelo, da ga tako gleda — sploh vsi žandarji in povsod so ga tako gledali.

Da, to je slaba vest! Slaba vest izpremeni človeka v klobaso, žandarja pa v psa!

Pa je Fidi srce padlo v hlače: na, že vse vedó, zanj in za stotak ni več rešitve! Ni mogel drugače, stopil je k onima dvema. Segel si je za čevelj in šklepetali so mu zobje: »Ti, Siratka, kje si pa, že dva dni te iščem, mar si ti izgubil tisti stotak?« In ga je privlekel izza črevlja in mu ga je molel in se zraven plaho oziral po žandarju.

Pa je bil Siratka iznenaden in zelo vesel in je rad vzel stotak, čeprav je bil malo poten od Fidove noge.

Žandar se je zasmel. Režal se je in z verižico je rožljaj v žepu. »Prav zadnji hip si vrnil denar, drugače bi te uklenil.«

Frčikovemu Fidi so še peli zobje, jecljal je in se mu je branil jezik, da je nedolžen — stotak da je našel.

Pa je odgovoril žandar: »Nedolžen kakor stenica za srajco. Vse, kar dosežeš, je tvoje. Če bi človek spal, še čreva bi mu izmaknil iz trebuha. Potem bi pa rekel, da si jih našel. Le hodi zbogom, to pot si prost!«

In so se vsi trije zadovoljni razšli in dasi je bil Siratka zelo vesel, to pot vendarle ni stopil v krčmo, kjer točijo alkohol, nego je hitel domov in z doma v dnino in je spotoma premišljeval, kdo mu je pomagal: ali oba zapisa, tisti, ki ga je nosil v srcu, in tisti, ki ga je požrl? — ali mu je pomagal žandar in ali je sploh govoril z žandarjem celih trinajst besed? — Ali mu je pomagala Frčikova vest?

Suchy J.:

Kamniška poštna ciza.

»Tok, ostan' no, zaspane!« se je kregala Mica nad mano, »pošta se že odpravlja, kar hitro!« — »Kakšna pošta, ob štirih zjutraj?« sem zagodrnjal. — »Nič kakšna, naša kamniška; danes izjemoma prej vozi, ker mora potovka s cugom še v Kranj. Na, tle imaš evanagarco, pa ne hodi še enkrat notri k stari mami, snedež sneden!« — »Pa glih, ali misliš, da bom tebe vprašal.« Še nisem dobro izpregovoril besed, sem bil že v sanktuariju stare mame, ki me je za mojo vzdržnost po stari navadi nagradila z drugim goldinarjem v teku šestih nočnih ur. »Pa priden bodi, Pepček, v sredo se spet vidiva!« — »Z Bogom, mama!«

Mica si je medtem strašno šobo našrbodila, bržčas ji je bilo žal za evanagarico, ki mi jo je bila dala. Stopil sem čez vežni prag in se zvlekel v vlažnem jutranjem mraku. »Uf«, sem se zvijal in prekladal noge, da se prej zdramijo. — Le doli pri Rodetu je še brnela mala petrolejka liki kažipot za »vun iz mesta«.

Poštni Jernej je moč svojih pljuč bahato preizkušal na starodavni kamniški trompeti, da so kakor na dogovorjeno znamenje začela cviliti, tuliti, bevskati, zadirati se in lajati ono zategnjeno

lajanje kamniških cuckov — vsa kamniška pseta od našega Sultana pa do Cerarjevega Rolfita. Veličasten zbor.

Ni čuda, če Jernej ni slišal, kako je za poštno cizo, na katere vzglavju je kraljeval, tekel v znoju svojega obraza ter se po vseh taljanskih formulah pridušal — stari štacunar Smolnikar: »Corpetto di Baccho. Mascalzone! Brigante! Che maniera di cosi nella mattina, maledetto! He, Jernej, čakaj no!« Ko je mož videl, da stoji pred Krištofovo hišo gruča ljudi, se je potolažil in svoje kratke noge prepustil lastni jim usodi. — Ta gruča ljudi je obstojala iz Mice, hišnega brdavsca Matevža »ta velikega«, ki je prišel na površje zgolj po »cagarju« na uri — Bog ne daj, da bi bil Matevž katerikrat zadnji — potem iz moje pitane malopridnosti in iz — kamniške potovke.

Joj, potovka! To je bil za Kamnik pojem zase. Mislite si in če možno predstavite si — škoda, da takrat še ni bilo cirkusa Barnum and Bailey-a — hyper — ultra — preko — über Monstrum, kar se tiče košatosti. Tehtala je baje okrog 160 kil. Pa ne mislite, da je bila okorna žensčina, nasprotno, vsakega moškega bi ugnala v kozji rog, le kar se tiče krepkosti in urnosti. V oni sapi, ko si izgovoril besedo »coprnica«, si jo že imel čez obraz, da si kar zvezde štel pri belem dnevu, čeprav je potovka v tistem razdobju tebi kazala hrbet.

Potovka in jaz si nisva bila bogve kaka prijatelja. Mislim, da sva že morala drug drugemu na svet prinesiti ne baš v najlepši sliki. Potovka je bila seveda starejša od mene, po mojem sicer nerazsodnem mnenju je morala nositi tako nekako štiri križe. — Ko me je zapazila, me je potuhnjeno vprašala: »Pepček, a greš tudi z nami?« — »Nak, ampak peljem se,« sem zabrundal nazaj. Proti Jerneju na poku pa sem zavpil: »Slišiš Jernej, danes nič ne plačam.« — »Nobeden nič ne plača,« je odgovoril postiljon Jernej, »danes plača gospa potovka voz.« Drug drugemu smo debelo zijali. »O, o, che bonta!« je momljal ata Smolnikar in Šinkovčev boter so si kar od veselja, da jim je spet ostal en goldinarček cel, pripeli velike srebrne knofe na prelestnobajni kamižoli.

Na pok tik Jerneja je sedel še Korobačev hlapec Matija, ki je šel v Ljubljano naročit deske za »mrtvaške truge«, čijih izdelovatelj je bil njegov gospodar. In tako smo bili kompletni.

Nemila usoda pa žalibog naši potovki tudi to pot ni prizanesla. Še danes se mi smili, če se je domislim. To pa je bilo tako.

Pri stari materi sem gojil bele miši in — belouške, ki sem jih precej naložil na travniku tik hladnega Šajspoha, pristnega kamniškega pritoka mrzle Bistrice. — Belouško, precej dolgo in lepo pisano, sem si lepo spravil kar pod srajco, kjer je nekaj časa okrog lazila in se naposled umirila. Miški sem pa pobasal kar v žep.

Najprvo je vstopila potovka. Silno je zaječala stara poštna ciza, takrat še brez vseh »fedrov«, da so potniki nehote odskakovali v njej, kot bi jih kdo zbadal z iglami.

Tem večji je bil potem seveda apetit pri »Lefont« v Ljubljani. Nasproti potovki je sedel oče Šinkovec, zraven njega Smolnikar in nasproti temu — jaz poleg potovke. Čeprav nisem bil bogve kak kolos, pa sem vendar občutno občutil potovkino tolščo in maščobo. Zdelo se mi je, kot da mi pokajo kosti. »Oh, le počakaj,« sem si mislil.

In z zanosom je odtrobil Jernej svoj melodični poštni napev. Pram in šimelj sta potegnili in ječaje in škripaje se je kamniška arha porinila naprej. Boter Šinkovec so zadovoljno prikimali spancu, ki se jih je poloteval, in Smolnikarjev ata so si še v duhu ponovili, kar imajo za nakupit v beli Ljubljani. Potovka pa je baš otepala s špehom obložen kruh. »O, sijajno!« sem si del, odprl brž jopič in žep in potegnil previdno iz žepa eno mojih belih prijateljic.

Vprav ko smo bili na klanecu proti Šmarci, je zdajci urnebesni krik »pomagajte ljudje božji!« napolnil ozračje, s trikratnim odmevom od strahu potenciranega glasu. Jernej na poku je začel loviti košare in jerbaze, ki so bili nastanjeni na strehi in ki so, uzvalovani od nevidne sile, začeli plesati tarantelo.

Namreč miška, ki ji je slanina v tolstih rokah potovke posebno zadišala, se je s pomočjo svojih drobnih, hitrih in neslišnih korakov hitro približala predmetu svojega poželenja — kar je v hipu imelo za posledico, da je potovka kot nora začela skakati v vis, kot bi hotela predreti streho. Zato ubogi Jernej v svojem tavanju po strehi, zato očanca v notranjosti preplašena, da jima je skoro šlo na jok in — zato to strašno vpitje in skakanje potovke. »Miš je v koči, odprite vrata, za božjo voljo,« je vpila. Miška pa je v svojem strahu že davno bila spet v varnem zatišju.

Pogumno sem odprl vrata ter smo se sedaj vsi začeli otepati nevidnega vraga. Medtem pa je kruh s slanino padel na tla naše kočije. Miška, ki je pravkar prišla v stik z nebeško jedačo, ni mogla mirovati v svojem brlogu, ka-li, zakaj že čez par trenutkov sta bili obe miški sedaj na prostem.

Ker miš seveda nima merila za tuje občutke, sta jo kar preko potovkinih meč — naprej nista mogli — ubrale v smeri mojega žepa. »Ježeš, za božjo voljo!« je vpila in tarnala. »Šaj je še notri.« — »Čakte, gospa,« sem ji rekel potuhnjeno, ker sem vedel, da strašno rada sliši ime gospa, »gospa, če obljubite, da boste čisto mirna, vas takoj rešim nadloge!« — »No, to sem pa radovedna,« je dejala ter me ošinila z dvomljivim očesom. »Če je miš še v koči,« sem rekel, »mora takoj skozi vrata, čim jo zaduha kača.« — »Kaj, kaj praviš, kačo, za Kristusovo voljo vendar, kaj nosiš kačo s seboj?« — »I seveda,« sem odgovoril, »en meter dolgo, lepo pisano, tako nežno stvarico.« — »Nežno stvarico! Od kdaj pa je kača nežna stvarica?«

Moja belouška in pa miši pa so si bile prijateljice, pa še zdresirane. Res sem potegnil kačo izpod srajce ter jo v trenutku, ko je menesis z miškami mirovala, lepo položil čez svoje stegno, ki ga je pa kmalu na to zamenjala s trikrat tolikim potovkinim, namreč stegnom. Kača je lepo drsela čez vse potovkino naročje ter se

usidrila tako nekako sredi toplega telesa. — Ko je potovka slučajno spet enkrat prenehala z ročnim govorjenjem, so se roke spustile — navpično na kačo. Nimam peresa, da bi opisal to strašno jadikovanje in besnenje razjarjene potovke. Tako me je zmerjala in s takimi pridevniki in priimki nazivala, da sem skoraj zardel ter me je bilo samega sebe sram. Da jo nekoliko umirim, stegnem roko v žep, zagrabim za miško, ki jo držim v pesti, dočim zgolj njen beli repič zre v beli dan ter ta repič pomolim pod razjarjeni potovkini nos: »No, kaj pa je to? Vidite, da sem imel prav, kača je miško požrla in sedaj imate mir, repič sem pa še mogel oteti iz njenega žrela.« Spet je zaravsala: »Oh, ti moj Križani!... No, saj si že priden, Pepček, samo kačo še spravi, pa bo spet mir.« — »Že davno spi,« sem odgovoril.

Ne vem, ali jo je premotil strah, ali kali, da je tam izpod Črnuč zaspala spanje pravične ter se zbudila šele, ko smo se z našo cizo furali po tlakovani cesti v smeri proti Lefontu.

Bog ji daj vse dobro!

Lojze Popek:

Reklama.

So na svetu jako važne stvari, ki so velikega pomena za napredek civilizacije, n. pr. požiranje živih kač, ali zamorsko-škofjeloška liga, ali trajna ondulacija pleš in še marsikaj. Toda ni danes bolj akutnega (ne vem če je to pravi izraz za »pereče«) vprašanja, ki je vredno posvetiti mu več pažnje, nego kateremukoli: — vprašanje reklame!

Reklama je jako važno sredstvo zoper nevarnost in grožnjo bridkega nam sovražnika — jadona mu majka — neuspeha. Tega se s pridom zaveda vsak inteligenčen zemljan — od dalmatinskega krošnjarja in podjetnega sladoledarja — tja do mogočnega tovarnarja sodavice in »Fordov« in »Flitov« in sploh. Kajti znači reklama uspeh in ni prav za prav uspeh drugo, nego neroden slovenski izraz za ono, ki se mu znanstveno pravi: dobiček.

Vpliva reklama na omahljivega odjemalca, kakor gromska strela z jasnega neba. Trešči vanj naravnost in nepričakovano — da bi jo koklja — in vzbudi mu skomine in sline in druga manj vlažna poželjenja mesa. Ako čuješ n. pr. o Slamičevih klobasah, o Zalaznikovih štrukljih, ali o Leonovih golažih — jadona jim paprika — ti votlo zakruli dovzetni želodec sam od sebe, da se ti zvonko zakolcne in ako nisi uboga para — državni uradnik in se koledar kreta še okoli prešernih samic, sežeš jadrno v čestitljivi žep in si utešiš bohotno nagnjenje, katero je pričarala v tvoji ponižni domišljiji zapeljiva reklama. Niti zavedaš se ne, da ponavadi tisto, kar uživaš, ni tisto, kar meniš, da uživaš — temveč, da je to kar uživaš, često ono, kar ne bi užival, če bi vedel, kaj uživaš.

Pa ne samo klobase in štruklji in dobermani in puder in solata in sladoled in pekatete in druge specialitete: — tudi vse ostalo, kar utegne vzbuditi v današnjem Tomažu pomislek in dvom glede svoje neoporečnosti, zadobi s primerno reklamno zabelo neprekosljiv vonj, okus, obliko in — linijo! in linijo — vsaka skromno načitana kuharica ve danes to že na pamet — da je ni majoneze in špinače, ne brusnice in tudi ne ljubezni — brez linije. In ne pomaga nobena poselska knjižica in ne zaleže noben inserat o opravljeni velikonočni spovedi — brez linije in avtoritete, niti strumnega kaplara in tudi ne — blagoslova! Pa tudi ta jako obče-koristna ustanova — linija — ne bi šla od rok brez primerne reklame. Kajti so naziranja glede linije jako različna in osebna in so stvar umetniškega okusa. In so mnenja glede linije enoglasna le takrat, če so primerno organizirana z znatnimi dohodki. In je uvaževanja vredna blagajna na koncu tista, ki ustvarja linijo in razpoloženje zanjo ter utrjuje njen omahljivi sloves. In spet ni blagajna drugo, nego pomožni izraz za — reklamo!

Reklama ne pozna nikake reklamacije! Srce in možgani in budna domišljija jo sprejemejo z gromovitim ploskanjem rok in nog tako, kakršna je in se ji ne more zoperstaviti slabotni žvižg, niti osamljeni »fuj«, združen z bridkim smrdljivim čikom, ali z mirisom gnilih jaje in drugih pokvarjenih rastlin. Kajti je reklama absolutna, brez priziva in ima vselej — zadnjo besedo! in bi se bilo proti tem čednostim neuspešno boriti, kajti je reklama dičnega ženskega spola in kot taka nepopustljiva!

Če bi se drznil reklamni uporno ugovarjati, se osmešiš in je to preizkusil že marsikdo na svoji lastni kosmati koži. Moj rajni prijatelj Tiburcij — Bog mu daj dobro — že takrat ni bil čisto pripravi — ko me je jel pridobivati za boj zoper reklamo. Moško je pljunil tisti čas predse in izjavil, da je reklama samo izkoriščanje in prevara in humbug. To svojo trditev je podprl s krepko kletvico in si zapalil bridko viržinko. In je možato sklenil ustanoviti klub za pobijanje reklame in je sklical občni zbor interesentov in se je dal s primerno reklamo izglasovati za predsednika. In si je izposodil kot prvo tarčo navdušenih svojih izpadov zoper reklamo — nič hudega slutečega soseda Joco — lastnika dalmatinskega podruma — jadni mu korčulanski šajkaš! In se je med svojim srbotim predsedniškim govorom pri Figovcu ljuto obregnil ob primorsko konkurenco — ob črnobelo reduto in ob Viško in ob Sočo in ob opolo, sardine, polento in ob olivno in ricinovo olje. Pa je v razkačeni svoji ogorčenosti na dušek izpraznil štefan sladkega pikrčana in še v navdušenosti ozmerjal gospoda stražnika, ko mu je z uradnim glasom naznanil policijsko uro. Bedni prijatelj Tiburcij — Bog mu daj dobro — se je izpozabil še dalje in je dejal gospodu stražniku mrko v brk, da je primorska »oštja« in da je kot tak zaveznik korčulanskega Joce in njegovih črno-belih falzifikatov. In ko je svoje vzhičene trditve ponovil celo pred gospodom dežurnim na policiji, je njegovo rjojenje predramilo in priklicalo gospoda policijskega zdravnika, ki je z večim strokovnim monok-

ljem v Tiburecijo takoj spoznal dolgo iskanega ubežnika iz jadnega Studenca. In so Tiburecija takoj potolažili in ga vtaknili v pristojni mu izgubljeni jopič in ga z zelenim Henrikom jadno vrnili pristojni občini, kjer je nadebudni prijatelj Tiburecij iz obupa nad izjalovljenim uspehom občnega zbora društva zoper pobijanje črno-bele reklame prostovoljno upihnil leščerbo svojemu razočaranemu nepoboljšljivemu življenju.

Vidimo torej iz zgodovinskih dejstev, da se je proti reklami ravnotako neuspešno in nesmiselno boriti, kakor proti denarju, dobičku ali pameti. Nasprotno, praktični človek v današnji dobi idealizma reklamo podpira, ker pozabi ob njej na oskrutno realnost in zacedi ob njej najslajše sline svojih vzvišenih sanj.

Reklama je civilizaciji danes bolj koristna in potrebna, kakor katerokoli drugo mamilo in slepilo in sem uverjen, da bo sčasoma reklama izpodrinila vse ono, čemur služi. V zvezi z napredujočo tehniko, bo brezdvomno reklama napredovala do take popolnosti, da bo sama sebi in vsemu poslednji cilj in svrha in alfa in pika.

Kajti je že danes reklama življenski predpogoj. Ukoreninjena je že pred rojstvom človeka v njem in ga verno spremlja ob vsakem premem in poševnem koraku od vlažne zibelke do suhega groba. Slava in čast sta pred njeno lučjo že zdavno obledeli in si danes ne moremo predstavljati n. pr. postavitve spomenika Cankarju na Vrhniki brez mogočne reklame. Le pod njenim vplivom in radi nje hitimo danes na koncert in v gledališče in poklanjamo umetnosti na oltar svoje slepe oči in gluha ušesa in neobčutljiva srca.

In ako smatra danes nestorski kandidat, da je dovolj služil nehvaležni mačehi — umetnosti — v prid narodu in človeštvu in se čuti dovolj izkušenim, prepustiti svoj nesebični prostor nadebudnejšemu nasledniku, potem se odloči in stopi k uredniku in mu ponižno izroči reklamno notico o nameravani proslavi lastnega velezaslužnega petdeset — ali večletnega jubileja. In potem oblazi kandidat vse važne trgovine in si po izložbah razpostavi dične svoje slike in trofeje in dekoracije in drugo — skratka vse, kar je potrebno žrtvovati slepim očalom in gluhim uhljem in neobčutljivim srčnim mošnjam, da mimoidoči spoznajo, da obhaja zasluženi dolgoletni jubilej požrtvovalnega delovanja za narodov blagor in za njegovo reklamo ta ali oni neopaženi mož, ki je bil doslej prezrl obrniti s primerno reklamo nase zaslužno pozornost veliku-dušne publike.

In ako je jubilant takorekoč inteligentnejše pasme, stopi h koncu še v trgovino s solato in cveticami in si naroči za svoj jubilej vence in trakove z blestečimi napisi in — ako ni državni uradnik — uboga para, ali smola smolasta — kronski upokojenec, si nabavi v bližnji trafiki ali pri zlatarju skromno tabatjero iz pristnega pakfonga z graviranim monogramom ter si najame oguljenega postreščka, da mu vse to donese proti obračunu o Novem letu na umetniški odslovilni večer. In je tovrstna reklama uspešna, ker ne-le da povrne prireditelju v obliki prisrčnih in spontanih

ovacij ves znojni trud in pota in stroške, ampak celo obrestuje slavljenčev napor z naknadnimi slavospevi in kadili od strani srboritih kritikov v obliki slovesnih poslovilnih izjav in krokodilovih priznanj kot možu, ki je odslužil in se jim je prostovoljno umaknil z vulkanskega poprišča. In postane tako vpokojeni slavljenec čez noč popularen, kakor filmska diva, ali vrhniški kapelnik in ga na stara leta jame nadlegovati nežni spol za avtograme, poljube in sploh... In se človek navsezadnje že naveliča in jame razmišljati o tem, da-li bi se jezil ali ne, in ako bi se, da-li bi bilo pametneje, da se razljuti nad seboj in nad svojo zaslužnostjo za blagor domovine, ali pa le nad to usodno reklamo. In dalje nesrečnik ugiblje, da-li se bolje izplača, ako pripelje sam sebi krepko zaušnico radi teh neumnih misli, ali pa bi morda bolje kazalo, da bi prostovoljno sledil rajnkemu Tibureciju — Bog mu daj dobro — v boljše življenje, ter le še homatijam reklame, vzvišeni njeni službi in vlažnemu pasjemu blagoslovu prepustil svoj pohlevni in nesmrtni nagrobni spomenik.

Mirko Kragelj:

Disakord.

Pusta jesenska nedelja je bila. Eden onih vlažnih meglenih popoldnevov, ko so ljubljanske ulice prazne in čemerne, kakor da je izumrlo življenje.

Umetnik Igor se je pravkar vračal z običajnega izprehoda. Prav kakor vse prejšnje nedelje, se je počasen in zatopljen v svoje misli bližal kavarni, kjer je po izprehodu vselej posedel kratko urico ob čitanju knjige ali revije.

Tudi danes je sedel na običajno mesto, toda nekam čudno raztresen in bolj bled kot ponavadi. Staremu natakarku Francu, ki mu je kakor vedno in brez posebnega naročila donesel tradicijski kapucinec, je komaj odzdravil, a iz glasu je bilo razločno spoznati, da se Igor svojega pozdrava ni zavedel. Pa kaj bi polagal človek na tak-le konvencionalni pozdrav toliko važnosti?

Da Igor je bil danes izvanredno in resnično raztresen! Čudne misli so se ga lotevale že ves čas izprehoda. Slike, ki so bile že davno obledele v toku časa, so oživljale danes pred njim bolj resnične in žive kakor kdajkoli popreje. Obrazi ljudi, krajev in običajev, ostri in jasni, so se v njegovih mislih hipoma jeli odražati vse izrazitejše in bližje, čimbolj se je približeval mestu.

»Da bi jih vrag!« — je modroval sam pri sebi — »Kdo je priklical te obraze ravno danes? Saj je vse tako daleč in tako dolgo tega, da že ni več res!«

A čimbolj je odganjal svoje misli, čimbolj se jih je branil, tembolj jasno je spoznaval, da tem mislim zaman izbegava. Zato jih je skušal analizirati. Skušal jim je priti do dna, zajeti njih vzrok

in izvor. Zapalil si je cigareto in torej še enkrat prišel iznova in od kraja:

Marcelu vendar ni storil nikoli žalega! Nikoli! — Ha, ali res nikoli? No, da vsaj neposredno ne! A posredno — radi tiste lapa-lije! Moj Bog, pa saj mu je storil tudi toliko dobrega, da se taka-le indirektna krivica — če se že more to, kar se je zgodilo, imenovati krivico — kaj lahko pozabi! In Marcel — oni njegov ladinski to-variš — prostovoljec, ki sta si ž njim že v Galiciji prijateljsko de-lila vojne bridkosti in težave, ta je bil vendar iskren in plemenit prijatelj! Kako, da bi mu mogel zdaj in po tolikem času on to očitati? In sploh — saj niti nikoli ni vsega doznal — radi nje!

Radi nje?

Kakor gad je zbodel Igorja nov spomin, ki ga je zdajci sunko-ma prevzel, da se je nerodno presedel na stolu in s komolcem dregnul revijo, ki se je s šumom premikala raz mize in z usnjenimi platnicami udarila ob tla. A to Igorja ni motilo — mehanično se je sklonil in uredil razpršene liste ter jih, še vedno zatopljen v svoje misli, položil predse.

Da, ona — Regina! Radi nje!

In spomin nanjo mu je potrkal na najtišjo dver in zahteval vstopa:

»Da, jaz sem — Tvoja Regina! In ti si mislil, da sem že po-zabljena? Ne, si si le želel, da bi bila pozabljena! Pa ne veš, da mrliči žive, da iščejo vedno in vedno znova stika z živim srcem, kjer so nekoč prebivali? Da Regina, nevesta tvoja je tu — he, dragi Igor, ali si čul?

Bilo je v oni topli jesenski noči, baš 21. oktobra, saj nisi še menda pozabil onega mesteca v južnih Tirolah, s svojimi nizkimi, tipičnimi hišicami, z onimi obokanimi hodniki in portali, z onimi zapuščenimi prašnimi cestami, po katerih so brneli venomer težki nemški in avstrijski avtomobili, ki so odhajali na fronto. In v oni jesenski noči se je bilo zgodilo — v oni vili, kjer so ti nudili njeni stariši svojo gostoljubno streho. Da tistega 21. oktobra — zame ne-pozabnega večera, ki sva ga presanjala v oni tihi sobici, kjer so pretajni vzdihli lepe, vroče ljubezni prepojili najino v objemu pre-čuto tajnostno tišino... da, da — kako lepo je bilo — ali še veš? Pa kako bi mogel pozabiti? Saj si mi rekel, da Te še ni nikoli nobena deklica poklicala s tako lepim in sladkim imenom! Da ti nobena druga deklica pred menoj ni podarila svoje ljubezni tako nesebično in tako vdano kakor tvoja Regina. O, kako bi to mogel pozabiti? Hm, da, morda si hočeš vsiliti pozabljenje, morda hočeš nasilno zatreti spomin na minulost, ker ti je danes neljuba in zo-prna, toda — ej, dragec, saj bi tudi jaz pozabila, če bi se dalo!

Pa vidiš, še krivico, ki mi jo prizadeva tvoj desetletni trdo-vratni molk in ki bi jo lažje prezrlo plemenito srce, se ne da po-zabiti! Pa bi človek pozabil svojih — najlepših, iskrenih poljubov? In prijatelju Marcelu — vsaj pravil si mi takrat — si se zaklel, da mu ostaneš do groba hvaležen za oni presrečni slučaj v svojem življenju, ki ti ga je bil naklonil s tem, da te je pripeljal k meni...

O, večkrat se te še Marcel — najin skupni prijatelj — spominja v svojih pismih — saj te je cenil in ljubil — in vsakokrat me vpraša, če se mi kaj javiš. A jaz mu lažem — saj poznaš moj prirojeni ponos — da si izmišljam besede in mu sporočam tvoje pozdrave. In potem Marcel mi zopet odgovarja in pravi, da se čudi, da o Tebi nima vesti in poizveduje o vzrokih, da tako trdovratno napram njemu molčiš, in me prosi, da ti sporočim, da mu pišeš. Ker je ponosen nate — na svojega edinega prijatelja, ki tako verno ljubi svojo nekdanjo deklico...«

Tako se je sam s seboj in s svojimi spomini pogovarjal Igor v tistem pustem jesenskem mraku v kavarni in niti ni opazil dame, ki je bila prisledla k njegovi mizi in ga je nagovorila:

»Lep kavalir si mi, Igor! Svoji zaročenki bi bil pač prišel vsaj do postaje nasproti!«

»Ti — Dora? Oprosti — kako — strela — Ti tukaj — pa saj ni mogoče! Kako vraga?« je zajecel začuden in pogledal na uro.

Lepa blondinka pa se je prešerno nasmehnila in mu iz dišeče torbice koketno pomolila prav pred nos list, ki ji ga je bil poslal Igor predvčerašnjim in pokazala s finim manikiranim prstom na mesto, kjer jo je bil za danes povabil:

»Pridi, Dorica moja, — čakam Te 21. oktobra na postaji!«

Igor je prebledel. Molče je pomagal zaročenki odložiti garderobo. Sram ga je bilo v dno duše svoje pozabljivosti napram Dori in v svoji sramoti je zajecel skoraj brezglasno: »Oprosti — Re — Re — Dora — veš, da datum je bil zame menda podzavestno usoden!... In pa veš — ves dan sem že nekam tako čuden, kakor da bi bil bolan!...«

In ko ga je Dora pri teh besedah sočutno pogledala in je ujela njegov raztresen, skoro prisiljen smehljaj, ni mogla niti izdaleka slutiti, da je v Igorjevem srcu točno ta dan pred desetimi leti najtišja struna njegovega srca zapela tam daleč v južnih Tirolah lepi deklici svojo najtišjo in najubranejšo pesem... In da se je danes, točno po desetih letih, zganila v Igorjevem srcu ista struna ter razglasila za ves nocojšnji večer njegovo razpoloženje.

Mladost ne misli na starost, zato starost tembolj na mladost misli.

*

Veseli se mladosti tako, da Ti za starost kaj ostane.

*

Kdor po drugih mlati, sam cepec ostane.

*

Revež je kdor denarja nima, še večji, kdor nima zdravega uma, a največji, kdor nima srca.

Konzulati.

Anglija:	Zagreb: Strossmayerjeva ulica 3.
Argentiniya:	Zagreb: Marovska ulica 23.
Avstrija:	Ljubljana: Dunajska cesta 31, tel. 2165. Zagreb: Trg burze 5/III.
Belgija:	Ljubljana: Kralja Petra trg 2. Zagreb: Ulica Bana Jelačića 4.
Čehoslovaška:	Ljubljana: Bleiweisova cesta 18. Zagreb: Sajmište Trg N.
Danska:	Ljubljana: Gosposvetska cesta 1.
Francija:	Ljubljana: Beethovnova ulica 4. Zagreb: Zrinjski trg 19.
Grčija:	Zagreb: Jelačićev trg 24.
Italija:	Ljubljana: Erjavčeva cesta 11. Zagreb: Preradovićeva ulica 4.
Madjarska:	Zagreb: Draškovićeva ulica 15a.
Nizozemska:	Zagreb: Mihanovićeva ulica 2.
Nemčija:	Zagreb: Jurjevska.
Poljska:	Zagreb: Boškovićeva ulica 2.
Portugalska:	Ljubljana: Dunajska cesta 38. Zagreb: Mažuraničev trg 11.
Rumunija:	Ljubljana: Emonska cesta 2. Zagreb: Draškovićeva ulica 25.
Rusija:	Zagreb: Marovska ulica 3.
Španija:	Ljubljana: Dunajska cesta 15/II. Zagreb: Trg 29. listopada.
Švica:	Zagreb: Preradovićeva ulica 24.

Drobtine.

Tikanje — vikanje.

Prirodno ogovarjanje je tikanje in je lastno vsem prirodnim narodom. Grški, latinski, gotski jezik n. pr. ne pozna oblike vikanja. — V 8. stoletju pa so se knezi in visoki dostojanstveniki že začeli vikati; v 12. stoletju je bilo vikanje že splošno, a ljudstvo se je še dolgo rajši tikalo. — V 17. stoletju so Nemci začeli neko vikanje z ogovorom »Er« in »Sie«, manj spoštljivo »Ihr«; ob koncu 17. stoletja se je »Er ist« nadomestil z »Sie sind«.

Ius primae noctis.

Kmete so včasih zelo zaničevali; tako omalovaževali in zaničevali, da so ga imeli za bitje nižje vrste, ki nima dosti čustvovanja. Če se je kmet tlačan hotel oženiti, mu je to moral šele dovoliti grajščak, njegov gospod. Ko se je oženil, je moral za prvo noč nevesto prepustiti gospodu grajščaku, ki je mislil, da ima sveto pravico do tega. Ta »pravica« se je imenovala, kakor že naslov pove, »pravica prve (poročne) noči«. To pravico si je grajščak dajal tudi odkupovati z denarjem ali blagom. Tlačan kmet je za odkup moral dati razen denarja tudi kako živinče ali toliko in toliko perutnine, drobnice itd.

Desetina.

Destino je prvi izsilil Mozes za Levijeve sinove, ki so opravljali službo v templju. Desetina je dajatev desetega dela od pridelka ali prireje. — Katoliška cerkev se je sklicevala na to Mozesovo določbo v svetm pismu in je na cerkvenem koncilu l. 585. postavila to zahtevo kot cerkveno pravico, da lahko od oltarja živi, kdor oltarju služi. Pozneje se je je polakomnila tudi posvetna gosposčina, ki jo je kruto izterjevala, dočim je cerkev bila bolj usmiljena, zlasti ob slabi letini. — Bera je ostanek destine. — Desetina je bila velika in mala. Velika se je odmerjala od vsega, kar poganja bil ali deblo, torej žito, sočivje, seno, vino, drva itd. Mala se je dajala od zelenjadi, sadja in drugih koristnih poljskih in vrtnih pridelkov; dalje od drobnice, perutnine, jajec itd.; razen tega so tlačani morali dajati o pustu pitano kokoš, o binkoštih jagnje, o sv. Martinu gos, zlasti pa so večkrat morali dajati perutnino. — Kmečki upori v 16. stoletju so nastajali, ker je gosposčina prekruto terjala urbarščino. Šele francoska revolucija je kmeta osvobodila.

Delo.

Moli in delaj, je zapoved. V molitvi je ljubezen, v delu je molitev. Moli, kakor da bi moral umreti že to uro, in delaj, kakor da bi ti bilo živeti večno na tem svetu. — Obdelovanje zemlje je najbolj pošteno in najbolj prirodno delo. Zemljo je prvi načel Bog, ko nas je vzel iz prsti, da vemo, odkod smo in kam se nam je vrniti.

Alkohol.

Alkohol je hud strup. Beseda je arabska iz člena »al« in samostalnika »kohol«; pomeni neki prašek, ki si z njim Arabci in drugi orientalcı mažejo obrvi in trepalnice. Pridobiva se iz sežgane plutovine, zmešane s sežganimi jedrci dateljev in lešnikov.

Žganje.

Žganje ima 40% do 50% alkohola; če ga ima do 90%, je »spiritus«. — V vinu, če je »močno«, je 14%, v pivu pa približno 6% alkohola.

Landauer.

V Berlinu je živel kolar Landauer; po njem se taki vozovi tudi imenujejo.

Srajca.

Srajca se nosi šele od konca 13. stoletja, ponočne srajce pa od konca 15. stoletja dalje. — Do tačas so spali čisto goli, kakor Italijani menda še dandanes. — Značilno je, da srajce niti najvišji krogi niso poznali, dokler se ni splošno udomačila. — Srajce so bile sprva volnene, kesneje pa platnene.

Hierarhija.

Ta beseda je last katoliške cerkve in pomeni činovno stopnjo duhovništva; tudi svetnikov in angelov. Zdaj se uporablja tudi v necerkvenem pomenu, n. pr. uradniška hierarhija.

Grof.

Naslov »grof« je, pravijo, bizantinski dvorni čin za pisarja, ki se mu po grško pravi *grafeús*, odtod beseda »grof«. Frankovski kralji so si ga izbrali za naslov svojih najvišjih uradnikov. — Za frankovskega kralja je bil grof tisto, kar je bil za rimljanskega cesarja »comes«, službeni spremljevalec, namreč upravni organ. — Iz besede comes je nastal francoski *comte* in italijanski *conte*.

Urbarščina.

Urbarščina je bila davščina, ki jo je tlačan moral dajati grajščaku, oziroma svoji gosposčini. Dajala se je v blagu: poljskem pridelku ali živinski prireji; pa tudi v delu, zlasti delu, tako zvani tlaki, ki je kmeta najbolj pestila in žulila.

Kefir.

Tatari na Kavkazu si iz kravjega mleka pripravljajo lahko alkoholno pijačo, ki jo imenujejo »Kefir«.

Kumis.

Azijskim narodom in Rusom v vzhodni in južni Rusiji je zelo priljubljena pijača *kumis*, ki se pridobiva iz kobiljega mleka in je alkoholna pijača. — V meh iz konjske kože se naliije sveže kobilje mleko, ki se mu za ferment (vretje) doda nekoliko starega kumisa. Ta brozga se z batom meša, dokler se ne speni. Ko začne vreti, je pijača gotova, ki se da shraniti tudi v steklenicah. Bela je, kiselkastega okusa, reznà in diši nekoliko po konju. — Komis se pripravlja poleti. Nomadi, ki pozimi opešajo zaradi slabe prehrane, se s kumisom zredijo in ozdravijo. Kumis se priporoča jetičnikom. Ruski jetičniki se radi čez poletje naseljujejo pri Kirgizih in Baskirih.

Medica

je takisto alkoholna pijača in je bila starim Slovanom, zlasti nam Slovencem, domače vino, kakor jim je bil med priljubljena slaščica. — Ambrozija in nektar, ki sta bila jed in pijača grškim bogovom, ni nič drugega nego med in medica.

Kočija.

Take gosposke vozove so začeli delati Madžari v mestu Kocs — odtod »kočija«.

Kvas

je najimunitnejša ruska alkoholna pijača iz ržene in pšenične moke s sladom, ki zavre.

Za kratek čas.

Kavalir.

»Ali se ne bojiš, da naju kdo v tem samotnem gozdu napade?«
»Niti najmanj, sem trikratni zmagovalec v štafetnem teku.«

Pri prometnem izpitu.

»Gospod kandidat, kateri vozovi so reparacijski.«
»Oni, ki so vedno v popravilu.«

Neovrgljiv dokaz v kasarni.

»Svet je okrogel. Za to je več dokazov. Prvi, kdor ne verjame 8 dni pritvora.«

*

»Zakaj se ženiš v družini s 7 hčerami?«

»Opasnost pred zlobo tašče je manjša, ker se razdeli na sedem hčera.«

*

»Oče, zakaj pa se vzamejo k poroki priče?«

»Ker bi pozneje nihče ne verjel, da je mogel biti kdo kedaj tak osel.«

*

»Glej, danes obhajava desetletnico najine poroke!«

»Ja ja, res, ko bi takrat dobil deset let robije, pa bi bil danes prost.«

*

»Kdo je vladal v Rusiji ob Napoleonovem pohodu proti Moskvi?«

»Mraz.«

Črkovnica.

I.	II.	
		jed
		ruski general
		prekrit
		žensko ime
		čut
		voditi, voziti
		naprava pri vodi
		žensko ime
		koristna rastlina
		poditi
		mesto v Istri
		prebivalec Indije
		svetopisemska oseba
		kmalu

Sestavi iz črk: a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, b, d, d, e, e, e, e, g, g, g, i, i, i, i, i, j, j, j, k, k, l, l, l, n, n, n, n, n, n, n, n, o, o, o, o, p, p, r, r, s, s, t, t, t, u, v, w, z, z, ki bodo imele pomen oznak ob mrežici. Črke pod I. čitane navzdol, a pod II. čitane navzgor dajo ime dveh važnih železničarskih institucij.

Vizitka.

Gertruda A. Zadnik
uslužb. drž. žel.

Ljubljana

Vizitka vsebuje eminentno važno ustanovo drž. železničarjev.

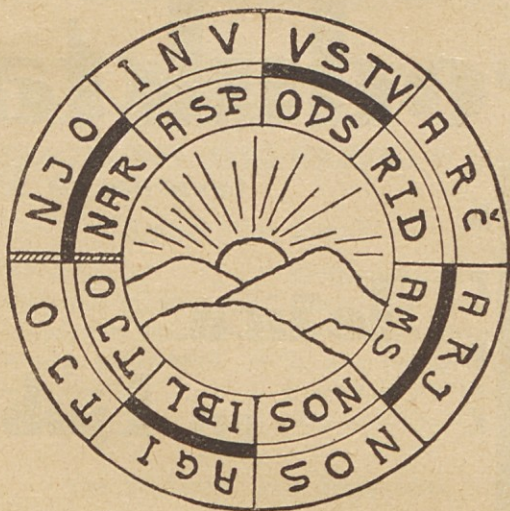
Zložnica.

Jabolko, blato, zanetiti, hruška, veke, ingver, drugi, general, detece, Zeppelin, cesta, stopivši, mlaka, podoba, pasti, kazalo, postaja, peresa, vozovi, beseda.

Črtaj iz gornjih besed po en zlog. Pravilno izbrani črtani zlogi dajo znan izrek.

Rebus.

(s)J , , (s)J †, M!

Znan izrek.

Nagrade za pravilno rešitev.

Za pravilno rešitev črkovnice, vizitke, zložnice, rebusa in kriptograma razpisujemo 44 nagrad v skupni svoti Din 3.000.— in sicer 1 po Din 300.—, 2 po Din 200.—, 5 po Din 100.— in 36 po Din 50.—. Pri tekmovanju za te nagrade morejo sodelovati otroci naših članov do 14. leta starosti. Nagrade se izplačujejo v obliki hranilnih vlog pri ljubljanski in mariborski kreditni zadrugi državnih uslužbencev. Rok tekmovanja je do 15. januarja 1931. Pravilne rešitve se pošiljajo do tega roka upravnemu odboru Nabavljalne zadruge uslužbencev državnih železnic Ljubljana VII., Vošnjakova ulica, pod zaprto kuverto, na kateri je označeno »nagradno tekmovanje«. — Nagrade se določijo za pravilno rešitev po žrebu do 20. januarja 1931 in se nagrajenim dostavijo hranilne knjižice do konca januarja 1931.

Uredništvo.

Produkta

tovarna za kis

D.

Z

O.

Z.

Ježica

pri Ljubljani

„Natural - kis“

(jedilni iz špirta) 3%, 12%

„Vinal - kis“

(namizni, iz vina in alkohola)
3%, 9%

„Kisovin 100“

(iz najfinejšega vina) 7%

Kis za vlaganje

kumaric in sočivja

Zajamčeno naraven kis iz vina in alkohola

V jakosti in kvaliteti brez konkurence

»DUNAV«

ZAVAROVALNA DELNIŠKA DRUŽBA V ZAGREBU

Zavarovalni oddelki :

Požar,
vlomski tatvina,
transport, steklo,
nezgode, jamstvo,
strojelom,
avto-kasko

Življenjsko zavarovanje z in brez
zdravniške preiskave po ugodnih
sestavah ter ljudsko zavarovanje

Vsa pojasnila daje brezplačno

PODRUŽNICA ZA SLOVENIJO
V LJUBLJANI — ŠELENBURGOVA ULICA 3

„ZVONO“

tvornica čarapa i trikotanina d. d.

ZAGREB
Zavrtnica 42

Račun Pošt. ček. zavoda u
Zagrebu br. 36.812

Telegrami „ZVONO“ Zagreb
Telefon 46.35

Velemesarija
FRANC SLAMIČ
LJUBLJANA

Gospodarska cesta 6

priporoča :

Najfinejše sveže meso: volovsko, telečje, prašičje, štajersko perutnino.

Delikatesne mesne izdelke: hrenovke, safalade, kranjske klobase, praško šunko, razne salame, pečenice in krvavice.

Izborne mesne konzerve in pastete, ki so najprikladnejši in najokusnejši provijant za potovanja in izlete.

Cene nizke !

Točna postrežba !

Delniška družba pivovarne „Union“ Ljubljana

Pivovarna in sladarna

TOVARNA ZA SPIRIT IN KVAS:

v Ljubljani l.

poštni predal 45

Podružna pivovarna

(prej T. GÖTZ)

v Mariboru

Priporoča svoje izborne izdelke, in sicer

svetlo in črno pivo

v sodih in steklenicah

Pekovski kvas (drože). Čisto rafiniran špirit

Telefon: Ljubljana 2310 in 2311, Maribor 2023

Brzjavke: Pivovarna Union Ljubljana-Maribor

U S T A N O V L J E N A L E T A 1900

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

CENTRALA:

LJUBLJANA, DUNAJSKA CESTA

Delniška glavnica:

Din 50,000.000.—

Skupne rezerve ca.:

Din 15,000.000.—

Naslov brzjavkam: Banka Ljubljana

Telefon šte.: 2861, 2413, 2502, 2503

PODRUŽNICE:

Brežice
Celje
Črnomelj
Kranj
Maribor

Metković
Novi Sad
Novo mesto
Ptuj
Rakek

Zagreb
Sarajevo
Slovenjgradec
Split
Šibenik

SE PRIPOROČA ZA VSE BANCNE POSLE

TRGOVINA IN
IZDELOVALNICA
DEŽNIKOV IN SOLNČNIKOV

PREOBLEKE IN POPRAVILA
SE IZVRŠUJEJO
TOČNO PRI

A. GASTRAUN
LJUBLJANA, PREŠERNOVA UL. 42

Zadrugarji!

Zahtevajte v vseh zadrugah in trgovinah samo čajne mešanice znamke

„Čajanka“

katere so sestavljene iz najboljših čajnih vrst

Glavna zaloga pri tvrdki:

Franc Kovač, Ljubljana

Poljanska cesta 29

trgovina s čajem in dišavami na veliko

Domača žganjekuha in destilacija

„JELEN“

IVAN ZALETEL, Stanežiče 39
p. Št. Vid nad Ljubljano — Telefon šte. 10

Priporoča svojo bogato zalogo
pristnega domačega

brinjevca
hruševca
slivovke
borovničevca
vinskega žganja
ruma
raznih vrst
likerjev

ter želodčno zdravilno grenčico „Jelen“ in rastiinski sladki liker

POZOR!

**O
Z
O
R
!**

Železničarji!

Najtrpežnejši, najsolidnejše izdelani in najcenejši so le
„Doko“-čevlji, ki jih izdeluje priznana najboljša

DOMAČA TVORNICA ČEVLJEV

IVAN ČARMAN

V ZGORNJI ŠIŠKI

Izdelujem vse vrste čevljev, nepremočljive iz juhte,
damske, otroške, gamaše itd. • Železničarji, ki so
člani Nabavljalne zadruge, si jih nabavijo
lahko v zadrugi, ali pa potom nakaznice v trgovini

PREŠERNOVA ULICA ŠT. 9 (na dvorišču)

PROTI DOGOVORU

TUDI BLAGO ZAMENJAM.

VSEM NAŠIM ČLANOM

p r i p o r o č a m o

„PROJA“ sladno ječmenovo kavo
 „PROJA“ dvojnoslado ječmenovo kavo
 „PROJA“ dvojnoslado rženo kavo
 „PROJA“ la kavne mešanice
 „PROJA“ terpentin-kremo za usnje

Pri nakupu pazite na znamko „PROJA“

IVAN MEDIC, industrija perila NOVO MESTO — Dravska banovina

Točna in

solidna

postrežba,

prvovrstna

izdelava,

c e n e

konkurenčne.

*Izdelovanje vsakovrstnega
 perila, delavskega in bolj-
 šega. Radi znatno poveča-
 nega obrata bom v bodoče
 cenjene odjemalce v vsa-
 kem oziru lahko zadovoljil
 in najhitreje postregel.*

ČEK., RAČ. 12.939. Brzjavi: TVORNICA PERILA NOVO MESTO
 TELEFON: ŠTEV. 9

»Slavija«

jugoslovanska zavarovalna banka v Ljubljani

zavaruje poslopja, premičnine,
skladišča, pohištvo, steklo,
avtomobile i.t.d. proti požaru,
vlomu, nesrečam in škodam,
ter življenje za gotovo dobo
ali pa do smrti

Podružnice in zastopstva po vsej državi,
lastne hiše v Ljubljani, Sarajevu in Osijeku,
glavni sedež v Ljubljani, Gosposka ulica 12

PRVA HRVATSKA TVORNICA SA-
LAME, SUŠENEGA MESA IN MASTI

M. GAVRILOVIĆA SINOVI D. D.
PETRINJA

Brzjavni naslov:
Gavrilović — Petrinja

Interurban telefoni:
Sisak 42 — Petrinja 4

GLAVNO ZASTOPSTVO IN
ZALOGE ZA SLOVENIJO

FRANC PALME

CELJE

Cankarjeva ul. 7
Telefon 38

LJUBLJANA

Gospodetska c. 7
Telefon 2376

MARIBOR

Koroška cesta 8
Telefon 85

Telef. interurb. 2547
Poštni predal št. 200

Naslov za brzojavke:
STELE PIELICK

Zahtevajte cenike!

M. STELE & I. PIELICK

TRGOVINA S SADJEM, ZELENJAVO
IN DEŽELNIMI PRIDELKI NA DEBELO

LJUBLJANA

Pisarna : Šolski drevored (Semenišče)
Skladišče v lastni hiši, Tabor šte. 12

Nudi vedno najceneje vseh vrst južno
sadje, katero uvaža direktno od produ-
centa, posebno pomaranče in limone

Za vagonška naročila zahtevajte posebne cenike!

POZOR!

Za najcenejši nakup
vse železnine,
kakor **okov za pohištvo**
in stavbe,
različne **pločevine, kuhinj-**
ske posode, orodja za
poljedelstvo
in obrt, **štorje in lepenke, peči,**
vodovodnih cevi in
armature za inštala-
cije

Vam priporočamo tukajšnjo firmo:

Šošterič, Petan & Erker

TRGOVINA Z ŽELEZNINO v Ljubljani

Resljeva c. 20. Telefon 2464

TVORNICA METEL
IVAN ZUPANČIČ, LJUBLJANA

Kersnikova ulica št. 3

priporoča svoje priznано najboljše izdelke

TOTRA

tovarna trakov, družba z o. z.

LJUBLJANA

Aleksandrova cesta 5

Telefon 26-28

Vežalke za čevlje v črni
in rjavi barvi. — Šimy-
vežalke v vseh barvah. —
Macco-vežalke.

KEKSI,
VAFELJNI,
BISKVITI

Najboljši pri

B. PAUER

DRUŽBA Z O. Z.
LJUBLJANA

TOVARNA KEKSOV IN VAFELJNOV

SIEGEL & DRUG

platneni in bombaževi izdelki

LJUBLJANA

lastne mehanične tkalnice

Svitavy ČSR, Wien

Ustanovljeno 1. 1881.

And. Jakil

tvornica usnja in čevljev d. d.

Karlovac

Brzjavljavi: Jakil Karlovac

Telefon: ravnateljstvo 118
pisarna in tvornica 70

Proizvaja: Vaches - krupone, okrajine, vratove, notranjke, teletine in kravine, rjave in črne, kipsi cugani, telečji in goveji boks v vseh barvah. Solidna kvaliteta.

Čevlje moške, ženske in deške iz boksa in ševreta v vseh barvah, ter iz teletine in kravine; moderne, ameriške in navadne delavske (bakandže). Elegantna izdelava iz čistega usnja.

RAZNOVRSTNO POHIŠTVO ZA OPREMO STANOVANJA

IVAN DOGAN

LJUBLJANA

Telefon 32-61 Dunajska cesta 17

USLUŽBENCEM DRŽ. ŽELEZNIC TUDI NA OBROKE!

 Zahtevajte cenike!

Marmelade: mešana „Nektar“, marelična, jabolčna in češpljeva, malinova marmelada (Jam). **Brusnice.** **Sadni soki:** malinovec, citronada, oranžni sok itd. **Esence:** rum-esenca itd., priporoča:

Srečko Potnik in drug
Ljubljana, Metelkova ulica št. 12

 Zahtevajte cenike!

Pamuk i platno

DUGARESA

poznata najbolja kakvoća

Mljekarska industrija

„ZDENKA“ VELIKI-ZDENCI

Proizvaja slijedeće domaće prvovrstne sirove:

- „ZDENKA“ Emendolski v škatlah po šest porcij
- „ZDENKA“ Trapistovski polnomasten
- „ZDENKA“ Trapistovski v blokkih, polnomasten z dodatvijo smetane
- „ZDENKA“ Emendolski v hlebih od 20—70 kg
- „ZDENKA“ Eidamski prekomasten
- „ZDENKA“ najfinejše čajno maslo v zavitkih po $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$ in $\frac{1}{2}$ kg

Za točno postrežbo in solidne cene Vam jamči

Mljekarska industrija „ZDENKA“ Veliki-Zdenci.

„Sidel“

*poznano najboljše sredstvo za čiščenje
kovin, ogledal in stekla na oknih*

Zahtevajte povsod!

FRANJA OCVIRK

mesarija, prekajevalnica
mesa in izdelovanje
kranjskih klobas

LJUBLJANA

**Vsak dan sveže pra-
siče meso, slanina
in teletina**

OCARINJENJE

vseh uvoznih in
izvoznih in tran-
zitivnih pošilk
oskrbi hitro,
skrbno in po
najnižji tarifi
RAJKO TURK,
carinski posred-
nik, **Ljubljana,**
Masarykova c.9
(nasproti cari-
narnice). - Re-
vizija pravilne-
ga zaračunava-
nja carine po
meni deklarira-
nega blaga in
vse informacije
brezplačno

Tvornica čokolade Adolf Zavrtanik Lesce - Bled

izdeluje vsakovrstno čokolado in čokoladne
izdelke po konkurenčnih cenah. Na zahtevo
pošilja cenike in ponudbe.

Jugoslovanske tekstilne tvornice

Mautner d. d.

Predilnica Litija
telefon št. 1

Tkalnica Sv. Pavel pri
Preboldu, telefon št. 1

Prodajalnica ZAGREB

Trg Kralja Petra 6 - Telefon št. 66-95

Rudi Kraus

industrija kravata

Z A G R E B

Bar. Jelačića ulica 2/III.

Telefon 76-71

Proizvodnja svih vrsti kravata - Veliko skladište tkanine za kravate

Franc Zorn

D. Z O. Z.

Ljubljana VII

Lepodvorska 23

Izdeluje: nahrbtnike (Rucksäcke), žoge (lopte), aktovke, šolske mape in šolske torbice, sportne jermene in vrečice za trg

Spoštovana gospodinja, zahtevajte

Kolinsko cikorijo

in gotovo boste dobila prvovrsten pridatek h kavi

Ivan Lapajne

kemični izdelki

Ljubljana - Moste

priporoča:

„SVETOL“ neprekoslji-
vo čistilo za kovine,
okna in zrcala,
„JADRAN“ kremo,
„HUBERTUS“ mast,
PARKETNO voščilo in
„ROYAL“ parket in li-
noleum tekoče či-
stilo

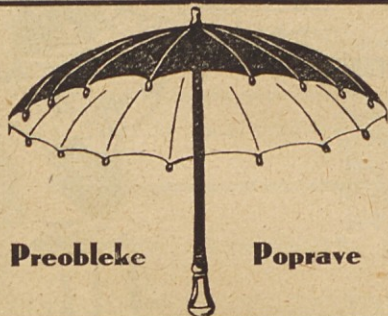
M. Lazar Ljubljana

Rimska cesta 21

(tik za dramskim gledališčem,
v lastnem posloppju)

**izdeluje in prodaja
vsakovrstne
pletenine,**

kakor telovnike, sviterje,
čepice, dokolenice, cele
obleke itd. v različnih
kvalitetah in po najnižjih
cenah

Preobleke

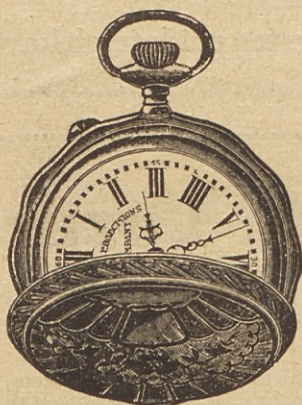
Poprave

Ustanov. l. 1839

L. Mikuš, Ljubljana
Mestni trg 15
Telefon 22-82

DEŽNIKI
Na malo — Na veliko

Zaloga vsakovrstnih žepnih, stenskih in budilnih ur svetovnoznanih znamk, kakor SCHAFFHAUSEN, OMEGA, DOXA itd.

PRECIZNA DELAVNICA
za popravila ur - Delo
točno, solidno in proti
garanciji

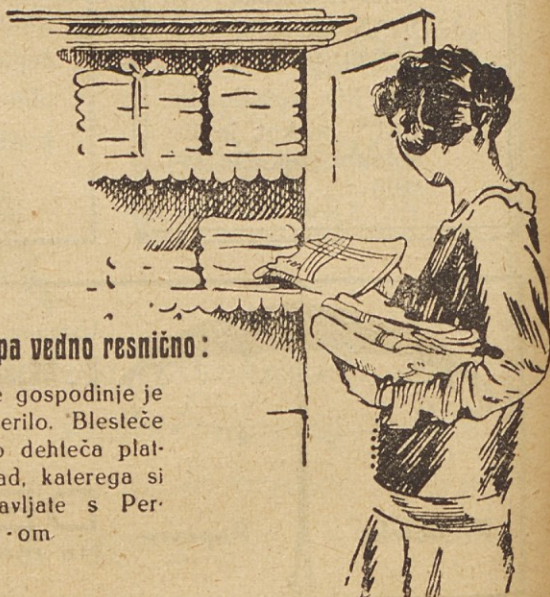
Železničarji znižane cene.

ANTON KAJFEŽ

urar

LJUBLJANA

Miklošičeva cesta št. 14

Često rečeno — pa vedno resnično:

Ponos vsake gospodinje je omara za perilo. Blesteče bela, krasno dehteča platnina je zaklad, katerega si vedno obnovljate s Persil - om.

„Vinocet“

tovarna vinskega kisa d. z o. z., Ljubljana

Telefon 23-89

nudi najfinejši in najokusnejši
namizni kis iz pristnega vina

Zahtevajte ponudbo!

Tehnično in higijenično najmoderneje urejena kisarna
v Jugoslaviji

Pisarna: Ljubljana, Dunajska cesta 1a/II.

UVOZ KOLONIJALNE ROBE

VELETRGOVINA
Z DEŽELNIMI PRIDELKI

VELEPRAŽARNA ZA KAVO

MLINI ZA DIŠAVE

GLAVNA ZALOGA
RUDNINSKIH VODA

CENIKI
NA RAZPOLAGO

USTANOVLJENO 1886

A. ŠARABON
LJUBLJANA

TELEFON 2266

A. & E. SKABERNÈ
LJUBLJANA

Uvoz in prodaja ma-
nufakturnega blaga

NA DROBNO
NA DEBELO

Kaj se rado pozabi:

Članska številka Nabavljalne zadruga uslužbencev državnih
železnic Ljubljana

Članska številka Kreditne zadruga

Članska številka Stavbne zadruga

.....
.....
.....
.....

Številka železniške legitimacije

" " " žene

" " " otroka

" " " "

" " " "

" " " "

" " " "

" " " "

Številka stalne brezpl. karte Številka ure

" ovratnika " kolesa

" zavarovalne police " rokavic

" hranilne knjižice " čevljev

.....
.....
.....
.....

Osebni in službeni podatki.

Priimek, ime:

Rojstni podatki:

Rojen v:

Pristojen:

Službeni značaj:

Službena edinica:

Vstopil v železniško službo: Odlok šte. (Sl. N.)

Nastavljen: Odlok šte. (Sl. N.)

Preveden: Odlok šte. (Sl. N.)

Rešitev Državnega sveta odlok šte.:

Napredoval stopnjo osn. plače odlok: grupo odlok

"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"

15% doklado dobil odlok odlok (Sl. l.):

20% doklada priznana glasom odloka:

.....

Strokovni izpiti:

.....

.....

.....

.....

.....

Premestitve:

<i>Iz</i>	<i>v</i>	<i>Odlok</i>	<i>štev.</i>
"	"	"	"
"	"	"	"

Vojaška služba: *čin:*

Kadrski rok odn. prezenčna služba:

V vojni služil:

Sprejet v vojsko kralj. Jugoslavije: *Sl. V. L.*

Štev. vojničke isprave odn. legitimacije:

I. orožna vaja:

II. " "

III. " "

Letne ocene:

Stanarina:

Osnovna plača:

Položajna plača:

Draginjske doklade:

Rodbinske doklade:

Pavšali in dodatki:

Seznam telefonskih naročnikov.

[illegible]

Naslovi.

Nabavljalna zadruga uslužbencev državnih železnic, Mahničeva cesta 7, Ljubljana VII.

Nabavljalna zadruga uslužbencev državnih železnic, podružnica Maribor, Frankopanova cesta 34

Nabavljalna zadruga uslužbencev državnih železnic, podružnica Ljubljana gl. kolodvor, Masarykova cesta 17

Kreditna zadruga uslužbencev državnih železnic Ljubljana, Masarykova cesta

Kreditna zadruga uslužbencev državnih železnic, Maribor, Frankopanova cesta 34

This image shows a single sheet of aged, cream-colored paper, likely from a vintage notebook or ledger. The paper has a slightly textured appearance with some minor discoloration and faint smudges. It features horizontal ruling lines, which are thin and evenly spaced, running across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The edges of the paper are slightly irregular, and there is no handwriting or other markings on it.

Kazalo.

Stran

Koledarski del	5—29
Tabelarični del za prejemke in izdatke	30—67
Poštne in brzojavne pristojbine	68
Takse in pristojbine	70
Davek za uslužbenca in družinske posle	71
Rodovnik kraljevske hiše	74
Za svoje zadruge (Ivan Deržič)	77
Naše zadružne ustanove	81
Željezničarske zadružne ustanove u Sarajevu (Nikola Jarak)	83
Ob petletnici železničarskega kreditnega združenstva (E. J.)	89
Etična podlaga zadrugarstva	93
Od pšeničnega zrna do moke (Dekleva J.)	97
Obrat naše zadružne prodajalne	109
Stanovanjska akcija mesta Dunaj (S. Č.)	117
Izvleček pravilnika o voznih olajšavah za osebe državnih prometnih ustanov	126
Kako obvarujemo sebe in svoje nalezljivih bolezni (dr. Tičar)	133
Izgubljeni stotak (Milčinski)	138
Kamniška poštna ciza (Suchy J.)	143
Reklama (Lojze Poppek)	146
Disakord (Mirko Kragelj)	149
Konzulati	152
Drobtine	152
Za kratek čas	155
Črkovnica — Vizitka — Zložnica — Rebus	156
Iveri in aforizmi	71, 80, 96, 107, 132, 151
Inseratni del	158
Zadaj: Kaj se rado pozabi — Osebni in službeni podatki — Seznami telefonskih naročnikov — Naslovi.	

Josip Benko
tovarna mesnih izdelkov
Murska Sobota

Najugodnejši nakup priznanih najfi-
nejših praških šunk. Pod nadzorstvom
državnega živinozdravnika za pregled
glede trihin

Pazite na ime Schicht in na znamko Jelen!

Vsaki komad Schichtovega terpentinovega mila in vsaki zavitek Schichtovega terpentinovega mila nosi oba navedena znaka, znana po skozi 80 let izkušenem Schichtovem milu. Schichtovo terpentinovo milo daje bogato in mehko peno, čisti hitro in štedljivo Vaše drago perilo. Ima svež in prijeten duh, kateri se oprijema tudi stvari, ki se perejo in se jih tudi dolgo drži.

**Namakati s pralnim praškom Ženska Hvala
prati s Schichtovim terpentinovim milom.**

SVETOVNOZNANI
IZDELKI
IZ TOVARNE

Stoewer A. G.
s 15 letnim jamstvom

DOBITE TUDI
PROTI UGODNIM
PLAČILNIM
POGOJEM PRI

Lud. Baraga
LJUBLJANA, Šelenburgova 6
ŠPECIJALNA MEHANIČNA DELAVNICA